ARAYIŞ

13 HAZİRAN 1981 SAYI 17. HAFTALIK DERGİ . 30 - TL.

GİRDİ FİYATLARI ÜRETİMİ ENGELLİYOR

OKURLARIN GÖRÜŞÜ

ÖZEL İNŞAAT SEKTÖRÜ

Demokrasimizin ocağını söndürüp, Devleti zaafa uğratan geçmişteki beşeri hataları teker teker saptayıp büyük bir cesaretle geleceğe dönük Demokrasimizin yeniden kurulması çalışmalarına ışık tutan tüm yarılarımızı dikkatle okuyorum.

Toplumumuzun büyük bir kesiminin ilgisini çeken bu yazı dizileri inanıyorum ki aynı zamanda bu kesimin düşündükleri ile eş değerdedir. O nedenle her konuda olduğu gibi inşaat sektörünün içinde bulunduğu bunalımı dile getiren Arayış'a yayın hayatında başarılar diler, teşekkür ederim.

Onikinci sayınızda "İçimizden Birileri"nde yapılan söyleşide sayın meslekdaşımızın değinmeyi unuttuğu bazı konuları dile getirmek isterdim.

Ekonomik koşulları müştakil bir ev edinmeye yetmeyen ailelerin iştirak halindeki tüzel yapılardan bir çatı altında konut edinmeleri 634 sayılı yasa ile belirlendikten sonra günümüzde yap-satçı olarak bilinen bir özel inşaat sektörü kendiliğinden oluşmuştur ülkemizde.

Birçok sektörün itici gücü olan ve günümüzde adından söz edilen inşaat sektörünün saymakla bitmeyen sorunları vardır.

Toplu konut yasası ile konut sorunu bir çözüme bağlanmak isteniyor

Bu alanda Türk aile yapısını iyi tanımak gerek. Oturulabilecek ev asgari bürüt yüz metre kare olmalıdır.

Esasen iddia edildiği gibi, elli metre kare konutla yüz metre kare konut arasında metre kare maliyet bedeline göre büyük fark yoktur.

Maliyeti etkileyen unsurların başında arsa gelir. İlkin bu konu çözüme kavuşturulmalıdır.

Emlak alım vergisi oranı düşürülmelidir.

Zekâi SARAL
SAMSUN

YAŞAM

Üç yaşındayken felç oldum. Köyde işe yaramıyorum. Samsun'da çakmakçının yanında çalışıyorum.

Dertlerim çok.

Derginizin her sayısını alıp okuyorum. Derginizi okudukça seviniyorum.

Selamet Mocık
SAMSUN

BANA GÖRE

çıkarmakta olduğunuz Arayış dergisi biz okuyucular tarafından çok takdir edilmekte fakat buanda bana göre belli bir kalıp içinde seyretmekte, ARAYIŞ dergisini bu açmazdan çıkarmak için ve Türk köylüsünün beyenisine sunabilmek için kırsal kesimin öteden beri çok sevdiği bahar çimenlerinde bir birlerine meydan okurcasına peşref çeken ve tarihin sayfalarında Türk gücünü dünyaya tanıtan güreş tutan TÜRK Pehlivanlarının anılarını (TÜRK MİLLİ SPORU) olan yağlı güreşlere en az iki sayfalık yazı dizisinin güreş sevenlere ve kırsal kesimde yaşamakta olan Türk köylüsüne sunulmalı.

Arayış'ın kapanğına yağlı güreşi sembolize eden Pehlivanların resimleri konulması sağ kapakta devamlı bu Pehlivanların resimleri hiç olmazsa arasıra konulmalı.

Bu uygulama yapılırsa inanıyorum ki Arayış'ın okuyucu sayısı artacak ve Arayış'ı Türkiye'mizin en ücra köşesindeki Türk köylüsünün hizmetine sunulmuş olacaktır.

Ahmet ŞEHİRLİ
Balıkesir

ARAYIŞ ÜSTÜNE

ARAYIŞ dergimizin yayın hayatına geçmesi nedeniyle halkımızda yarattığı sevinci, toplumun bir bireyi olarak bende de oluşturmuştur. Bu dönemde arayışın uğraşıları taktire şayandır. yayınlanan sayıları detaylıca inceleme olanağını buldum. Edindiğim izlenim şudur ki, Arayış Türkiye gerçeklerinden hareket ettiğini ve kanayan yaralara somut bir şekilde parmak bastığını saptadım. Ayrıca okuyucu safyasının beğenilerim arasında olduğunu vurgulamak isterim.

Hasan YÜKSEL
Diyarbakır

Geçmiş geride kaldı

Deniliyor ki, çıkarılarak halkın hizmetine. sunulan Arayış dergisinin bir bakıma geçmişte olan biten her ne ise, kötü günlerin meydana getirdiği bir vicdan azabının özürü olarak kabul edilmekte ve öyle gösterilmeye çalışılmaktadır. Sağcı çevre arasında. Doğrusu ne düşünülürse düşünülsün, ne yazılırsa yazılsın, ne söylenirse söylensin artık herşey boştur ve o günler artık geride kalmıştır. Çünkü artık geleceğe daha bir yeni umutlarla bakıyoruz ve şu anda da gerçekten önümüzdeki ayların neticesinde, askeri yönetim dünyanın hiçbir yerinde görülmedik bir şekilde başarılı olarak bizleri sakin ve huzurlu günlere kavuşturdu. En azından bundan sonra geçecek aylar için öyle bir umudumuz var. Bizlerin en içten dileği halkımızın hizmetine sunulan ve bu yegâne haftalık siyasal dergiyi basma ve yayınlayıp halkın emrine sunulmasına daha çok gayret edilsin, köylüsü, işçisi, memuru, esnafı bu güzel dergiyi okuma fırsatını bulabilsin. Askeri yönetimden önce ülkenin yaşamı tamamen alt üst olmuş, hiç yoktan birbirimizi kırmaya, öldürmeye başlamış, dış düşmanlarımıza ülkemizi bölmek için büyük bir fırsat tanımıştık. Artık her şey bitti. Yeni bir dönem içindeyiz...

Hüseyin YILDIZ
İstanbul

Müzik ve Spor

Dünyanın bir ölçü sistemine göre kurulduğunu biliriz. Ölçüsü olmayan bir şeyin dengeyi bozduğunu ve çökmeye mahkum olduğunu da bilmemiz gerek. Müzik de böyledir. Ölçülü seslerin bir araya gelip, kendi aralarında anlaşarak bir ahenge dönüşmesidir müzik. Her ülkenin kendine has bir müziği vardır. Bu, o ülkenin sosyal, ekonomik, yapısının gelenek ve kültürüne göre biçimlenir. Türkiye müzik açısından hem köklü bir geçmişe sahip, hem de dünya milletleri içinde, müzik bakımından en zengin ülkelerden biridir. Bir ülkenin müziği, o ülkenin yapısıyla içiçedir.

Ancak bugün Türki'de ızdırap kaynağı haline gelen bir durum vardır...

Bir büyük ozan hiç ekranda gözükmezken, bir hafif sanatçısı neden günde beş kez ekranda boy gösterir? Eğer bir ülkede köklü bir müzik ve spor politikası uygulanmıyorsa, o toplum, manen ve maddeten batar. Müzik insanların iç âlemini düzenler, spor ise vücudunu. Bu iki nesne birbirini tamamlar. İnsan sağlıklı ve ölçülü olur. Kendisine, ailesine ve topluma faydalı olur.

Aybars
BARANİ
Payas

ABONE OLMAK KONUSU

İçinde bulunduğumuz ortamda böyle bir dergiye sahip olmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Teşekkür ederim.

Abone olmak konusunda size ufak bir önerim olacak. Kabul edilip uygulanırsa çokça abonelik isteminin geleceği kanısındayım.

Dergiyi duyanların büyük bir kısmı dar gelirliler. Memurlar, öğretmenler örneğin. Aybaşlarında 1500 lirayı bir araya getirip size gönderemiyoruz. Onun için de Arayış'ı ağır aksak almaya çalışıyoruz. Bulamadığımız da oluyor.

Bir yıllık abone ücretini dört veya beş eşit parçaya bölüp aboneliğin devam ettiği süre içerisinde bu 1500 lira ödense nasıl olur acaba? Böyle bir kampanyayı başlatma olanağı bulunabilir mi?

Bekir UÇAR
KIRŞEHİR

ARAYIŞ'IN NOTU

Sayın Bekir Uçar, 3 aylık abone ücreti 375.- liradır. O nedenle, dar gelirlilerin de üçer aylık abone olabilmelerini kolaylaştırdığımızı sanıyoruz. İlginize teşekkür ederiz.

İŞLENMESİ YARARLI KONULAR

Kişisel olarak ben B.Ecevit'in yazılarının dışında başka yazıları okuyamıyorum. Konuların özü doğru, yazılış biçimi ve okunmaları zor. Kitle dergisi olmak, kitlelere seslenmek istiyorsanız lütfen konuları daha özlü ve kısa haber yazılarla donatınız. Bol haber, kısa ve doğru yorum...

Şunlar işlenmeli:
Silahlanmaya karşı barış.
Üretim ve tüketim kooperatifleri.

Sendikasız işçiler.
Derneklerin, sendikaların, kooperatiflerin, memurların siyaset yapamaması.

...

Bunları yazma amacım size akıl vermek değil, görüş ve isteklerimi açıklamaktır.

Vakıflar konusunda verdiğiniz bilgi için kutlarız sizi.

Lütfi CEYLAN
HAZNEDAR/BAKIRKÖY

ARAYIŞ
HAFTALIK DERGİ

Yazı İşleri Müdürü
O. NAHİT DURU

ADRES:
Reşit Galip Caddesi no: 94
Gaziosmanpaşa
Posta Kutusu: 75
Küçükesat ANKARA

TELEFON:
28 44 74 - 26 00 56

PİKAJ ve MONTAJ:
ARAYIŞ Teknik Servisi
DİZGİ: ENLEM 80 — 18 60 71
BASILDIĞI YER:
Daily News Matbaacılık ve Gazetecilik A.Ş.

İLAN TARİFESİ

Dört renkli kapak: **75 bin TL.**
Kapak içleri tek renk: **50 bin TL.**
İç sayfalar renkli: **60 bin TL.**
Öteki sayfalar tek renk: **40 bin TL.**
Sütun santimi: **800 TL.**

ARAYIŞ Yayıncılık ve Matbaacılık A.Ş. adına **İMTİYAZ SAHİBİ**
MEHMET ERDÜL

SAYI: 17
13 Haziran 1981
FİATI 30.- TL

DERGİNİN İÇİNDEN

İşçiler topıu sözleşme bekliyor

Petrol Piyasası ve OPEC

Tiyatro "İsmail Nasıl Büyüdü?

ABONE KOŞULLARI

YURTİÇİ:

Yıllık 1.500 TL. Altı Aylık 750 Tl. Üç aylık 375 TL

YURT DIŞI:

Almanya, 104 DM. Avusturya 770 Avusturya Şilini-danimarka 350 Danimarka Kronu.Finlandiya 275 Fin Markkası-Fransa 245 Fransız Frankı-Hollanda 120 Hollanda Florini-İngiltere 25 Sterlin İsveç 250 İsveç Kronu-İsviçre 100 İsviçre Frankı-Irak 30 Irak Dinarı-Norveç 310 Norveç Kronu- S. Arabistan 194 Riyal, Yugoslavya 2354 Yugoslavya Dinarı, ABD ve Avusturalya 70 ABD Doları.

NOT: Yukarıda belirtilen ülkeler dışında kalan Avrupa ve İslam ülkeleri için yıllık abone ücreti 60 ABD Doları karşılığıdır.

● Abone bedelinin PTT ile ya da, "Ziraat Bankası, Gaziosmanpaşa Ankara" Şubesi'ndeki "1200 numaralı hesaba" yatırılarak, abone fişi ile birlikte banka dekontunun, "PK-75 Küçükesat-Ankara" Adresine gönderilmesi rica olunur.

ABONE İSTEK KUPONU

ARAYIŞ'a ÜÇ AYLIK ( ) ALTI AYLIK ( ) BİR YILLIK ( ) ABONE OLMAK İSTİYORUM.

Yıllık 1500 TL. Altı Aylık 750 TL. Üç Aylık 375 TL

Aşağıdaki adresime dergi gönderiniz

Adı Soyadı: ....

Adresi : ....

....

ARAYIŞ DERGİSİ Posta Kutusu 75 Küçükesat - ANK

Dergiyi kesmek istemeyen okurlarımız abone istek kuponunun benzerini doldurarak gönderebilirler

YAZI İŞLERİ'nden

SÖYLENTİLER VE GERÇEKLER

Sayın Okurlarımız, yayın danışmanımız ve başyazarımız Sayın BÜLENT ECEVİT'in, Milli Güvenlik Konseyi'nin 52 numaralı kararı sonucu 3 Haziran günü Arayış'tan ayrılması, asılsız bazı söylentilerin yoğunlaşmasına neden oldu. Kimi çevreler ve yayın organları, Sayın Ecevit'in dergimizden ayrılışını yayarken Konye'sin 52 numaralı kararından hiç söz etmeyerek, sanki, Sayın ECEVİT'in bir anlaşmazlık sonucu ayrılmış olduğu izlenimini verdiler. Bu arada, Sayın BÜLENT ECEVİT'in ayrılış nedenini bilenler de, yayın danışmanımız ve başyazarımızın ARAYIŞ'tan "sözde" ayrılmış olduğunu ve imzasız yazı yazacağını yaymaya başladılar.

Bu iddiaların ikisi de gerçek dışıdır, tek sözcükle kasıtlıdır.

Her şeyden önce, ARAYIŞ dergisi ile Sayın Bülent ECEVİT arasında anlaşmazlık bir yana, aksine, tam bir uyum, anlaşma, saygı ve sevgi vardır. Başta Sayın BÜLENT ECEVİT olmak üzere tüm çalışanların tek amacı, ARAYIŞ'ı "demokrasiye inananların", "demokratik düzeni savunanların" dergisi yapmak çabası olmuştur. Bu çaba, bugün de sürdürülmeye çalışılacaktır.

İkinci söylentinin ise, Sayın Bülent ECEVİT açısından "çok üzücü" ve "içine sindirilemez bir durum" olduğu kanısındayız. Sayın ECEVİT'in imzasız yazı yazarak Arayış'a katkıda bulunacağı, kendisini yakından tanıyanlar, O'nu anlayanlar, O'nu bilenler açısından düşünülemeyecek, düşünmek bir yana, akıldan bile geçirilemeyecek bir durumdur.

Yayın danışmanımız ve başyazarımızı tanıyanların çok iyi bildikleri gibi, kendisini gizleyerek yazı yazmak ve mücadele etmek, Sayın Ecevit'in yapısında yoktur, doğasına da aykırıdır.

Kendini gizleyerek yazı yazmanın ve mücadele vermenin Sayın Bülent Ecevit'in bugüne değin sürdürdüğü açık, dürüst ve onurlu politikasına aykırı düşeceğinin, sağduyu sahibi halkımız ve bu arada ARAYIŞ'ın siz değerli okurları tarafından da gereği gibi değerlendirileceğine inanıyoruz.

*
* *

Sayın Okurlarımız, Sayın Bülent Ecevit'in ayrılışından sonra, şimdilik, ARAYIŞ'larda Başyazı olmayacak.

Bu hafta, yine Salıdan Salıya bölümümüzde, Türkiye ve Dünyadaki gelişmelerin haber özetlerini, OLAYLARIN YORUMU bölümünde çeşitli konulara ilişkin yorumları, Demokrasi bölümümüzde de üç ayrı yazarımızın çeşitli yaklaşımlarını okuyacaksınız.

*
* *

İçimizden Birileri'nde, kendilerini bilim eylemine vermiş gençlerimizden ikisini tanıtmaya çalışacağız. Ayrıca Milli Eğitim Şurası yaklaşırken, bu konuya da geniş yer vermeye çalıştık.

*
* *

İsrail'in Irak'a saldırmasından önce yazılmış bir yazıyı da, Uluslararası sorunlar bölümümüzde yayınlıyoruz. "Ortadoğu'da İsrail'in Saldırgan Tutumu" başlıklı yazımızı da ilgi ile okuyacağınıza inanıyoruz.

Dergimizin öteki sayfalarında da çeşitli konulara değinmeye çalışırken, Yüksek Hakem Kurulu'nun ağır işleyişini anlatan yazımızın da ilginizi çekeceğini umuyoruz.

*
* *

Sayın Okurlarımız, ARAYIŞ'ın 14'üncü sayısında çıkan "AĞCA DÜĞÜMÜ ÇÖZÜLMELİ" başlıklı yazımızın geniş bir özeti, Amerika'nın en etkili gazetesi olan New York Times'da yayınlandı. Aynı yazımız, Amerika'nın dışında basılan İnternational Herald Tribune Gazetesi'ne de aktarıldı.

*
* *

Anımsayacağınız gibi, o yazımızda, bir parti ile ilgili Ankara Sıkıyönetim Savcılığı iddianamesine de değiniliyor ve bu partinin Almanya'daki bağlantılarının da açıklandığı iddianamedeki bazı bilgilerden Federal Almanya resmi makamlarını en üst düzeyde haberdar etme ve "karanlıkta kalmış bazı olayların ayrınlığa çıkarılması sorumluluğuna, Alman makamlarını da ortak etme gereği" vurgulanıyordu.

New York Times ve İnternational Herald Tribune gazeteleri ARAYIŞ'daki yazının özellikle bu yönü üzerinde durmuşlardır.

*
* *

Değerli okurlarımız, gelecek sayılarda yine buluşabileceğimizi umarak, esenlikler ve mutluluklar diliyoruz.

Saygılarımızla...

SALIDAN SALIYA

Türkiye

- ANKARAGÜCÜ FUTBOL TAKIMI TÜRKİYE BİRİNCİ FUTBOL LİGİNE ÇIKARTILDI. Futbol federasyonu, Türk futbol tarihinde ilk kez Türkiye kupasını kazanan ikinci lig takımı olması başarısını gösterdiği gerekçisiyle Ankaragücü futbol takımının birinci lige alındığını açıkladı.
Türkiye İkinci Futbol Ligi (B) grubunda 1980–1981 futbol döneminde üçüncü olarak ligi tamamlayan Ankaragücü Futbol takımı Türkiye Kupası müsabakalarında Muhafızgücü, Ordu, Altay, Beşiktaş, Fenerbahçe ve Boluspor takımlarını eleyerek şampiyon olmuştu. Daha sonra Ankaragücü futbol takımı, Türkiye Lig şampiyonu Trabzonspor'u da yenerek Devlet Başkanlığı kupasını kazandı.

- ESKİ DIŞİŞLERİ BAKANI VE ESKİ CHP ESKİŞEHİR MİLLETVEKİLİ PROF. GÜNDÜZ ÖKÇÜN ODTÜ'DE ÖĞRETİM ÜYESİ OLARAK GÖREVE BAŞLAYACAK. Gündüz Ökçün'ün ODTÜ İdari Bilimler Fakültesine öğretim üyeliği için yapmış olduğu başvurusu kabul edildi.

- CHP NEVŞEHİR İL BAŞKANININ KATİLİNİN KONYA ASKERİ CEZA EVİNDE OLDUĞU ORTAYA ÇIKTI. CHP Nevşehir İl Başkanı Zeki Çetinel'in katili Mehmet Onur Miman'ın bir başka suçtan Konya Askeri ceza evinde tutuklu bulunduğu saptanarak başvurulan ifadesinde suçunu itiraf ettiği öğrenildi. Sanık Miman ifadesinde Zeki Çetinel'i öldürmüş nedenini şöyle açıkladı: "İzmir'de işlediğim bir suçtan dolayı aranıyordum. Ankara'ya gelerek Genel Merkez'e sığındım. Burada tanıştığım ve adının sonradan Bahçelievler katliamı sorumlusu Abdullah Çatlı olduğunu öğrendiğim kişi bana bir 10 liralığın ortadan kesilmiş parçasını verdi. Ve cebime yol giderimi koyarak Nevşehir Ülkü-Tek Başkanı Ömer Ay'a gönderdi. Nevşehir'de bir ay kadar Ömer Ay'ın denetiminde elektrikçi olarak çalıştım. Bu sürenin sonunda Başkan bana, sen itimada değer bir kişisin, al şu silâhı görevin burada milliyetçi hareketi baltalayan CHP il Başkanı Zeki Tekinel'i öldürmektir, dedi. Ben de bana verilen görevi yerine getirdim."

- Tekel Maddelerine yapılan zamlarla ilgili olarak Antalya'da bir açıklama yapan Başbakan Bülend ULUSU, "SİGARA VE İÇKİYE YAPILAN ZAMLARDAN SAĞLANACAK PARA İLE KONUT YAPILACAĞINI" SÖYLEDİ. ULUSU, zam kararlarını "zaruretten aldıklarını" da ileri sürerek, zamların birbirini izlemeyeceğini sözlerine ekledi.

- Seka Genel Müdürlüğünce GAZETE KAĞIDININ TONUNA 1.800 DEFTER KAĞIDININ TONUNA 2.500 LİRA ZAM YAPILDI.

- Buğday taban fiyatlarının açıklanmasından sonra ANKARA'DA 510 gram EKMEĞİN 20 TL' dan satılması kararlaştırıldı. İSTANBUL ve İZMİR'de de EKMEĞİN GRAMAJI 85 GRAM DÜŞÜRÜLDÜ.

- Toprak Mahsülleri Ofisi Konya Bölge Müdürlüğü'nce tahsisli EKMEKLİK BUĞDAYIN KİLOSUNA 360 kuruş ZAM YAPILDI. 12 ilin ekmeklik buğday gereksinmesini karşılayan Bölge Müdürlüğünce 14 lira 40 kuruş olan ekmeklik buğdayın kilosu 18 liraya, tahsisli arpanın kilosu 14 liradan 15 lira 50 kuruşa çıkartıldı.

- Nüfus sayım çalışması ve sonuçlarını ANKA AJANSINA ULAŞTIRDIKLARI İDDİASIYLA BİR KISIM PERSONEL GÖREVLERİNDEN ALINDILAR. Görevlerinden alınarak başka yerlere tayin edilen DİE çalışanlarının isimleri şöyle: Perihan Çevikçe, Ayhan Mutlu, Cihat Bibioğlu, Emine Bulutay, Yaşar Yazar, Nusret Doğruak ve Turgut Saltoğlu.

- Edirne'deki Mekanize Tümen Komutanı TÜMGENERAL Mustafa ÖZYAZAR BİR ASKERİ TOPLANTI SIRASINDA CİNNET GETİREREK TOPÇU ALAY KOMUTANI ALBAY EDİP TUNA'yı ÖLDÜRDÜ. Birinci ordu ve sıkıyönetim komutanlığı olay sırasında üç subayın daha yaralandığını ve Tümgeneral Özyazar'ın intihar ettiğini açıkladı.

- DEVLET BAŞKANI ORGENERAL KENAN EVREN Türkiye'nin tarih boyunca zayıf düştüğü dönemlerde büyük devletlerin fiili ya da psikolojik taarruzlarına uğradığını söyleyerek "BUGÜNDE PSİKOLOJİK BİR TAARRUZUN ETKİSİ ALTINDAYIZ." dedi.

- Ankaragücü Futbol Takımının birinci lige alınması üzerine KARŞIYAKA DA BİRİNCİ LİGE ALINMAK İÇİN FUTBOL FEDERASYONUNA BAŞVURDU.

- AVRUPA PARLAMENTO HEYETİ üyelerinden Alman Hıristiyan Demokrat Parti üyesi GERT LEMMER ile İngiliz Muhafazakâr Parti Üyesi JAMES SPEİCER 4 Haziran 1981 günü CHP ESKİ GENEL BAŞKANI ve ARAYIŞ Dergisi eski Başyazarı ve yayın danışmanı BÜLENT ECEVİT'i evinde ZİYARET EDEREK BİR GÖRÜŞME YAPTILAR. Heyet üyeleri ayrıca CHP Genel Sekreteri MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ ile TBMM eski Başkanı CAHİT KARAKAŞ ve eski Maliye Bakanı ZİYA MÜEZZİNOĞLU'yla da görüştüler.

- DİYARBAKIR,MALATYA VE ADIYAMAN İLLERİNDE 48 BİN 640 HEKTARLIK BİR ALANDA PETROL ARAMA İZNİ BİR AMERİKAN ŞİRKETİNE VERİLDİ. Huffco Turkey, Inc. Şirketinin Diyarbakır, Malatya ve Adıyaman il hudutları içinde kalan 48 BİN 640 hektarlık sahada petrol aramak üzere Petrol İşleri Genel Müdürlüğüne yapmış olduğu başvuruya üç yıllık bir süre için olumlu yanıt verildi. Ancak, arama sahası içerisinde devlet ormanları mevcut olduğundan Tarım ve Orman Bakanlığından da onay istendiği ve adı geçen Bakanlıkça, şirket faaliyetleri devlet ormanlarına girdikçe 2.500.– TL. lık taahhüt senedi verilmek şartıyla izin verildiği öğrenildi.

- AVUKAT ERGUN GÖZE İSTANBUL BAROSU ÜYELİĞİNDEN İHRAÇ EDİLDİ. Tercüman gazetesinde yazdığı yazılardaki eylem ve davranışlarından avukatlık mesleğine aykırı hareket ettiği gerekçesiyle Avukatlık yasasının 134–135 maddelerine aykırı tutum ve davranışı nedeniyle Avukat Ergun Göze'nin baro üyeliğinden çıkarıldığı bildirildi.

- Bakanlar Kurulu tarafından tanınan süre içinde Türkiye'ye dönmeyen TİP GENEL BAŞKANI ve TÖB–DER GENEL BAŞKANI TÜRK VATANDAŞLIĞINDAN ÇIKARILDILAR. Yasaya göre, Boran ve Gazioğlu'nun Türkiye'deki malları Hazine'ce tasfiye edilecek.

- MSP Genel Başkanı Necmettin ERBAKAN VE 34 parti üyesi hakkında laikliğe aykırı hareket ettikleri gerekçesiyle açılan davanın 5 Haziran 1981 günü yapılan duruşmasında, KORKUT ÖZAL VE MEHMET OKUL TAHLİYE EDİLDİLER. Askeri Mahkeme ÖZAL ve OKUL'un tahliye istemlerini olumlu karşılayarak, tutuksuz yargılanmalarına karar verdi.

- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı SERBÜLENT BİNGÖL, KAMULAŞTIRILAN MADENLERİN ESKİ SAHİPLERİNE DEVREDİLECEĞİNİ AÇIKLADI.

- 2364 Sayılı yasaya göre, Yüksek Hakem Kurulu'nca kararlaştırılan toplu iş sözleşmesi 27 ARALIK 1980'de sona eren İŞÇİLERE HER AY İÇİN BRÜT ÜCRETİNİN Yüzde 10'u ORANINDA AVANS VERİLECEĞİ AÇIKLANDI. Ayrıca işçilere eşit olarak brüt 3.000 lira ödeneceği bu toplam ödemelerin altında ya da üstünde ödeme yapılmayacağı belirtildi.

- Cumhuriyet Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Okay Gönensin ile Köşe yazarı Mehmed KEMAL GÖZALTINA ALINDILAR. Gönensin, ifadesi alındıktan sonra serbest bırakıldı.

- Sermaye piyasasını kontrol altına almayı ve küçük tasarruf sahiplerini güvence altına almayı amaçladığı, belirtilen SERMAYE PİYASASI YASA TASARISI HAZIRLANDI. Tasarı bu hafta içinde Milli Güvenlik Konseyi'ne sunulacak. Tasarı yasalaştığı takdirde banker kuruluşlar kendi "Mali taahhütleri" ile para toplayamayacaklar.

- 1980 yılı başında uygulamaya konulan 24 Ocak kararları doğrultusunda izlenen sıkı para–kredi politikasının sonucu olarak, 1981 YILININ İLK BEŞ AYINDA FESHEDİLEN ŞİRKET SAYISI, 1980 YILININ BÜTÜNÜNDEKİ FESİH SAYISINI AŞTI. 1981 Mayıs ayı sonunda feshidelin şirket sayısı 1.187'ye ulaştığı, geçen yılın tamamında ise bu sayının 1.142 olduğu öğrenildi. Bu yılın ilk beş ayında feshedilen şirketlerin sermaye toplamı 688 milyon 500 bin lira olarak hesaplandı.

Dünya

- BANGLADEŞ'TE başarısız darbe girişiminden sonra toplanan Parlamentoda söz alan MİLLETVEKİLLERİ ÇOK PARTİLİ DEMOKRASİNİN KORUNMASI GEREKTİĞİNİ BİLDİRDİLER. Başbakan Azizür Rahman da demokrasiyi yıkmaya yönelik eylemlere karşı en etkin silahın ulusal birlik olduğunu söyledi. Ülke anayasasına göre Başkanlık seçimlerinin altı ay içinde yapılması gerekiyor.

- Bir Yunan milletvekilinin iddiasına göre YUNANİSTAN'DA DARBE GİRİŞİMİ OLDU. Haber tüm ülkede büyük gerginlik yarattı. Savunma Bakanı Averof, söylentilere bazı emekli subayların sorumsuz konuşmalarının neden olduğunu ve kaygılanacak bir durum olmadığını söyledi.

- 19 Mayısta yapılan törenler sırasında Atatürk'ün Selanik'teki evinin üzerinde alçaktan uçan ve eve bomba atacağı tehdidinde bulunan akli dengesi bozuk Yunanlı İLİAS DİAMANDOPULOS 100.000 Drahmi (200 000 TL) KEFALET KARŞILIĞINDA SERBEST BIRAKILDI. Paranın nereden temin edildiği bilinmiyor. Sanığın yargılanması tutuksuz olarak sürecek.

- Suriye'nin, Lübnan ve Suriye topraklarına SAM füzeleri yerleştirmesine şiddetle karşı çıkan İSRAİL, LÜBNAN'DAKİ BİR BÖLGEYE AMERİKAN HAWK FÜZELERİ YERLEŞTİRDİ. Bu arada, Lübnan'da Suriyeli Barış Gücü askerleri ile Hıristiyan milis güçleri arasındaki çarpışmalar sürüyor. İsrail de Lübnan'daki Filistin mevzilerine saldırılarını sürdürüyor.

- Begin'in isteği üzerine, Mısır Devlet Başkanı Enver Sedat ile İsrail Başbakanı Menahem Begin Şarm–El Şeyh kentinde buluştular. İki lider, daha sonra, ortak basın toplantısı yaptılar. Begin'in, Lübnan'a saldırılarını durdurmayı reddettiği bildiriliyor. Sedat ise bunalımdan Suriye'yi sorumlu tutarak, Suriye'li askerlerin Lübnan'dan ayrılması gerektiğini savundu. Bu arada, Orta Doğu'daki son gerginliğin Begin'in Likud Partisini güçlendirdiği ve son kamuoyu yoklamalarında İşçi Partisinin önüne geçirdiği bildirildi. Seçimlere bir aydan az bir süre kala, yüzde yirmibeş'e varan enflasyona karşın, halkın dikkatlerinin Suriye ile ortaya çıkan gerginliğe çevrildiği ve bunun Begin'e yaradığı anlaşılıyor.

- ÜRDÜN KRALI HÜSEYİN, İsraille savaşması durumunda, SURİYE'YE ASKERİ YA DA SİYASİ BİR YARDIMDA BULUNMAYACAĞINI BİLDİRDİ. Buna karşılık, Hüseyin, İsrail tehdidi karşısında tüm Arapların birlik içinde bulunduğunu açıkladı. Kral, Batılı gazetecilerle Amman'da yaptığı görüşmede, Orta Doğu sorununun çözümü için uluslararası konferans önerdi.

- Amerikan Newsweek dergisinin bildirdiğine göre, ABD, LİBYA LİDERİ KADDAFİ'Yİ DEVİRME PLANLARI YAPIYOR. Sorumluluların, yöntem olarak suikast, darbe ya da istila yerine Libya'yı komşularıyla bir savaşa sürüklemeyi yeğledikleri bildiriliyor. Bu arada, bir açıklama yapan Amerikan Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Dean Fischer, ABD'nin Libya'ya karşı bazı Afrika ülkelerine askeri yardım yapmak için bu ülkelerle gizli görüşmelerde bulunduğunu açıkladı.

- Fransa'nın yeni Dışişleri Bakanı Claude Cheysson ilk dış gezisinde Federal Alman yetkilileriyle görüştü. İki ülkenin, genel olarak görüş birliğinde bulundukları açıklandı. Daha sonra ABD'ye geçen Cheysson, ABD'nin yakın bir müttefiği olmak istediklerini bildirdi. Bu arada, SOVYET TİPİ DEVLETÇİLİĞİ BENİMSEMEDİKLERİNİ SÖYLEYEN FRANSA BAŞBAKANI, ABD'NİN DE İNSAN HAKLARI ANLAYIŞINI ELEŞTİRDİ. Başbakan, Sovyet SS–20 füzelerine de karşı çıktı. Ayrıca, Mitterand'ın seçilmesiyle bir süre ara verilen Fransız Atom bombası patlatma denemelerine yeniden başlanacağı açıklandı.

- Paris'te bir Ermeni Kilisesi bombalandı. Ölen ya da yaralanan olmadığı olayın sorumluluğunu Türk İslâm Devrimci Ordusu adlı daha önce duyulmamış bir örgüt üstlendi. Saldırının, karşıt Ermeni gurupları arasındaki çatışmalardan, ya da Türkiye'ye yönelik yeni eylemler için bir kışkırtma arzusundan kaynaklandığı sanılıyor.

- Yunanistan ile ABD arasındaki askeri yardım görüşmelerinde anlaşmazlık çıktı. Geçtiğimiz Ekim ayında başlayan görüşmelerde Yunanistan, sınırlarının ABD tarafından garanti edilmesini, ABD yardımının Türkiye ile Yunanistan arasında 7/10 oranında bir güç dengesi oluşturacak biçimde olmasını istiyor. Görüşmeler kasım ayında yapılacak Yunan seçimlerinden sonra bir tarihe ertelendi.

- FRANSA'DA DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİ KALDIRILIYOR. Bu mahkemelerde yargılanmayı bekleyen 31 tutuklu serbest bırakıldı. Bu sanıklar sivil mahkemelerde yargılanacaklar. Fransa'da Devlet Güvenlik Mahkemeleri 1963 yılında Charles DE Gaulle'in bir kararnamesiyle kurulmuştu.

- FRANSA'DA YENİ HÜKÜMET ASGARİ ÜCRETİ ARTTIRDI. Asgari ücretteki yüzde on artışla birlikte hükümet, ÇOK ÇOCUKLU AİLELERE YAPILAN YARDIMI YÜZDE YİRMİBEŞ, YOKSULLAR İÇİN EV KİRASI YARDIMINI YÜZDE YİRMİBEŞ ve ihtiyarlara yapılan ödemeleri yüzde yirmi arttırdı. Hükümetin kararı sendikalarca olumlu karşılanırken, iş adamları tarafından, enflasyonu arttıracağı iddiasıyla sert bir biçimde eleştiriliyor.

- BAŞKAN REAGEN'IN İNSAN HAKLARI DANIŞMANI OLARAK ÖNERDİĞİ ERNEST LEFEVER'İN ADAYLIĞI Senato Dışişleri Komisyonu tarafından REDDEDİLDİ. Lefever, Arayış'ın 15'inci sayısında yazılan yeni yönetimin "Otoriter–Totaliter" ayrımının yandaşlarından olduğu ve bu nedenle sert bir biçimde eleştirildiği bildiriliyor. Lefver'in ayrıca, Nestle şirketinin çocuk mamaları ile ilgili bir formülünü destekleyen bir yazının dağıtılması için şirketten 25 bin dolar alan bir merkezin de başında bulunduğu belirtiliyor.

BU DEĞİRMENİN SUYU

NEREDEN GELİYOR?

Yüksek tirajlı günlük yayın organlarından birinin 10 Mayıs 1981 günlü sayısında, "24 Ocak Kararlarından sonra 11 yabancı firmaya yatırım izni verildiği" başlığı altında, 6 firmaya Türkiye'de fortföy yatırımı yapmak için izin çıktığı, adları verilen firmaların Türkiye'ye toplam olarak 86,4 milyon dolar döviz getirecekleri ve söz konusu yatırımların çoğunun garantisiz ticari borçlarımıza karşılık olarak yapıldığı yolunda, ilk bakışta önemsiz gibi gözüken bir haber yer aldı.

Genellikle kamu oyunun ilgisini çekmemekle birlikte, haber, kimlerin "**işlerinin tıkırında**" gittiğini ve 24 Ocak Kararları çerçevesinde kurulan kimi tezgahların nasıl çalıştığını göstermesi bakımından hayli ilginçti.

Anımsanacağı gibi, ülkemizin büyük boyutlara varmış dış borçlarının önemli bir bölümü geçtiğimiz yıllarda ertelenmiş, bunlardan, garantisiz ticari borçlar diye bilinen bir bölümünün de ertelenme olanağı bulunamamıştı.

O arada bir yandan bu borçların da ertelenmesine ilişkin çalışmalar sürdürülürken, bir yandan da bunların Türk Lirası ile ödenmesi olanakları üzerinde durulmuştu.

Bu düşünceler, sonunda, 24 Ocak Kararları çerçevesinde 29 Mayıs 1980 günlü ve 8/911 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile uygulamaya aktarıldı.

Söz konusu Bakanlar Kurulu Kararı, alacaklarının, dövizle ödenmesini isteyenlere, bunların on yıllık taksitlerle ve ençok yüzde 6 faizle ödenmesini öngörüyor.

Yine bu karara göre, alacaklarının Türk Lirası olarak ödenmesini kabul edenler de, döviz alacaklarına karşılık olarak ödenecek Türk Liralarını, Türkiye'ye yapacakları turistik gezileri veya, 6224 sayılı Yabancı Sermaye Teşvik Yasası çerçevesinde her tür ticari ve turistik merkezlerin kurulmasıyla ilgili yatırımları ya da, yine bu yasaya göre daha önce yapılmış yatırımların genişletilmesi veya, bunların işletme sermayesi gereksinmeleri için, bu arada, dışsatım amacıyla ülkemiz tezgahlarında gemi yapımı için kullanabiliyorlar.

Tek yanlı olarak alınmış bu karar, o zaman, ilgili yabancı çevrelerde tepkilerle karşılandığı gibi, yabancı alacaklılarda da düş kırıklığı yaratmıştı.

Bu tepkilerin ve özellikle düş kırıklıklarının açığa çıkması üzerine, at binmesini, kılıç kullanmasını, yani iş yapmasını bilen belli çevreler hızla harekete geçerek, alacaklılara, "**alacaklarınızı, düşük faizle ve on yıllık taksitler halinde yıllarca sonra alacağınız yerde, şimdi, birkaç kuruş eskiğiyle peşin olarak isteklilere devir ya da** temlik etmez misiniz" dediler. Aldıkları olumlu tepkileri de zamanın Hükümetine ileterek, 12 Haziran 1980 günlü ve 8/1105 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının çıkmasını sağladılar.

Bu karara göre;

"Bir milyon ABD doları veya eşitine kadar alacağı olan ve Türk Lirası ödeme alternatifini seçen ilgililer bu **alacaklarını T.C. Merkez Bankasınca kabul edilerek ilân edilecek muteber yabancı benkalara veya finans kuruluşlarına devir veya temlik edebilirler. Bu bankalar veya finans kuruluşları devraldıkları veya temellük ettikleri tutarları kendilerinin veya başka yabancı firmaların bu kara**rın 3/A maddesinin 2, 3 ve 5 No. lu bentlerine göre yapacakları turizm, ticaret merkezi veya diğer yabancı serma**ye yatırımları ile gemi inşasında kullanabilirler...**".

Böylece, bu konuyla özel olarak ilgilenen belli çevreler, yurt dışında birer firma kurup, söz konusu borçları belli bir miktar eksiğine devir almak, sonra bunları yabancı sermaye gibi yurda getirmek ve belli süreler dolduğunda da bundan elde edilecek kârları döviz olarak dışarıya aktarmak olanaklarına kavuştular.

Söz konusu gazete haberine bakılırsa, kuruluş hazırlıkları tamamlanmış olan tezgahın, şimdi, işlemeğe başladığı anlaşılıyor. Edinilen bilgilere göre, tezgah şöyle çalışıyor:

Tek yanlı bir karar ile alacakları on yıllık taksitlere bağlanmış alacaklılar, genellikle, bir milyon dolarlık alacaklarını, peşin para ile 250 bin dolara satıyorlar. Bunları, yurt dışında bu amaçla kurulmuş Türk firmaları satın alıyor. Nitekim şimdi böyle bir firmanın adı dilden dile dolaşıyor. Firmanın yönetim kurulu başkanı, cirosu en yüksek holdinglerden birinin yönetim kurulu başkanı ve sahibi; genel müdürü de bir sayın Bakanımızın oğluymuş.

Borcu satın alan firma, Devlet Planlama Teşkilatından gerekli izini aldıktan sonra, bunu Türkiye'ye yabancı sermaye olarak getiriyor. 250 bin dolara satın alınan borcun aslı 1 milyon dolar olduğu için, bu sermaye Türkiye'ye girişinde bir milyon dolarmış gibi işlem görüyor.

Sonra da, bundan elde edilecek kârlar, döviz olarak yurt dışına aktarılabilecek.

Böylece, zamanında, Hükümetin, Türkiye'nin dış mali saygınlığını tehlikeye atarak aldığı karar ve bu kararın alacaklılarda yarattığı, ülkemize olan güvenlerinin sarsılması pahasına yarattığı düş kırıklığı, şimdi, belli çevrelerin kâr mekanizması olarak işliyor.

Bu mekanizmanın kuruluşu ve işleyişi azçok anlaşılıyor. Borçları satın alan firmalar dövizleri nereden buluyorlar? Yasalar çerçevesinde bu amaçla Türkiye'den döviz götürmeleri olanaksız. Dışarıda döviz satın almak için Türk Lirası götürmeleri de öyle.

Yabancı şirketlerin alacaklarını Türk şirketlerine devir etmeleri ve Türk şirketlerinin bu devir işlemine dayanarak hisse senedi alabilmeleri Devlet Planlama Teşkilatının ön onayına bağlı olduğuna göre, bu Teşkilatın, devir işlemi için gerekli dövizlerin nasıl sağlandığını araştırması gerekmez mi?

Demek ki, yasalara karşın, böyle bir araştırma gereksinmesi duymuyor bu Teşkilat. Ya da bazıları için duyuyor, bazıları için duymuyor.

Sanra da bu Teşkilatın bağlı olduğu başbakan yardımcısı, "işler tıkırında" diyor.

SON ZAMLAR VE...

EKONOMİDEKİ genel durgunluk sürüyor. Tüketici fiyatları ise Mayıs ayından itibaren hızlı bır artış eğilimine girme tehlikesi gösteriyor. Petrol ürünlerine yapılan zamlar, ısınma, aydınlanma, ulaşım giderlerini önemli ölçüde artırdı. Yeni buğday taban fiyatları ise, ekmeğe yüzde 35 dolayında bır pahalılaşma getirdi.

Bu veriler, özellikle kentsel yaşamda tüketiciler üzerinde yeni bir baskı dalgasının oluşturulduğunu ortaya koyuyor. Bu dalga, Temmuz ayı başında yürürlüğe girecek yeni Belediye Gelirleri Yasası ile oldukça büyüyecek.

Vergi tekniği açısından, Belediye Gelirleri Yasası ile yapılan düzenlemeler, "yansımanın" en yüksek olduğu alanları kavrıyor. "Yansımanın" yüksekliği, vergi düzenlemelerin etkilerinin çok sayıda tüketim malı ve hizmetler üzerinde duyulacağı anlamına geliyor. Bu koşullarda da, 1981 yılı için hedeflenen yüzde 40'lık fiyat artış sınırının aşılması gündeme giriyor.

Fiyat artışlarının program hedeflerinin üzerine çıkması, Türkiye'de hemen her yıl yaşanmış olan bir olgu. Ancak 1981 yılının bu konuda ilginç bir ayrıcalığı var. Yüzde 40 oranı, yalnızca fiyatlar için değil, ücretler için de sınır durumunda. Yüksek Hakem Kurulu'nun toplu iş sözleşmesi kararları bunu somutlaştırıyor. 1981 yılında ücret artış düzeyinin, yüzde 40 oranının üzerine çıkmayacağı gözleniyor.

Fiyat artışlarının ücret artışlarının üzerinde olmasının doğal sonucu, ücretlilerin tüketim taleplerinde daralma olması biçiminde özetlenebilir. Ancak, Ocak 1980 tarihli ünlü istikrar programıyla, tüketici taleplerinde yeterince daralma meydana gelmiş bulunuyor. Türk Lirası'nın dış değerinin sürekli düşürülmesi, faiz oranlarının yükseltilmesi, günlük yaşamda halâ lüks sayılan buzdolabı, çamaşır makinası ve benzeri mallara yönelik talebi kırmış bulunuyor.

Yeniden kırılması gündeme gelen talep ise, emekle beslenmeyi, kömürle ısınmayı, elektrikle aydınlanmayı ve kirayla barınmayı kavrıyor. Ancak bu çerçevede talebi daraltmak oldukça sınırlı. Bu nedenle, yılın ikinci yarısında ücretlere ilişkin yeni bir düzenleme ortaya çıkabilir. Buysa, çeşitli önlemlerle uzun süredir cazip kılınmaya çalışılan ihracat zorlamasını etkisizleştirebilir. Görülebilir tek çözüm, tüketim mallarının fiyatları üzerindeki artış yönündeki baskının azaltılmasıdır. •

KİMİN MALI KİME VERİLECEK ?

TÜRKİYE Odalar Birliği'nin yayınladığı "İktisadi Rapor 1981" de, madencilik ve petrol kaynaklarının geliştirilmesinde özel sektöre ağırlık verilmesi istenmiş, bu alanda yabancı sermayeden de azami ölçüde yararlanılması savunulmuştur. 1978 yılında çıkarılan 2172 sayılı yasaya göre devletleştirilmiş linyit yatakları bugün için kamu sektörünün elinde olmasına karşın, bu yataklar özel sektörün malıymış gibi gösterilmeye kalkışılmış ve çalıştırılan 523 linyit yatağının 484'ünün özel sektöre ait olduğu savlanılmıştır.

Öte yandan geçtiğimiz hafta basında yer alan açıklamalara göre en yetkili ağızlar, maden kanunun yanlış çıkarıldığını, "maden yasasıyla ilgili çalışmaların tamamlanmak üzere" olduğunu, "hür teşebbüsün bu konuda teşvik" edileceğini, kim iyi işletiyorsa madenleri onların işletmesi görüşünü, yabancı petrol şirketlerine yeni garantiler verecek bir yasal düzenleme üzerinde durulduğunu söylemişlerdir.

Yapılan açıklamalara göre, özel sektör, karşısına aldığı devlet sektöründen petlor ve madenleri bütünüyle koparabilecek mi?

Yeraltı zenginliklerini en iyi biçimde kamu sektörünün işletebileceği yadsınamayacak gerçektir. Kaldı ki yeraltı zenginlikleri toplumun malı olarak kamu sektörü eliyle işletilmek zorundadır da. Türkiye'de yeniden yapılacak anayasal düzenlemede, bugünkü anayasamızın 130'uncu maddesi gibi, doğal zenginlikleri ve kaynakları devletin egemenlik ve kullanımına bırakan bir hükmün yer alması kaçınılmazdır. Bunun karşıtı düşünülemez bile.

Doğal zenginliklerin ve kaynakların egemenlik hakkını ve kullanımını bütünüyle özel sektöre bırakacak bir anayasa hükmü ne Fransa'nın, ne Batı Almanya'nın ne de kaldı ki demokrasisi bile belli olmayan Güney Kore'nin anayasasında vardır. Türkiye'de yeni anayasal düzenleme yapılmadan, 2172 sayılı devletçe işletilecek madenler yasasını iptal edecek yeni maden yasası, ardından da yeni petrol yasası getiren bir hukuksal düzenleme yapılmamalıdır.

1981 PROGRAMI VE ODALAR BİRLİĞİ

PLANLI kalkınma döneminin ortaya çıkardığı bir olgu olan yıllık programlar, geçmişte genellikle Aralık ya da Ocak aylarında yayınlanırdı. 1981 yılı programının yayınlanması ise oldukça gecikti. ARAYIŞ'ın 21 Mart 1981 tarihli 5 inci sayısında "Yayımlanmayan Yıllık Program" yazısında konuya değinilmişti.

Yayınlanması geciken 1981 Yılı Programı, 4 Haziran 1981 günü yayınlanmış bulunuyor. Neden sonra yayınlandı sorusunun yanıtı ilginç olacak. Çünkü söz konusu Program, 30 Mayıs 1981 günü yapılan Türkiye Odalar Birliği'nin genel kurulundan sonra ancak yayımlanabildi. Bilindiği gibi Türkiye Odalar Birliği, ticaret, sanayi ve borsa kuruluşlarını kapsar biçimde özel sektörün güçlü örgütü. Türkiye Odalar Birliği genel kuruluna her yıl, kalkınma planlarına benzeyen ve özel sektörün görüşlerine göre hazırlanmış bir İktisadi Rapor sunulması gelenek. Bu yıl da Friedman ekonomi modelini öven, Türk ekonomisinin durumunu sergileyerek tekelci özel sektörün önerilerini getiren 314 sayfalık bir rapor sunulmuş bulunuyor. Raporun hazırlanmasında yararlanılan kaynaklardan biri 1981 Programı. Raporun içerisindeki pekçok tabloda kaynak dip notunda 1981 Programı yazıyor.

Devletin yayımlanmamış 1981 Programı'nı özel sektörün sözcüsü, Friedman ekonomisi mimarlarının yandaşı Türkiye Odalar Birliği nereden buldu? Yoksa, Devlet Planlama Teşkilâtı'nın basılmamış notları kendisine mi sunuldu? Böyle bir şey yapılmış ise, 1981 Programı Türkiye Odalar Birliği'nin denetiminden geçirilmiş demektir. Altı ay gecikmeyle yayınlanan 1981 Programı'nın kamu sektörünü engellediği yadsınamayacağı gibi, özel sektörün büyük bölüntüsüne yarar sağlayamayacağı da kuşkusuzdur. Tekelci özel sektöre ve yabancı sermayeye yarar sağlayacak mı? Onu da uygulaması sonucu göreceğiz.

ODALAR BİRLİĞİ

EKONOMİNİN CANLANMASINI İSTİYOR AMA ...

Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği'nin geçtiğimiz günlerde yayınlanan "İktisadi Raporu"nda, ekonominin genel durumuna ilişkin olarak yapılan değerlendirmelerde, "... talebi kısıcı, para ve kredi hacmini çok sıkı bir şekilde kontrol altında tutan politika, 1980 yılında ekonominin durgunluğa girmesine, kaçınılmaz olarak yol açmıştır" görüşüne yer veriliyor.

Ekonomik durgunluğu, böylece, talebi kısıcı, para ve kredi hacmini kontrol altında tutan politikalara bağlayan rapor, "24 Ocak tedbirleri, 1980 yılında gerçek ücret düzeyinin düşmesine, talebin çok büyük ölçüde kısılmasına ve özel tüketim harcamalarının daralmasına neden olmuştur" diyor ve özel yatırım harcamalarının daraldığına işaret ediyor.

"İzlenen çok sıkı para--kredi politikası sonucu olarak 1981 yılında da enflasyonun kesin bir denetim altında bulundurulduğu görülmektedir... İzlenen politika enflasyonun parasal sebeplerini denetim altına almıştır." görüşünde olan rapor, enflasyonu, uzun dönemde tam bir denetim altına alabilmek için yapısal bozuklukların etkilerini azaltacak politikalara bundan böyle ağırlık verilmesini öneriyor.

"İstikrar politikasının üretimi artırmaya yönelik tedbirlerinin henüz yeterli bir düzeyde olduğunu ya da alınan önlemlerin henüz yeterli etkiler gösterdiğini söylemek mümkün değildir" diyen rapor, üretimin artırılmasının önemini vurgulamış bulunuyor.

Özetle, rapor, ekonominin bir durgunluk içinde olduğunu belirtiyor.

Rapor, aynı zamanda, ekonomik faaliyetlerin bütünüyle canlandırılmasına ilişkin öneriler getiriyor.

Getirilen öneriler içinde, en ilginci, kuşkusuz, enflasyonla birlikte yaşama, önerisi. Bu konuda rapor şu görüşlere yer veriyor: "... önümüzdeki yıllarda Türkiye yüzde 20-30 arasında enflasyona razı olması halinde büyüme sürecini gerçekleştirebilecektir... Bugünün dünya ve Türkiye koşullarında izlenecek ekonomi politikasının başarısı, ekonomik gelişmeyi besliyecek oranda enflasyonla birlikte yaşama ve ekonomik büyümeyi sürdürebilme gücüyle ölçülme durumundadır.".

Demek ki özel sektörümüz, enflasyonist ortamda daha çok kâr edebiliyor. Özel sektörümüzün kârını ençoklamak amacıyla getirdiği önerilerden biri de, iç istemin canlandırılması ve yatırımları uyarıcı bir vergi politikasının şekillendirilmesi, yani, vergi alanında özel kesimimize yeni olanaklar sağlanması.

OLAYLARIN YORUMU

Rapor, özel sektöre, vergi alanında yeni olanaklar sağlanmasını önerirken, dar ve sabit gelirliler üzerindeki vergi yükünün önemli ölçüde azaltılmış olduğunu, ancak, bunun yeterli olmadığını kabul ediyor ama, "Ancak **ilk aşamada bundan daha fazlasını sağlamak ta mümkün değildir**" diyerek, gelir dağılımını iyileştirecek düzenlemelerden yana gözükmüyor.

Rapor "**kamu harcamalarının, ekonominin dayanabileceği hudutların ötesinde enflasyonu körükleyici etkiler meydana getirmemesini sağlayıcı sürekli mekanizmalar** kurulması'nı önerirken, kibarca, "Devlet, gelirinden çok harcamamalı" diyor. Fakat, "Biz biraz daha çok **vergi verelim de Devlet, biraz daha çok harcasın, biraz daha çok hizmet götürsün**" diyemiyor.

Kamu İktisadi Kuruluşlarının "**bugün içinde bulundukları çıkmazdan kurtarılarak verimli işletmeler haline** getirilmeleri"ni öneren raporun, bunu kamu maliyesinin sağlıklı kaynaklara kavuşması içik ya da bu kuruluşları çok sevdiği için değil, fakat "**özel kesimin ihracat yapmasına imkan verecek fiyatlarla temel girdi sağlamaları**" için istediği anlaşılıyor. Böylece rapor, kamu iktisadi kuruluşlarının, özel sektöre ucuz girdi sağlama kaygısıyla bugünkü duruma getirildikleri yolundaki kimi görüşleri de bir ölçüde doğrulamış oluyor.

İstemin canlandırılmasıyla ilişkin öneriler arasında, rapor, örneğin özel kesime kâr marjlarından biraz özveride bulunarak fiyatlarını düşürmeyi ve istemi o yoldan canlandırmayı önermiyor ama, Devlet kesesinden iç istemi canlandırmak için, "**belli gelir düzeyinin alıtndaki (mesela 500.000 liradan aşağı gelirler) gelir gruplarından alınmakta olan Mali Denge Vergisinin kaldırılması ve daha sonra Gelir Vergisi oranının bir miktar daha düşürülmesi...**"ni öneriyor.

Kendi kârını, kendi gelirini böylesine düşünen özel kesimimiz, "**tarımsal ürünler taban fiyatlarının tesbitinde, toplu sözleşmelerle sağlanan ücret artışından son yıllarda içine girilmiş bulunan açık arttırma yarışına son verilmiş...**" bulunmasından, yani çiftçinin, işçinin, memurun, gerçek gelir artışlarının sınırlanmış olmasından memnun olduğunu belirtiyor.

Dışsatımın artırılması üzerinde duran raporda, kur politikasına ilişkin olarak "**kur politikasının tüm dış ekonomik ilişkilerimiz üzerinde daha etkili olması için yavaş yavaş serbest kur sistemine geçilmesi yararlı olacaktır**" deniliyor. Bunu koşut olarak da "**gerek ihracatımızın arttırılması, gerekse turizmin geliştirilmesi ve yabancı sermaye akımının hızlandırılması için kambiyo denetiminin peydeрpey azaltılması ve Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu'nun ve buna bağlı kararnamelerin kaldırılarak, basit ve dış ekonomik ilişkilerimizi geliştirecek yeni bir mekanizmanın kurulması**" öneriliyor.

Raporda ayrıca, bununla yakın ilişkisi olan yatırımların uyarılması ve yönlendirilmesi konusunda da, "**Türkiye'nin sanayileşmesinin bundan sonraki aşamasında, ara ve yatırım malı üretiminde doğru yatırımların gittikçe artan ölçüde kaydırılmasına öncelik verilmesi gerekmektedir**" denilerek, ciddi bir sınaileşmeden yana imiş gibi gözükülmüyor. Ama, böyle bir sınaileşmenin, serbest kur sistemiyle, kambiyo denetiminin kaldırılması ve dış-ticaretin serbest bırakılmasıyla bağdaşmıyacağından da habersiz gözüküyor.

İşlerliği olan bir yabancı sermaye politikası izlenmesini istiyen rapor, böyle bir politikanın Türkiye'nin dışa açılmasını hızlandıracağını ve Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilerde bütünleşmesini kolaylaştıracağını belirtiyor.

Odalar Birliğimizin ekonomik yaşamımızla ilgili değerlendirmeleri ve ekonomik alandaki önerileri anaçizgileriyle bunlar.

Özel sektörün kârını meksimize etmesi için getirilmiş öneriler bir bütünlük sunuyor. Ancak, onun dışındakiler, birbirleriyle tutarsız, hâttâ çelişkili, dağınık önlem görüntüsü veriyor.

Devlet yönetiminde, ekonomik yönetimde söz sahibi olma çabasında olan, hattâ bir ölçüde de bu yönde etkili olabilen özel sektörürümüzün durumu işte bu.

DURAKSAMA

TÜRKİYE'DE 1977 yılından bu yana ekonomik gelişmede duraklama ve giderek gerileme görüldüğü, Friedman ekonomisi mimarlarının da kabul ettikleri bir gerçek. Onların açıklamalarına göre, Türkiye'de büyüme hızı sıfırın altına düştü. Daha somut bir anlatımla, ülke ekonomisi 1980 yılında yüzde 0.7 küçüldü. 1980 yılında sağlanan gayri sarfi milli hasıla, 1978 ve 1979 yılındaki düzeylerin altında kaldı. Bu küçülmenin 1981 yılında da sürmesi bekleniyor.

Gecikmeyle yayınlanan ve yayımlanmadan önce tekelci özel sektörün istemine göre biçimlendirilen 1981 yılı Programı, Türkiye'nin kalkınma hızının ya da ekonomik büyümesinin 1981 yılında yüzde 3 olmasını öngörüyor. Gerçek büyüme hızı ise, bu değerden nüfus artış hızının çıkarılmasıyla bulunabilir. Türkiye'nin nüfusunun yılda 2.5 oranında arttığı yalın bir gerçek. Öngörülen kalkınma hızı yüzde 3'den, nüfus artış hızı yüzde 2.5 çıkarılınca, geriye yüzde 0.5 kalıyor. Türkiye yüzde yarım kalkınabilecek mi? Programın tüm hedefleri gerçekleşirse, belki.

Geçen ay ekonominin temel girdisi enerji fiyatlarına yapılan zam, kamu gelirlerinin yeterli ölçüde sağlanamaması, Türk Lirası'nın değer yitirişinin durdurulmaması, enflasyonun savlanıldığı biçimde kontrol altına alınamayışı, hedeflerin tutturulamayacağının bir kanıtı. Bir zamanlar

(Devamı 30.Sayfada)

ÖZGÜRCE TARTIŞMA

ERTUĞRUL ÖZKÖK

- **Türkiye, geçmişteki duruma herkes düşüncesini özgürce söyleyebildiği için değil, tam karşıtı sağlıklı bir tartışma ortamı kurulamadığı için geldi.**
- **Geleceğin yeni yapısı oluşturulurken basını ve geçmişte belli bir birikimi olan kişi ve kurumları bu tartışma dışında bırakmak sakıncalıdır.**
- **Ancak ve ancak özgür bir tartışma ortamı gerçek bir demokratik yapı ortaya çıkarabilir. Bu tartışma özgürlüğünün "belli insanlar" ve "belli konular" için bile olsa, sınırlandırılması gelecekle ilgili çalışmalara gölge düşürebilir.**

"Düşünüyorum o halde varım" tümcesi, Kartezyen (Dekartçı) düşüncenin kâbesidir. Rönesansı izleyen dönemlerde yavaş yavaş belirginleşen bireyciliğin tavaf ettiği bu formül, insan düşüncesi ve toplum anlayışında da önemli bir gelişmenin doruğudur. Varoluşu bireyin "düşüncesine" bağlayan "düşünüyorum o halde varım" deyişi özgürlüklerin ve onu toplumsal yönetime bağlayan kavramların da sıfır noktasıdır.

Özgürlük kavramının temelinde bireysel özgürlüklerin bulunduğu bilinmektedir. Bir zamanların uğruna kelleler alınıp, kelleler verilen "düşünme özgürlüğü" kavramı, temelinde bireysel bir özgürlük savaşımının çekirdeğini taşımaktadır. Ama çağlar boyunca egemen erke korkulu rüyalar gördüren böylesine masum bir özgürlük istemi bugün artık tartışılması bile anlamsız bir kavram haline dönüştü.

DIŞA VURULABİLEN DÜŞÜNCE

Dışa vurulamayan, örgütlenemeyen bir düşünce nasıl bir özgürlük konusu olabilir? İşte bu yüzden düşünme özgürlüğünü bireyin kapalı iç dünyasından çıkararak, ona yaşama şansı verebilecek ikinci bir adım gerekliydi. Bu adım da **"dışavurum özgürlüğü"** istemi ile insanın varoluş savaşımında yerini aldı.

Düşünme özgürlüğü bireysel bir kapsama sahipse, dışa vurum ya da anlatım özgürlüğü kollektif bir alana yayılmaktadır.

Bu özgürlüğün anlamı, iletişim tekniklerinin gelişmesi ile daha da belirginleşmekte ve anlam kazanmaktadır.

Bu yeni biçimiyle düşünme ve düşündüğünü söyleyebilme özgürlüğü haberleşme hakkını sağlayacak olan basın-yayın araçlarının kullanımı dışında düşünülemez hale geldi. Özgürce düşünmek, ama bundan da önemlisi, düşündüğünü özgür bir biçimde kitlelere duyurabilmek. İşte çağımız anlatım özgürlüğünün tüm kapılarının dönük olması gereken kıblesi budur.

Özgürlük yapısal bir kavramdır ve bir ucundan başlanıp büyüteç altına sokulduğunda giderek tırmanan ve toplumun temel yapılarına uzanan, onlarla bütünleşen bir anlam kazanır. Çünkü düşündüğünü özgürce söyleyebilmek yalnızca iletişim tekniklerine bağlı bir konu olmayıp, bir ucundan toplumdaki yasalara uzanmaktadır. Yani ekonomik erkin yanında siyasal erkin de bu düzenlemelere olanak sağlaması gerekmektedir.

Öte yandan düşündüğünü özgürce söyleyebilmek toplumun sağlıklı bir yönetime kavuşmasının ve böyle bir yönetimin süreklilik kazanmasının da vazgeçilmez koşulu olarak değerlendirilmektedir. Kimler tarafından mı? Demokrasi tartışmalarına başladığımız yıllardan bu yana Türk toplumunun yazgısına uzun süre egemen olmuş siyasi güçlerin örnek olarak göstermek istedikleri Batı tarafından. O Batı ki, seçimle işbaşına gelen parlamentolarına toplum yönetimi ile ilgili değişiklikleri yapabilme konusunda çok geniş haklar tanırken bir konu üzerinde söz ve basın özgürlüğünü sınırlayacak yasa yapma yetkisini kesinlikte tanımamaktadır. Amerika Birleşik Devletleri Anayasasında 1791'de yapılan ilk değişiklik, **"Kongrenin söz ve basın özgürlüğünü sınırlayacak hiç bir yasa çıkaramayacağı"** yolunda olmuştur. 1868 yılında yapılan 14'ncü değişiklikte de **"hiç bir devletin (federal) Amerika Birleşik Devletleri yurttaşlarının ayrıcalık ve dokunulmazlıklarını sınırlandıracak bir yasa çıkaramayacağı ve uygulayamayacağı"** hükmünü getiriyordu. **Anayasa Mahkemesi içtihatlarına göre de yurttaşların sahip olduğu ayrıcalıkların ilk sırasında basın özgürlüğü bulunuyordu.**

1789 İnsan Hakları Bildirgesinin 11'inci maddesi de, görüş ve düşüncelerin özgürce iletişimini insanın en temel haklarından birisi olarak değerlendiriyordu. Bu madde daha sonra 1946 Fransız Anayasasının girişinde de yer alarak somut bir temele kavuştu. Arjantin'in ilk anayasası bu konuda daha da ileri giderek **basın özgürlüğünü sınırlamaya elverişli yasaların bile çıkarılamayacağını** belirtmektedir.

Bu maddeleri koyarken Anayasaları yapan kurum ve güçlerin temel kaygılarını iyi bir toplum yönetiminin ancak ve ancak her görüşün özgürce dışa vurulabildiği sağlıklı bir tartışma ortamıyla mümkün olabile-

ceği düşüncesiydi.

Türkiye açısından böyle bir tartışmanın düğümlendiği nokta şudur: Toplumlar zor bir dönemden geçerken böylesine temel bazı haklar, "belli konular" ve "belli insanlar" için bile olsa, sınırlandırılabilir mi? Bu sorunun yanıtı bugünden çok geçmişte aranmalıdır.

Türkiye'nin geçmişte içine düştüğü durumdan hoşnut olan, demokrasiye gerçekten inanmış bir kimsenin bulunduğunu düşünmek güçtür. Ama şu nokta artık bilinmelidir: **Türkiye böyle bir duruma herkes düşüncesini özgürce söyleyebildiği için değil, tam karşıtı, sağlıklı bir tartışma ortamı kurulamadığı için geldi.** Dolayısıyla yarının siyasal ve hukuki yapısı hazırlanırken bu toplumsal gerçeğin hiç bir an gözardı edilmemesi gerekir. Bu gözden kaçırılırsa, toplumsal çözüm önerilerini tartışma platformları dışına taşırmak isteyen radikal çözüm biçimleri ancak buzdolabına kaldırılmış olacaktır. Ama bu eğilimler yaşamsallığını yitirmemiş canlı birer hücre olarak yeniden hortlayacağı günleri büyük bir sakinlikle bekleyecektir.

Gelecekte demokrasiye uygun bir siyasi ortamı yaratmak için özgürce tartışmanın asıl sağlanması gerekli dönem, içinde bulunulan bu geçiş aşamasıdır. Şurası unutulmamalıdır: **Ancak ve ancak özgür bir tartışma ortamı gerçek bir demokratik yapı ortaya çıkarabilir.** Bu yüzden **"tartışmalara şimdilik ara verelim, ilerde uygun koşullar geldiğinde bu platformu yeniden açarız"** görüşü geçerli bir gerekçe olamaz.

KİŞİ VE KURUMLAR

Bugünün tartışma ortamını sağlıklı ve canlı tutmak ise, her şeyden önce bu tartışmayı canlı tutacak kişi ve kurumları bu işi yapmaktan alıkoymamak ile olasıdır.

Türkiye'nin geleceğine yönelik çalışmalar yukarda çizilen çerçeve içinde iki önemli noktaya ivedilik kazandırmaktadır: Birincisi, basının eleştirel işlevini özgürce yerine getirmesini sağlamak, ikincisi de, geçmiş dönemlerde Türkiye'nin yönetiminde söz sahibi olmuş kurum ve kişilerin deney ve birikimlerini olumlu bir katkı biçiminde kanalize edebilmek. Bu iki ivedi katkı da birey ve kurumların sesleri kısılarak değil, tam karşıtı, istediklerini özgürce söyleyebilmeleri ile gerçekleşebilir. ●

ŞİİR VE DEMOKRASİ

Doç.Dr. NECDET SUMER

- Demokratik yaşam biçimi bugün çağdaş uygarlığın temel ölçütlerinden sayılmaktadır. Ancak, demokratik düzeni yerleştirmiş görünen toplumların, demokrasiye ilişkin sorunlarından artık kurtulduğunu sanmak yanlış olur.
- Demokrasiyi sürekli kılmak, onu geliştirmeyi bilmekle olanaklıdır.

ÇAĞIMIZIN sorunlarına zaman zaman tarihin penceresinden bakmakta yarar vardır; özellikle kendi özgün düşünce ve sanatını yaratmağa çalışan, dahası buna zorunlu olan toplumlar için.

Klâsik devirde (İ.Ö. 5. yüzyıl) ve öncesinde eski Yunan ozanları toplumla işlevsel bir ilişki içindeydiler. Şiir(1) yaşamdan doğuyor ve belirli zaman ve yerlerde birlikte yaşanıyordu; toplumsal yaşam bir bütünlük içinde algılanıyordu. Ozan bu bütünün canlı, ayrılmaz bir parçasıydı. Önceleri destanları ve lirik türleri, daha sonra tragedya ve komedyalarıyla şiir, yaşamın bütününe derinliğine sinmişti. Yasama ve yargı meclislerinde toplanmak ile Aiskhylos'un tragedyalarını izlemek üzere, ya da bir koro liriğini dinlemek üzere bir araya gelmek Klâsik devir Yunanlısı için aynı bütünün bir parçalarıydı. Toplumsal yaşamdaki iş bölümünün ve iş birliğinin, düşün ve duygu, kısaca yaşam birliğine dönüştüğü, bu birliğin oluştuğu ve pekiştiği yerdi şiir.

DEMOKRASİ KAVRAMI

Eski Çağ tarihinde **"Atina demokrasisi"**nin simgelediği demokratik yaşam biçiminin ilk ve tek örneği böyle bir ortamda doğmuş, **demokrasi** kavramı böyle bir ortamda bulgulanmış ve insanlığa armağan edilmiştir. Ne ki, bu deneyim ancak bir yüzyıl sürebilmiştir. Bu yüzyılı izleyen Hellenistik Devir'de şiir sanatı ve ozan-toplum ilişkisi nitelik değiştirirken, demokrasi de Eski Çağ tarihinde bir daha geri gelmemecesine ortadan kalkmıştır. Bu değişimin şiire yansımasını bir araştırmacı şöyle açıklıyor:

"Hellenistik Devir'de şiir bilim adamları tarafından yazılıyordu; bu ozanların toplumsal konumları, büyük kütüphanelerdeki toplumsal görevlerine dayanıyordu; ozan olarak, amatör sanat meraklıları (dilletanti) idiler. Şiirleri toplumdaki işlevlerini yansıtıyordu: bilgi dolu, bulanık (müphem), çok incelikli ve sanatlı, elinin altında bir kütüphane bulunmayan okurlar içinse anlaşılmazdı. Şiir, toplumla olan doğrudan ilişkisini yitirmişti... Tanrılara ilâhiler yazıyorlardı, okunacağı bir tören olmaksızın; yazıtlar yazıyorlardı, mezar taşlarına kazımayı düşünmeksizin; ziyafet sofralarına özgü (symposiastic) şiirler yazıyorlardı, zihinlerinden gerçek bir şölen geçirmeksizin; yaldıkları hicivler çoğu kez salt düşsel düşmanlara yönelikti."(2)

Görüldüğü gibi, Hellenistik Çağ'da, demokratik yaşam biçimi ile birlikte, toplumla işlevsel bağı olan özgün şiir de ortadan kalkmıştı. Çünkü toplum yaratıcı, canlı bütünlüğünü yitirmişti. Bu yaratma demokratik yaşamın varlık kaynağı, gerçek, iç gücüydü. Demokrasi bu güçten besleniyor, bu gücü besliyordu. Demokratik yaşam, bireyin temel yetilerine (özgür düşünme ve yaratma yetilerine) kapıları açan; insanı birey-toplum bütünlüğü ve uyumu içinde kucaklayan bir yaşamdı.

Bu bütünlüğün ve uyumun gerçekleştiği toplumsal birimin bugün hiçbir dilde tam karşılığı bulunmayan bir adı vardır; **"polis"**; **"politika"** kavramının temelindeki sözcük. Tarihçiler, **"polis"**'in yapısını bilmeksizin Ege-Yunan tarihini anlamanın olanaksızlığında birleşirler. Boyutu küçük bir toplumsal bütün, bir toplumsal birimdi polis: bu bütünün kendine özgü yapısının ve yaşam biçiminin adıydı. Platon, Aristoteles gibi Klâsik çağ düşünürleri, çağımızda da geçerli evrensel kavramlarını bu küçük bütün içinde bulgulamışlardı. Bugün hemen her dile girmiş olan **"politika"** sözcüğü, **"polis"**'in yaşamına ilişkin herşey demekti.

İlk örnekleri İyonya'da (batı Anadolu'nun İzmir ve çevresinde) ortaya çıkan, sonra bütün Ege ve Akdeniz dünyasına serpilen polis'lerin hangi koşullar sonucu oluştuğu tartışma konusudur. Çünkü Homeros destanlarının da gerisindeki bu uzun dönem henüz aydınlanmamıştır. Ama bu koşullar, çağımızdaki **"ulus"** toplum birimine (bütününe) benzetilebilecek

olan polislerin doğmasına elverişli koşulları besbelli. Polis'in bütünlüğü şu ilkelerin vazgeçilmezliğine dayanıyordu: **eleutheria** (dışa bağımsızlık, toplumsal özgürlük); **autonomia** (yasa düzeni, kendi yasasını kendisinin yapması); **autarkeia** (kendi kendisine yetebilmesi).

ÖZGÜRLÜK

İlk zamanlarda kralların ve aristokratların yönetimi altındayken de, bu ilkeler polis'te geçerliydi. Her zaman bir meclis vardı ve yöneticiler ona belli ölçülerde de olsa sorumluydu. Eski Çağ tarihinde bir başka örneği bulunmayan demokratik yaşam biçimi işte polis'in bu yapısı içinde geliştirilmiş; zamanla, soyluluk ve servet ölçülerine dayalı yöneten-yönetilen ayrımını ortadan kaldıran demokrasi kavramına ulaşılmıştı. Zaten gücün ana kaynağı sayılagelen halk **(demos)**, bundan böyle bu gücü (kratos) bizzat kendi kullanacaktı. Böylece, "eleutheria" **(özgürlük)** kavramı, **"dışa bağımsızlık"** anlamından öte, siyasal ve kişisel özgürlükleri de içeren anlamlarıyla yaşama geçirilmişti; üstelik, yasa önünde ve yasa yapmada **eşitlik** (isonomia) ilkesiyle birlikte.

Bilindiği gibi, bu demokrasi yurttaşların yasama ve yargı organlarına temsili yolla (vekilleri yoluyla) değil, doğrudan kendilerinin katıldığı tür bir demokrasiydi. Polis'in boyutu buna izin veriyordu. Bu nedenle Yunanlılar demokratik yaşam biçimini ancak polis'lerin boyutları içinde olanaklı görüyor, adaletin ve uygar bir yaşamın ancak polis'lerde gerçekleşebileceğine inanıyorlardı.

Aristoteles'in "İnsan politik bir hayvandır" sözü bu bütünlük içinde, yani "İnsan bir polis'te yaşayan bir yaratıktır" diye anlaşılmalıdır. Ünlü **Politeiai** adlı yapıtında amacı, insanın temel yetilerini ancak polis'te yaşama geçirebileceğini, kavrayabileceğini göstermekti. Gerçekten, beşinci yüzyılın ardından bu küçük boyut büyümeğe zorlanınca, polis'in bütünlüğü dağılmağa başlamış, demokratik sistem de yok olma yoluna girmiştir.

O çağın koşulları içinde demokrasiyi büyük toplumsal boyutlarda yaşatabilecek bir **geliştirmenin** yolları bulunamamıştı. Örneğin, umutsuzluğa düşen Platon, filozof-kral çözümünü kuramsallaştırarak yaşama geçirmeyi denemişti. Oysa gerçek çözüm, demokrasinin geliştirilebilmesinde yatıyordu; ama bunun topluca başarılması gerekiyordu.

KENDİNE YETEBİLME

Atina örneğini ele alarak polis'in ve demokrasinin dağılışını inceleyen bir araştırmacı, "yeni ekonomik koşulların **autarkeia** (kendine yetebilme) yasasına ters düştüğünü" belirttikten sonra, (3) şunları söylüyor:

"Girişimci yabancılar oraya (Atina ve limanı Pire'ye) yerleştiler, iş alanları türedi ve bu ikiz kent dünyanın merkezi haline geldi. Bütün bunlar son derece parlak ve heyecan vericiydi, ama polis' in sindirebileceğinden fazlaydı. Polis toplumsal çıkar ortaklığına dayanıyordu; ama Atina halkının ticari ve tarımsal kesimlerinin çıkarları ve, elbette, karakterleri kesin bir çizgiyle ayrılmağa başlamıştı. Ultra-demokratları, emperyalistleri ve savaş yanlısı partiyi tüccar kesimi oluşturuyordu bunların zengin olanları için savaş, ticari büyüme fırsatları sağlıyordu; yoksul olanlarına ise iş ve ücret getiriyordu; fakat kırsal kesim halkına getirdiği, çatısız evler ve yavaş olgunlaşan zeytin ağaçlarının kesilmesi idi. Perikles'ten sonra meclis liderleri çoğunlukla Pire'den geliyordu – Kleon gibi, başarılı ticaret erbabından: bunlar bazan yüksek yetenekli insanlardı, ama fırsatçıydılar. Doğaları ve gördükleri eğitim gereği görüşleri yanlı idi; bu nedenle de daha da yanlı ve şiddetli görüşlere sahip karşıtlarını kışkırtıyorlardı. Ayrıca, bu ticari gelişme sonucu, yaşamın gitgide artan karmaşıklığı polis içinde bir tür merkezkaç güç yarattı. ... Kamu işlerinden uzaklaşma eğilimleri başladı. ... Fakat, bütünlüğü parçalayıcı bu ilerleme yaşamın maddi yanıyla sınırlı değildi. Komedya ozanı Aristophanes, bütün bunların, fazla zeki, fazla becerikli olma çabasından geldiğini ileri sürmüştür; bu yalın görüş üzerine ise söylenecek çok şey vardır." (4)

DEMOKRASİYİ SÜREKLİ KILMAK

Görülüyor ki, özgün düşün ve sanatın tükenmesiyle, birey-toplum-yaşam bütünlüğünün dağılması koşut gitmektedir. **Aristophanes'in** eleştirisi sorunların mânevi (etik) kaynağına ilişkindir. Değişen yaşam koşulları geleneksel ölçütleri zayıflatmıştır. İleri sürülen yeni ölçüt ve değerler üzerinde enine boyuna tartışılmış, fakat bir düşün bütünlüğü sağlanarak yaşama geçirilmesi başarılamamıştır.

Demokratik yaşam biçimi bugün çağdaş uygarlığın temel ölçütlerinden sayılmaktadır. Ancak, demokratik düzeni yerleştirmiş görünen toplumların demokrasiye ilişkin sorunlardan artık kurtulduğunu sanmak yanlış olur. Demokrasiyi sürekli kılmak onu geliştirmeyi bilmekle olanaklıdır. Gerçekte bu sorun bütün insanlığın ortak sorunudur. Yoksa demokrasiyi hep dönüp yeniden kurmanın kısır döngüsünden kurtulunamaz. Bu soruna getirilecek çözümler ise çağı aşmak olacaktır.

Çünkü demokratik yaşam biçiminin öz değeri ve ereği, bireyin ve toplumun sorunlarına insancıl ölçülere dayalı, insanın bütünlüğünü gözeten ve yaratma yetilerini besleyen çözümler getirmenin vazgeçilmezliğini gütmesidir.

(1) *Eski Yunanca* poiein *(üretmek, yaratmak) kavramından gelen "şiir sanatı" (poiesis, poietika) bütün sanatları kapsayan anlamda yaratmayı içerir.*

(2) *Gordon Williams,* The Nature of Roman Poetry *(London: Oxford Univ. Press, 1970), s. 3.*

(3) *H.D.F.Kitto,* The Greeks *(London: Pelican Books, 1954), s. 162.*

(4) *Aynı yapıt, s. 165.*

ADİL KİŞİNİN ADİL DEVLETİ

ZEYNEP ARUOBA

- İnsandan bağımsız değil, insan için olan bir devlet, adaleti gerçekleştirmiş devlettir.
- Adil devlet, adil kişilerin adil ilişkileri üzerine kurulur.
- İnsanların, içinde yaşadıkları siyasal toplumun sorumluluğunu taşımaları, olayların dışında kalmamalarına, olayların yabancısı olmamalarına bağlıdır.

PLATON'UN Devlet Felsefesi görüşünden söz etmek, ilk bakışta, yadırgatıcı gelebilir; çünkü Platon'un bir devlet biçimi önerisi getirdiği, bir anlamda ilk Utopia sayılabilecek bir ideal ortaya koyduğu düşünülebilir. Oysa bir görüşün bir felsefe disiplini içinde yer alabilmesi için o disiplinin bilgi alanında bir adımı oluşturması beklenir. Platon'un devlet görüşü, daha sonraki uygulamalarına bakılarak, yalnızca bir ideali gerçekleştirme çabası olarak mı değerlendirilebilir, yoksa, Devlet Felse-

fesi içinde yeni bir bilgi adımı olarak mı? İkinci bir soru daha sorulabilir: Bunlar birbirlerini engelleyen bakış biçimleri midir?

Bu ikinci soruya 'Hayır' yanıtını verip, Platon'un gerçekleştirmek istediğinin insanla ilgili olduğunu ve gerçekleştirmek istenenin de insan olmaya aykırı olmadığını göz önüne alarak, bunun Devlet Felsefesi içinde yeni, üstelik de değerli —önemli— bir adım olduğu söylenebilir.

Platon "polis"e insan ilişkilerinden kalkarak bakar. Polis'in (devlet yapısını taşıyan kurumun) kuruluşunda ve işleyişinde bulunması istenen özellikler, önce tek tek her insanda olması istenen özelliklerdir. Böylece, insanlar kendi yapılarına aykırı olmayan, kendi eylemleriyle biçimlenen bir kurum üyeleri olacaklardır.

Önce teklerde, sonra onların birbirleriyle ilişkilerinde, en sonda da devlette (polis'te) bulunması istenen özellik, adalettir.

Kendileri adil olan kişiler, bu kişilerin ilişkileri ve bu ilişkilerle kurulan bir polis'te adaletten söz edilebilir ancak; kişilerin adil olmasıyla adil olan, adil olması kişilerin adil olmalarına bağlı olan bir polis.

Sonuç: İnsanların içinde yaşadıkları siyasal toplumun sorumluluğunu taşımaları, olup-bitenlerin dışında, onlara yabancı olmamaları.

ADALET

Bu düşünceleri daha iyi anlayabilmek için Platon'un adaletten ne anladığına bakmalıyız. Platon adaleti üç ayrı düzeyde ele alır: İlki, kişinin kendi "ruh"unda adaleti sağlamış olmasıdır. Platon'da "ruh-beden" ayrımı, insanın bir yandan iş gören, eyleyen yanı, öte yandan da eylemlerinin malzemesini taşıyan yanı ile ilgili ayırımdır. Phaedros dialogunda Platon, ruhun, iki ayrı bölümünden ve bu iki bölümü dengeleyen yanından söz eder. İki atlı bir araba ve bir sürücüyle simgelenen bu ayırımda, iki ayrı yöne gitmek isteyen atlar aklı ve tutkuları simgeler. Atlardan hangisi baskın çıkarsa insan o yanın etkisi altında kalarak eylemde bulunacaktır. Ya aşırı akılcı ya da aşırı duygusal eylemleri olacaktır. Arabanın sürücüsü, dengenin simgesidir. Atlardan hiçbirinin arabayı kendi yönüne çekmesine izin vermeyen, ikisinin birden dizginlerini elinde tutan, her ikisinin de, gerektiği gibi, kendilerine düşeni yapmalarını sağlayan, sürücüdür. Bu şu demektir: Kişi, aklını ve tutkularını nerede ne kadar kullanacağını bildiği zaman, aklının ve tutkularının kendilerine düşeni gerektiği kadar yapmalarını ve birbirlerinin alanlarına girmemelerini sağladığı zaman, adil bir kişi, kendinde adaleti sağlamış bir kişi olacaktır.

Kendinde böylesi bir dengeyi kurabilen kişinin, adil kişinin kim olduğunu Platon Devlet dialogunda şöyle dile getirir (443 d):

> **"... adil kişi, ruhundaki öğelerin kendi işleri olmayanı yapmalarına ya da birbirlerinin işlerine karışmalarına izin vermez; bu öğeleri yerli yerine koyar, ve kendi kendisinin efendisi olur,**

ve kendi kendisinin düzenini kurar, kendi kendinin dostu olur, ve bütün bunları, bunların arasında başkaları varsa, onları da, birbirine bağlar, bütün bu öğeler arasında, üç farklı musiki öğesini, en üst, en alt ve orta sesleri bir ölçümde birleştirir gibi, uyum sağlar, ve bir çokluk iken bir birlik olur, ölçülü ve uyumlu bir insan olur ve buna göre eylemde bulunur..."

Kendinde adil olmayı başaran kişi, öteki insanlarla ilişkilerinde de kendine düşenin ne olduğunu bilecektir. Tek tek adil olan kişilerin ilişkileri de adalet temeli üzerine kurulu olacaktır.

SİYASAL TOPLUM VE İNSAN

Aralarında beceri ve yetenek farklılıkları olan insanlar, kendi yeteneklerine uygun becerileri uğraş edindiklerinde, kendilerine düşeni yapmış olacaklarından, adil olacaklardır. Nasıl ruhunun farklı bölümlerini birbirinin işine karıştırmayan kişi kendinde adaleti sağlıyorsa, başkalarının işine karışmayan da ilişkilerinde adil olmuş olur.

Kendilerinde, dolayısıyla da ilişkilerinde adaleti sağlayabilen kişilerin oluşturduğu toplumlarda ve siyasal yapılarda da adalet sağlanmış olacaktır. Bir polis'in düzeninin adil olması, bu düzenin adalet temeline dayalı olması, adil kişilerin adil ilişkilerinden kaynaklanır.

Platon bu görüşü sonunda mutluluğa bağlar. Neyi, ne zaman, ne kadar isteyeceğini bilen kişilerin ilişkilerinin oluşturduğu bir siyasal yapı, mutluluk üzerine kurulur. Bu, aynı zamanda, herkesin kendi işini yapmasıyla birbirine eşit olduğu, eşitliğin herkesin kendine düşeni yapması demek olduğu bir ilişkiler ağının ortaya çıkmasıdır.

Platon'un bu görüşü, Devlet Felsefesinde yeni (özgün) bir görüş olmasının yanında değerli bir görüştür de. Çünkü, insanın bir siyasal toplumda yaşaması kaçınılmaz ise, toplumun ilişkiler düzenini insana en az zarar verecek biçimde kurmak, siyasal toplumun insandan bağımsız değil, tersine, insan için olduğunu vurgulamak ve ona, insandan kalkarak, hatta ona insanın özelliklerini vererek yaklaşmak, ve insanı, kendinden dolayı adil olma sıfatı yüklenen bir siyasal yapıdan sorumlu tutmak, her an bir 'Leviathan', bir dev canavar olmağa hazır duran devletin devliğini önlemenin uygun bir yolu olsa gerek. ●

Çağdaş Gazeteciler Derneği Genel Kurulun'nda

BASIN AFFI İSTENDİ

ÇAĞDAŞ Gazeteciler Derneğinin geçen hafta yapılan Genel Kurulunda Derneğin Genel Başkanlığına Mahmut Tali Öngören seçildi.

Yeni yönetim kurulu yaptığı ilk toplantısında görev bölümü yaptı ve genel sekreterliğe Ahmet Abakay yeniden getirildi. Genel başkan yardımcılığına Varlık Özmenek, mali saymanlığa A. Filiz Akçora getirilirken, Jülide Gülizar, Bülent Özükan ve Aslan Apl de üye olarak görev aldılar.

Yayınlanan 4'üncü olağan genel kurul bildirgesinde, yüzlerce basın emekçisinin basın alanındaki tekelleşme sonucu işsiz kaldığı, birçok basın çalışanının da aynı tehlike ile karşı karşıya bulunduğu, özgürce kamuoyu oluşturmaktan başka hiçbir düşüncesi olmayan bazı gazete ve dergilerin kapatılmış olduğu, birçok gazetecinin çeşitli cezalara çarptırıldığı belirtilerek şöyle denildi:

"Genel kurulumuz ülkemizin içinde bulunduğu koşulları ve süren gelişmeleri duyarlılıkla gözönünde bulundurarak, Ulusal bağımsızlık ve kurtuluş savaşımızın önderi, cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün (basın özgürlüğünden doğacak sakıncaların giderilmesinin yolu, yine basın özgürlüğüdür) ilkesine karşın, basınımızın ve çalışanların içinde bulunduğu ağır ekonomik ve diğer koşullar altında görevini çağdaş anlamda yerine getiremediğini saptamaktadır.

Bu sorunları değerlendiren genel kurulumuz:

1. Basının ve çalışanlarının demokratik bir ortamda çağdaş anlamda özgür çalışabilmeleri, sendikal örgütlenmeleri için yeni yasal düzenlemelerin sağlanmasını,

2. Demokrasinin gelişmesi ve düşünce özgürlüğünün güvenceye alınması yönünden önemli bir engel oluşturan yayın ve dağıtım tekellerinin kamu ve çalışanların çıkarları gözetilerek yeniden düzenlenmesini,

3. Hüküm giymiş, tutuklu bulunan basın emekçileri için bir (basın affı) çıkarılmasını, kapatılmış bulunan gazete ve dergilerin anayasal haklarına uygun olarak açılmasını,

4. TRT'nin anayasal işlevlerini tam olarak yerine getirebilmesi bakımından özerk ve demokratik bir yapıya kavuşturulmasını, program ve haber üretiminden dolayı yargı denetiminden geçirilmeksizin görevlerinden alınmaların önlenmesini, çalışanların sendikal haklara kavuşturulmasını,

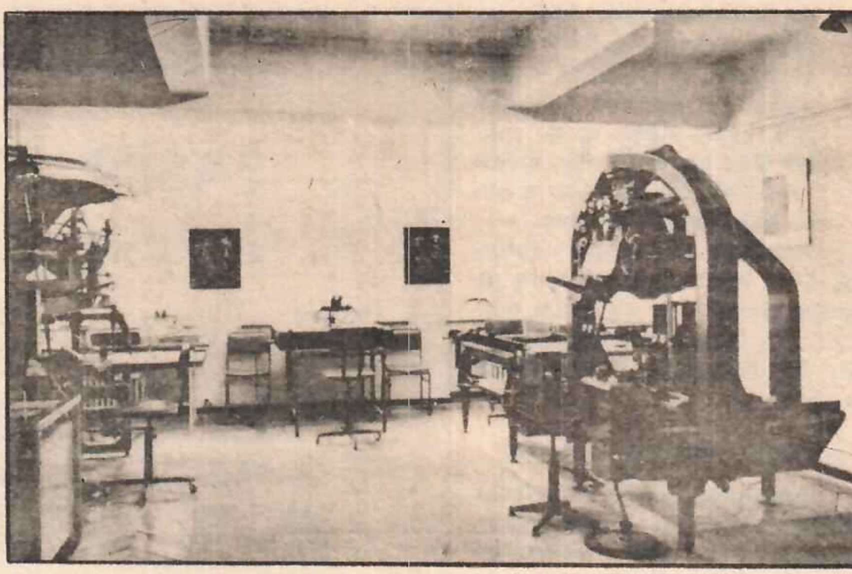
bir kez daha vurgular ve talep olarak ilgililere ve kamuoyuna sunar." ○

İÇİMİZDEN BİRİLERİ

Bu yazımızla, sokak eylemlerine karışan, vurup kıran, cana kıyan ve aslında Türk gençliğini temsil etmeyen "eylemci"leri değil, bilim alanında eyleme geçen gençlerimizi tanıtıyoruz.

Atatürk'ün söylediği gibi, "en hakiki mürşit"i bilimde bulunan ve, yine Atatürk'ün istediği gibi, Türkiye'yi "çağdaş uygarlık düzeyinin ÜSTÜNE" yükseltmeğe uğraşan gençler...

Türlü olanaksızlıklara ve engellere karşın, genç yaşta, bilim ve teknoloji alanında atılımlar yapan gençlerimizdir bunlar. Onlara destek olmak, toplumun da Devletin de ödevidir.

BİLİMDE EYLEME GEÇEN GENÇLER

Adı, soyadı: Bedirhan Üstün
Doğum yeri: Eskişehir
Doğum tarihi: 1958
Baba adı: A. Tevfik (ölü)
Ana adı: Turhan
"EYLEM"İ İmmunoloji (bağışıklık) konusunda araştırma yapmak, antijen ve antikorlarla ilgilenmek.

Adı, soyadı: Mehmet Ada
Doğum yeri: Kayseri
Doğum tarihi: 1953
Baba adı: Hüseyin (ölü)
Ana adı: Hikmet
"EYLEM"İ Havagazındaki amonyağı absorblayarak ayıran bir dolgulu kule tasarlamak, bu kuleyi en ince ayrıntısına kadar planlamak.

YUKARDA tanıtmaya çalıştığımız iki genç, şu sırada da eylem'lerini sürdürmeye çalışıyor olmalı. Fakat onlarınki sokak eylemi değil... Cana kıyan, topluma huzursuzluk veren eylem değil. Onlar Atatürk'ün söylediği gibi "en hakiki mürşiti" bilimde bulan ve yine Atatürk'ün istediği gibi "Türkiye'yi çağdaş uygarlık düzeyinin ÜSTÜNE yükseltmek" için "eylem"e geçen gençler... Biz onları, TÜBİTAK'ın Temel ve Uygulamalı Bilimsel Proje — Yarışması sergisinde tanıdık.

Bedirhan ÜSTÜN, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi beşinci dönem öğrencisidir. Sergi boyunca, çevresinde toplanan gençlere çalışmalarını anlattı. Bir bilim adamı olgunluğuyla her soruyu yanıtladı. İspirtolu kalemi ile cam üzerine çizdi, yazdı, anlattı.

Bedirhan'ın babası, vaktinden çok önce bu dünyadan göçmüş bir hukukçudur.

Bedirhan, Adalet İlkokulunda, Türk Eğitim Derneği Ankara Kolejinde ve Fen Lisesinde de okuyarak Tıp Fakültesine girmiştir.

Bedirhan, çalışmalarıyla ilgili olarak şunları açıklıyor:

"Örneğin bir kez kızamık olunca, ikinci kez olmamayı sağlayan bir beden dizgesi var. Tüm hastalık etmenlerine karşı bu dizge dirençlilik konumu geliştiriyor. Bu dirençlilik konumu çok karmaşık olaylarla gerçekleşiyor. Bu koruyucu dizge, 'dış çevre—iç ortam' dengesinin oluşmasına yardımcı oluyor. İşte bu aşamada 'doğa—insan' ilişkisini maddi (nesnel) temelde incelemek, bunu kuramlaştırmaya çalışmak, bana çok çekici geliyor.

İmmunoloji, son yıllarda geniş teknik olanaklara kavuştu. Buna karşın kuramsal yanı henüz kuruluş düzeyindedir. İşte bu durum, benim, çalışmalarımda başarılı olma olasılığımı artırıyor. Artırıyor ya, şu bürokrasi, mesleksel hiyerarşi (aşama sırası), bilimle bağdaşmıyan alışkanlıklar ve anlayışlar olmasa... Bir de araştırmacılar da kullanabilecek araç—gereç bulabilseler, ev kirası, alışveriş taksidi ödeyebilseler..."

Çalışmasının ayrıntısı olarak da şunları ekliyor Bedirhan:

"Özelliklerini çok iyi bildiğimiz bir yabancı antijene karşı, monoklonal antikorlar elde ettim. Bunların değişik özelliklerini inceledim. Yabancı maddeyi tanıyan kesimlerinin, amino asit dizisi, genetik belirlenmesi gibi özellikleri ile birbirlerini etkilemeleri üzerinde uğraştım."

Bedirhan Üstün, bilim alanındaki "eylem"ini böyle anlattı.

★

★ ★

Mehmet ADA, Ege Üniversitesi Kimya Mühendisliği Fakültesi son sınıf öğrencisidir. Anne ve babası ilkokul mezunudur. Mehmet yedi yaşındayken babası ölmüştür.

TÜBİTAK'ın sergisinde, bir kartona çizdiği "Dolgulu absorbsiyon kulesi"ni her sorana tekrar tekrar anlattı. Anlatırken, sanki kule inşaatından inmiş bir usta gibi idi.

Mehmet Ada, kendisini şöyle tanıtıyor:

"Evliyim. İki çocuğum var. Gündüz okula, gece PTT'de işe gidiyorum.

İnsanları çok seviyorum. Özellikle ülkemizin insanlarını... Tüm insanlarımızın, bilim ve tekniğin tüm kolaylıklarına lâyık olduğuna inanıyorum. Asık suratları biraz olsun güldürmek için çalışıyorum. Ömrüm boyunca da var gücümle çalışacağım."

Mehmet Ada, bilimsel çalışmalarını şöyle anlatıyor:

"Havagazındaki amonyak bugün yıkama yöntemiyle ayrılıyor. Tasarlayıp planladığım bu dolgulu kulede yüzde 99'u alınarak gübre sanayiinde kullanılabilecektir. İzmir Havagazı Fabrikasını yüz yıl önce İngilizler yapmış. O günden bu güne fabrika hiç gelişmemiş, üstelik gerilemiş. En üst yöneticinin 'müzelik' olarak nitelediği fabrikayı görünce harekete geçtim. İlgili ve yetkililerin yüz yıllık ilgisizlikleri, vurdumduymazlıkları beni çok etkilemişti. Sonunda, benzer tüm işletmelerin gereksinmesini karşılayacağına inandığım bu kuleyi tasarladım, planladım."

Mehmet Ada, İzmir'de, Evrenosoğlu İlkokulu, Vedide Baha Pars Ortaokulu ile Namık Kemal Lisesinde okumuş. Yetişmesinde özel bir yer tutan eğitmen adı vermiyor ya da veremiyor.

Mehmet Ada da bilim alanındaki "eylem"ini böyle açıkladı.

★

★ ★

Bu iki gencin çalışmalarını ortaya çıkaran TÜBİTAK olmuştur. Eylemini sokakta değil, bilim alanında yapan bu tür gençlere destek olan, onları koruyan iç odaklar oldukça az ve örgütsüzdür. Çünkü bu tür "eylem"ler kısa zamanda çok paralar kazandırmamaktadır. Bu gençler kimseden kolay kolay yardım görmemekte, çalışmalarını geliştirecek kitap bile bulmakta güçlük çekmektedirler. Belki "Devlete, millete zarar verir" kaygısıyla tek başlarına laboratuvarlara bile sokulmamaktadırlar, onlar için ayrıca araç–gereç alınmamaktadır. Sergi için Ankara'ya gelirken, çalışmalarının propagandasını yapmasınlar diye yeterli sürede izin alamıyanları bile olmuştur. Hiç yazamıyacağımız ya da sonra yazacağımız tüm bu bilgileri TÜBİTAK'ın saklı gizli araştırma ve çalışmaları sonunda öğrendik.

Gençlerin akın akın sergi salonuna girdiklerini görüp aralarına karıştık. Baktık ki orada, bir şeyler yapmış, bilim alanında "eylem"e girişmiş gençler ve yaptıkları, ibret olsun diye sergileniyor. İbret alanlarla, ibret olanlar arasındaki ilişkileri de izledik. Akın akın ibret almaya gelenler imrenerek, beğenerek yaklaşıyorlar. Belki salonun içinde, böyle bir "eylem"e girişmemiş olmanın pişmanlığı doğuyor. Özendirici bir pişmanlık bu...

★

★ ★

Serginin ilk günü öğleden sonra, Çağatay Öktenli ile konuştuk. Çağatay, Amasya Lisesi öğrencisi. Projesi, petrol rafinerilerinde güneş enerjisinden yararlanılmasına ilişkin. Sevinçle serginin açılış törenini anlattı bize. Ünlü kişilerden bazılarının kendisi ve projesi ile ilgilendiklerini, bu sırada televizyon çekimi yapıldığını anlattı. Akşama kendisini ekranda izleyebeleceğimizi söyledi. Bizden çok, Amasya'dakilerin izleyecek olması onu çok sevindiriyordu.

Akşam ekranda Çağatay'ı göremedik. Çağatay da kendini göremedi. Öteki birçok genç de... Bant makaslanmış makaslanmış, ekrana yalnızca yetkililer yansıtılmıştı. Bu arada zorunlu olarak bazı genç yüzler...

Bunun üzerine sergiye tekrar gidip, gençlerle görüştük. "Bize bilgi verin, sizi ve eyleminizi de biz tanıtalım." dedik. Bazıları, "Çok iyi olur. Hep silâhlı olanlarımız tanıtılacak değil ya..." dediler.

Bu yazıyla o görevi yerine getirmiş oluyoruz. ●

EĞİTİM

10. MİLLÎ EĞİTİM ŞURASI HAZIRLIKLARI

HÜSEYİN IŞIK

- **Bir "Türk Eğitim Sistemi Modeli" geliştirildiği anlaşılıyor.**
- **Eğitimde bütünleşmenin çok amaçlı lise ile bütünleşmesi öngörülüyor. Teknik eğitime ağırlık verilecek.**
- **Ortak genel dersler birlikte, işe–mesleğe dönük dersler de gruplar halinde alınacak.**
- **Dikey ve yatay geçişler üzerinde duruluyor.**
- **Gelişmelere göre program yenileştirilmesi üzerinde duruluyor.**

ONUNCU Milli Eğitim Şurasının ön toplantısı yapıldı. 18–19 Nisan cumartesi ve pazar günleri Ankara Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu'nda, Milli Eğitim Bakanının Başkanlığında yapılan bu toplantıya Ankara'da bulunan üyeler çağrıldı.

Toplantıda sunuşlara, görüşmelere ve tartışmalara 81 sayfalık "Yeni Türk Milli Eğitim Sistemi" metninin kaynaklık ettiği anlaşılmaktadır. Ön toplantı konuşmaları ses kayıtlarından yazıya aktarılarak 156 sayfalık bir ikinci metin daha oluşturuldu. Yapılan görüşmelerin ve eleştirilerin ışığında hazırlıkların sürdürüleceği, 23 Haziranda toplanacak Onuncu Şuradan önce üyelere yeni bir metnin gönderileceği belirtildi.

Kaynak metin dediğimiz ilk kitapçığın, üniversite öğretim üyeleri ile Bakanlık temsilcilerinden oluşturulan çalışma gruplarının beş aylık yoğun çalışmalarının ürünü olduğu anlaşılmaktadır. Ayrı komisyonlarca eşgüdüm içinde ele alınan konular şöyle görünmektedir:

- Milli Eğitim Sisteminin yapısı
- Eğitim programları
- Öğrenci akışı

Çalışmanın ürünlerini gözden geçirirken, Atatürk devrim ve ilkelerine dayalı, çağdaş, bilimsel ve bütünleyici bir sistem yaklaşımı izlenimi edinmekteyiz.

SİSTEM

Türk eğitim sistem yapısının yeniden düzenlenmesi için oluşturulan komisyon "Türk Eğitim Sistemi Modeli"ni geliştirdi. Modelin gerekçeleri belirlendi; ilkeleri, görevleri, yapısı düzenli biçimde ayrıntılandırıldı. Milli Eğitim merkez ve taşra örgütünde öngörülen yenileşme ilkeleri, yönetim düzeyleri ve görevleri bölümleme ve alt bölümlemeleriyle belirtildi. Eğitim sistemini örgütleme modeli, çizim

ve açıklamalarıyla belirginleştirildi.

Okul Sistemi Modelinde şunları görüyoruz:

- Tabanda ana sınıfı. Olanak buldukça yaygınlaştırılacak.
- Temel eğitim. Şimdiki ilkokul ve ortaokulun bütünleşmesi ile 8 yıllık zorunlu eğitim.
- Üç yıllık orta eğitim. Tek tip çok amaçlı lise ve MTO (Mesleki ve Teknik Okul).
- Yüksek eğitim.

Temel eğitimde dikey bir bütünleşme, hele hazırlanan "Okul Öncesi ve Temel Eğitim" tasarısı yasalaşınca, çok büyük bir sorun olmayacak gibi görünmektedir. Yüksek eğitimin bütünleşmesi ise yine ayrı bir yasa hazırlığı konusudur. Asıl sorun orta eğitim düzeyindedir. Ortaokulda temel eğitime verildiğine göre, bu üç yıllık eğitim yanlamasına nasıl bütünleştirilecek, nasıl kaynaştırılacaktır? Ön toplantı tartışmalarının çoğu burada yoğunlaştı.

Çeşitleşmiş, dağınıklaşmış, parçalanmış olan ortaöğretim kurumlarının (okul, enstitü, kolej) lise adı altında birleştirilmesinin bir bütünlük sağlama şöyle dursun, kalkınma planlarında öngörülen teknik ve mesleki öğretime ağırlık verme yerine, tam tersi bir "liseleşme"ye yönekliği eleştiri konusu oldu.

Bu kez bütünleşmenin çok amaçlı lise ile sağlanması öngörülmektedir. Teknik öğretime ağırlık verilecektir. MTO (Mesleki ve Teknik Okul) varlığını sürdürecektir. Liseler yüksek öğrenime hazırlama yanında mesleğe yatkınlık da sağlayacaktır.

PROGRAMLAR

Sistemin programlar yoluyla bütünleştirilmesi, kaynaştırılma ve işlevselleştirilmesi öngörülmektedir. Toplumsal, kültürel, ekonomik ve teknolojik gelişmelerin eğitim programlarını sürekli ve sağlıklı biçimde geliştirmeyi zorunlu kıldığı vurğulanmaktadır, ve

- Program tasarımlarının geliştirilmesi,
- Programların hazırlanması,
- Programların uygulamada geliştirilmesi

aşamalarında özellikle sonuncunun önemi belirtilmektedir.

Ülkemizdeki program yenileştirme girişimleri zaman boyutunda gözden geçirildiği ve önemli noktalara değinildiği anlaşılıyor.

Tek tip lisede gereksinim ve olanaklara göre;

a. EKONOMİ–TİCARET
b. TEKNİK
c. TARIM VE HAYVANCILIK
d. GENEL KÜLTÜR

bölümleri açılabilecek; öğrenciler ortak genel dersleri birlikte, işe–mesleğe dönük dersleri de gruplar olarak alabilecekler. İşe–mesleğe eğilim temel eğitimin dördüncü sınıfından başlanarak gittikçe artan oranda sağlanacaktır.

Her bir eğitim basamağı için,

- Amaç ve ilkeler
- İçerik ve uğraş katagorilerine ilişkin modeller
- Programların uygulamada geliştirilmesine ilişkin öneriler saptanmıştır.

ÖĞRENCİ AKIŞI

Sorunun şu yönlerden incelendiği görülüyor:

● **Okula giriş**: Temel eğitime girişte bir sorun yoktur. İstemin sunumdan çok olduğu eğitim düzeylerinde; orta eğitimde, özellikle yüksek eğitimde sorun büyümektedir.

● **İlerleme**: Sınıf geçme yerine ders geçme ve kredi düzeninin uygulanmasının yaygınlaştırılması.

● **Dikey ve yatay geçişler**: Değerli önerilere, eleştirilere ve dileklere karşın hakça düzenlenmesi ve yürütülmesi en çetin sorunlardan biri... Fakat bir çözüm **bulunması gerekli.**

Örneğin ortaöğretimin her aşamasında öğrenci eğilimine ve yeteneğine göre işe, mesleğe yöneltilebileceği gibi, yükseköğretime de hazırlanabilmeli.

Böyle bir ilkeye uymak çözümü kolaylaştırır.

Liselerde değişik programların birlikte bulunması durumunda bu ilke uygulanabilir.

Çok amaçlı lisede gereksinim ve olanaklara göre değişik bölümler açmak, geçişleri sağlayabileceği gibi, öğretmenlerden ve eğitim araç ve gerecinden yüksek verimi sağlamak sonucunu da beraberinde getirir.

● **Yöneltme**: Bir noktada, şansa dayalı kısa süreli sınavla yöneltme yerine temel eğitimin ikinci kademesinde çok yönlü bir süreç olarak gerçekleştirilmesi ve orta eğitimin ilk yılı olan 9. sınıfta düzeltme esnekliği bulunması...

ÖĞRETMEN YETİŞTİRME

Ön toplantıda, yapısal sistem, programlar ve öğrenci akışı konularında üç çalışma grubunun hazırladığı önerilerin sunuluşuna ve tartışılmasına ek olarak "Öğretmen Yetiştirme Çalışma Grubu" adına da bir kısa sunuş yapıldığı anlaşılmaktadır. Yüksek Öğretim yasa tasarını hazırlayan grupla işbirliği yapılarak öğretmen yetiştirmede bütünlük sağlayıcı nitelik ve önerilerin tasarıda yer alması sağlanmıştır.

GENEL İZLENİMLER

● Mesleki teknik öğretim – genel öğretim kopukluğunun yerine bütünlük sağlayıcı kaynaşma ve teknik öğretime ağırlık verme sorununun tartışılması henüz sonuçlanmamış bir "tatlıya bağlama" izlenimi vermektedir.

● Öğretmen yetiştirme, sistem içindeki önemiyle kendini gündeme aldırmış görünmektedir.

● Eğitim teknolojisine, rehberliğe, özel eğitime daha çok ağırlık verilmesi gerekirdi. ●

EĞİTİME BAKIŞ

Doç.Dr. YAHYA KEMAL KAYA

● Cumhuriyet döneminde sık sık eğitim seferberliği geçiren ve 44 bine yakın ilkokula kavuşan toplumumuzun 4 bine yakın yerleşme birimi bugün bile ilköğretim olanaklarından yoksundur.

● Ülkemizde tüm ilkokulların yüzde 40 kadarı tek dersaneli, tek öğretmenlidir.

10 uncu Milli Eğitim Şurası 23 Haziran 1981'de toplanacak ve yeni Türk Milli Eğitim Sistemi'ni yaratmayı amaçlayan bir modeli tartışacaktır.

Kuşkusuz, yeni bir model yaratma isteği, eğitimimizin sağlıksız görünümünden, kişisel ve toplumsal gelişmeye katkıda bulunmayan işleyişinden kaynaklanmaktadır.

Eğitimimizin yetersizliğinden yakınmanın da, toplumun isterlerine yanıt verir duruma getirilmesi için eğitimimize bir çeki-düzen verilmesi çabalarının başlaması da ülkemizde

yeni değildir. İmparatorluğun gerileme dönemine girmesiyle, eğitim kurumlarının yozlaşması arasındaki ilişkilere yerli ve yabancı yazarlar tarafından dikkatin çekilmesinin tarihi çok gerilere gitmektedir. Üçüncü Selim'den başlayarak, İkinci Mahmut döneminde de, İmparatorluğu eski gücüne kavuşturma amacı ile eğitimimizi batı modeline göre yenileme çabalarına girişilmiştir. Genç Türkler'in "Hasta Adam'ın" eğitim yoluyla canlandırılacağı inancı gibi, Cumhuriyetimizin kurucusu büyük Atatürk ve arkadaşları da, çağdaş Türkiye'nin yaratılmasında eğitimin gücüne olan inançlarını daha Bağımsızlık Savaşı sırasında dile getirmeye başlamışlardı. Düşman toplarının sesleri duyulurken, 16 Temmuz 1921'de Ankara'da bir Maarif Kongresi'nin toplanabilmiş olması ve Başkomutan'ın bu Kongrenin açış konuşmasını yapmaya zaman bulabilmiş olması bunun en güzel kanıtıdır. Gerçekten Cumhuriyet döneminde de eğitime bir yenileşme aracı olarak bakılmış, devletimizin kurucuları laik ve çağdaş eğitim kurumlarını yaygınlaştırmaya büyük önem vermişlerdir.

Çoğulcu demokratik düzene geçtikten sonra da, kimi çevrelerin eğitimin gücünü kendi siyasal çıkarlarına uygun olarak kullanma girişimleri görülmüş olmasına karşın, yeni eğitim kurumlarının açılması ve eğitimin yaygınlaştırılması çabaları hemen hemen hiçbir hükümet döneminde ihmal edilmemiştir.

ÇARPICI SAYILAR

Cumhuriyet döneminde hükümetlerin insanlarımızın yetiştirilmesi amacına yönelik çabaları ve harcamaları sonucu olarak son 53 yıl içinde (1927-1980):

- İlkokul sayısında 7 katlık
- İlkokul öğrenci sayısında 12 katlık
- İlkokul öğretmeni sayısında 13 katlık
- Ortaöğretim kurumları sayısında 40 katlık
- Ortaöğretim öğrencisi sayısında 66 katlık
- Ortaöğretim öğretmeni sayısında 43 katlık
- Fakülte ve yüksek okul sayısında 20 katlık
- Yüksek öğretim öğrencisi sayısında 85 katlık
- Yüksek öğretimde öğretim üyesi sayısında 45 katlık

gelişme başarılmıştır. Oysa aynı dönem içinde nüfusumuz yalnızca 3,5 kat kadar artmıştır. Böylece, hükümetlerin eğitim alanında parlak başarılar sağladığı, daha 20-25 yıl önce lisesi bile olmayan pekçok ilimizin bir yüksek öğretim kurumuna kavuşturulduğu, ortaokul ve liselerin köylerimize dek ulaştırıldığı görüldü.

O halde yanlış nedir? İnsanlarımızı nasıl yetiştiriyoruz? Niçin bunalımları izleyen çeşitli dönemlerde olduğu gibi bugün de eğitim sistemimize bir çeki-düzen verilmek istenmektedir?

Bu sorulara yanıt bulabilmek, dolayısıyla eğitim politikalarında değişmenin kaçınılmazlığını anlayabilmek için eğitim durumumuzu çeşitli açılardan irdelemek gerekir. Bu yazının kapsamı içinde böyle bir irdelemeyi yapmak olanaksızdır. Aşağıdaki paragraflarda insan yetiştirme düzenimizin görünümünü kısaca özetlemekle yetinilecektir.

YETERSİZ ORANLAR VE SAYILAR

Önceki paragraflarda özetlenen parlak gelişmelere karşın, eğitim sistemimiz sayısal açıdan bile yetersizliklerle doludur.

- **İlköğretimden Bazı Sayılar:** Cumhuriyet döneminde sık sık eğitim seferberliği geçiren ve 44 bine yakın ilkokula kavuşan toplumumuzun 4 bine yakın yerleşme birimi bugün bile ilköğretim olanaklarından yoksundur. Bu 1,5 milyon kadar ilköğretim çağındaki yavrumuzun, yasal zorunluluğa karşın, okulsuz ve öğretmensiz olduğu anlamına gelmektedir. Gerçekte, ilköğretimde ulaşabildiğimiz okullaşma oranı henüz yüzde 89'dur. Bu oran, çoğulcu demokratik sistemin sağlıklı bir biçimde yaşayabildiği batılı ülkelerde yüzde 100'e yıllar önce ulaştırılmıştır. Daha da kötüsü ilköğretimde okullaşma oranı doğu illerimizde, kırsal yörelerde ve kızlar arasında ülke ortalamasının altındadır.

Ülkemizde tüm ilkokulların yüzde 40 kadarı tek dersaneli, tek öğretmenlidir. Birleştirilmiş sınıflar'ın bulunduğu ilkokullarımızın oranı, iki ve üç dersaneli olanlarla birlikte yüzde 80'e yükselmektedir.

İlkokulların kentsel yörelerde yalnızca yüzde 35'i, kırsal bölgelerde yüzde 75'i normal eğitim yapmakta, ötekiler ise ikili, üçlü, hatta dörtlü öğretimle eğitim süresini birkaç saate indirmek zorunda kalmışlardır.

- **Sayılarla Ortaöğretim:** 1927-1980 döneminde sağlanan ortaokul öğrencisi sayısındaki 68 katlık, lise öğrencisi sayısındaki 159 katlık artış, ülkemizde eğitim olanaklarının ortaöğretim çağı nüfusunun büyük bir kesimine ulaştırmada yeterli olmamıştır. Bugün ülkemizde, ortaokul çağındaki 13-15 yaş nüfusunun yalnızca yüzde 36,5 kadarı ortaokul düzeyinde bir okula kayıtlı bulunmakta, bunun da yüzde 90'a yakını klasik ortaokullarımızın öğrencilerini oluşturmaktadır. Öte yandan lise çağındaki 16-18 yaş nüfusundan okullaşma olanağı bulanların oranı yalnızca yüzde 25 kadardır. Lise öğrencilerinin çağ nüfusuna oranı ise, yüzde 15'dir. Bu da, okullaşabilen lise çağı gençlerimizin büyük bir bölümünün meslek kazandıran okullar yerine klasik liseleri yeğledikleri anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle ülkemizde ilkokul mezunlarının ancak yüzde 45-46 kadarı bir üst okula gitmekte, ortaokulu bitirenlerin büyük bir bölümü ise, kendilerini, yüksek öğretime öğrenci hazırlayan klasik liselerde bulmaktadırlar. Okullaşma oranı 13-18 yaş grubu için, ülkemizde son yıllarda, yüzde 30'a çıkarılabilmiş olmasına karşılık, gelişmiş ülkelerde bu oran yüzde 75-80'e yıllar önce ulaşmıştır. Daha da kötüsü; ülkemizde bu oran doğu bölgelerinde, kırsal alanlarda ve kızlar arasında ülke ortalamasının çok altında bulunmaktadır. Örneğin, ortaokul çağındaki kızlarımızın yüzde 21'i ortaokullarda, lise çağı kızlarımızın ise yalnızca yüzde 9.4'ü liselerde öğrenim yapmaktadır.

Öğrenci sayısındaki artışların, okul sayısındaki artışlara göre daha hızlı olması ise, sınıfların kalabalıklaşmasına, ilköğretimde olduğu gibi ortaöğretimde de eğitim süresinin kısalmasına, ikili-üçlü öğretime yol açmıştır. Giderek yaygınlaşan bu tür öğretim uygulamaları, genellikle kentlerdeki okullarda görülmekte olup, buralarda eğitimin niteliğini ciddi olarak zedelemektedir. Daha da kötüsü çocuklarımız, bu uygulamayla eğitim süresinin birkaç saate indirilmesi nedeniyle en kritik gelişme dönemlerinde yıllardır sokağın yıkıcı etkisine itilmişlerdir.

EĞİTİMDE NİTELİK SORUNU

Eğitim sisteminiz, önceki paragraflarda özetlenen sayısal yetersizliklerin yanında, nitelik açısından da çeşitli sorunlarla yüzyüzedir. Gerçekte, son yıllarda, bilimsel kaynaklarda ve ekonomik kalkınma raporlarında sık sık dile getirilen eğitimde değişme önerisi, temelde eğitimin niteliğine ilişkin yetersizliklere dayanmaktadır. Kuşkusuz eğitimin niteliğine ilişkin yetersizliklerin incelenmesi bu yazı çerçevesi içinde olanaksızdır. Bugün herkesce bilinen bellibaşlı yetersizlikler söyle özetlenebilir:

- Eğitimde fırsat ve olanak eşitliği kâğıt üzerinde kalmıştır.
- Eğitimin niteliği birkaç kent dışında son derece düşüktür.
- Öğretim ezbere dayanmakta, eleştirici düşünce geliştirilmemektedir.
- Programlar, öğrenci yeteneğini dikkate almayacak biçimde katıdır ve bu yüzden öğrenciler sürekli olarak başarısızlık damgası yemektedirler. Örneğin, her yıl bir milyon kadar ilköğretim öğrencisi, 250 bin kadar ortaöğretim öğrencisi sınıfta bırakılmaktadır. Ulusumuzun bu yüzden yitirdiği milyarlar bir yana, pek çok kişisel ve toplumsal sorun kaynağını, öğrencileri ilgi, yetenek ve kapasite yönünden aynı sayan ve eğitimsel olmayan bu davranıştan almaktadır. Yitirilen insanlardır.
- Üretici insan değil tüketici insan yetiştirilmektedir.
- Değerlendirme sistemi son derece ilkeldir. Bu yüzden pek çok öğrenci, danıştay kararı ile sınıf geçmektedir.
- Hoşgörüye yer vermeyen otoriter yöntemlerle, özgürlükçü, demokratik yaşama yatkın olmayan kuşaklar yetiştirilmektedir.
- Ders araçları yetersizdir.
- Öğrencilerin bedensel ve ruhsal gelişimlerine önem verilmemektedir. Beden eğitimi, resim ve müzik gibi dersler pekçok öğretmen tarafından "ıvır zıvır" sayılmaktadır. Yüzme gibi son derece önemli bir beceri, deniz ve nehirlere yakın olan okullarda bile öğretilememektedir.
- Türkiye coğrafya ve tarihine ağırlık verilmemekte, fakat başka ülkeler ayrıntılarıyla öğretilmektedir. Böylece bulunduğu çevrenin tarihi ve coğrafi özelliklerini bilmeyen öğrenciler, başka ülkeler hakkındaki bilgileri papağan gibi tekrarlamaktadır.
- Toplumun ve iş yaşantısının gerekleri dikkate alınmamaktadır.
- Korkutucu motifler, kişileri silikleştirmektedir.
- Öğrencilere olduğu gibi öğretmenlere de okuma zevki verilememiştir. Bu yüzden öğretmenler kendilerini yenileyememişlerdir.

Bu yetersizlikler çoğaltılabilir. Özet olarak; büyük kitlelerin bugün bile eğitim olanaklarından yoksun olması yanında, eğitim sağladığımız kitlelerde, öğrenim yıllarında kendilerine daha mutlu bir yaşam sağlayacak, ulusal kalkınmayı olumlu yönde etkileyecek bilgi ve beceriden yoksun olarak yetiştirilegelmişlerdir. Başka bir deyişle insan yetiştirme düzenimiz, tüm çabalara ve yatırılan milyarlara karşın, topluma bir niteliksiz insangücü ordusu kazandırmış, mezunlarının üniversiteler önünde yığılmasına ve devlet kapısına hücumuna yol açmış, yurt dışına akan beyinler yetiştirmiş, halktan kopan aydınlar yaratmış ve eğitilenler arasında bir değer bunalımına neden olmuştur.

İşte bu nedenlerle yeni bir eğitim modeli yaratmaya ivedilikle gereksinme vardır. ●

Hukuk kuralları geliştirilmeli

Av. A. TURGUT İNAL

• HER GÜN, HUKUK MUTFAĞINDA YÜZLERCE YASA İLE KARŞI KARŞIYA KALAN AVUKATLAR, ÇAĞDAŞ HUKUKU KORUMAK VE HUKUKUN İLERİ DÜZEYDE GELİŞMESİNDEKİ ÇALIŞMALARA YÖN VERMEK DURUMUNDADIR.

1981 yılının ulusumuz açısından çok önemli ve ayrıcalıklı bir konumu var. Çünkü bu yıl Cumhuriyetimizin ve Devrimlerin kurucusu Kemal Atatürk'ün 100' üncü Doğum yılını kutluyoruz.

Böylesi kutlamaların ulusa ve onun geleceğine yönelik, anıt eser yaratılmasına olanak sağladığını unutmamalıyız.

Bugün Ata'nın doğumunun 100'üncü yıl dönümünün ilk altı ayını gerilerde bırakmış bulunmaktayız. Gelecekte bu yıldönümü, daima belleklerde yer eden sabit ve sürekli eserlerle anımsanmalıdır. Balıkesir Barosu, "Türk Hukukçular Günü" nedeniyle düzenlediği **(Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve Türk Hukuk Devrimi)** adlı konferansında, konfenransın Divan Başkanlığını başarıyla sürdüren bir bilim adamı, (bu gün bu huku konferansı ile, Balıkesir Barosu, Bandırma'yı Türkiye'nin merkezi haline getirmiştir.) derken, Baronun Türk Hukukuna az da olsa hizmetini dile getirmek istemiştir.

Ata'nın doğumunun 100'üncü yıl dönümünde, hukukçuların uğraşlarının ana gündem maddesi, hukukun gelişimine hizmet olmalıdır. Barolar, Yargı Kuruluşları, hukuk öğrenimi yapan fakülte ve yüksek okullar, bilim çevreleri bu gündemin maddelerine sımsıkı sarılmalı ve onu savunmalıdırlar. Yargının, temelde ana sorunu, yargının ve yargıcın bağımsızlığı ile özgürlüğüdür. Yargıç görevini sürdürürken güven duygusu içinde olmalı, uzaktan ve yakından yönetimin etki alanında bulundurulmamalıdır.

Yargı işlevini sürdürürken, Türk yasaları, Türk yurttaşının bildiği ve anladığı dili uygulanmalı, hukuk dili yurttaşların konuştuğu dil olmalıdır.

Yurttaşın yargıdan ucuz ve hatta ücretsiz yararlanmasının yanısıra, yargıda bir yargıç karşısında iki avukat bulundurmak gereği yaratılmalı, tüm kişilerin savunma mesleğinden eşitlik içinde yararlanmaları sağlanmalıdır. Ve savunma mesleğinden yararlanma, sadece bir kesimin ve paralının tekelinden kurtarılmalıdır.

Temel hak ve özgürlükleri bağlayıcı tüm cezalarda, hiçbir gerekçe, yasa yollarının tıkanma nedeni olmamalıdır. Keza, gözaltına alma ve yöntemi yeniden gözden geçirilmelidir. Gözaltına alınma yolunun, adeta bir cezalandırma kurumuymuş gibi nitelendirilmesine olanak tanıyan bir görünüm kazanmasından kaçınılmalıdır.

Ata'nın doğumunun 100'üncü yıldönümünde, hukukçuların Ata'ya bırakacakları en büyük "vedia" çağdaş hukuk kurallarını korumak ve gelişmelerini sağlamaktadır. Her gün hukuk mutfağında, yüzlerce yasa ile karşı karşıya kalan avukatların işlevi, bu konudaki çalışmaları sadece izlemek ve kabullenmek değil, yürütmek ve ileri düzeyde yönlendirmek olmalıdır. ●

PETROL

EKONOMİK KRİZ İÇİNDEKİ DÜNYA:

PETROL PİYASASI VE OPEC

Dr. MUSTAFA ÖZCAN ÜLTANIR
Yüksek Mühendis - Ekonomist

- Petrol Satan Ülkeler Örgütü (OPEC) toplantılarında fiyatların artırılmasına alışılmışken, bu kez Cenevre toplantısında düşürülmesi bile önerildi ve yıl sonuna dek fiyatlarin dondurulmasına karar verildi.

- OPEC'in en çok petrol üreten üyesi Suudi Arabistan'ın Cenevre toplantısında fiyat artırılmasına karşı çıkması, Amerika'nın yeni başkanı Reagan'a atılımları için ekonomik olanak tanımak, karşılığında da stratejik Körfez yöresinde Amerikan desteğini yanında bulundurmak istemesi biçiminde yorumlanabilir.

- 1981 yılı içinde petrol fiyatları artmayacaksa da, yıl başında yapılmış olan zam sonucu ülkelerin petrol faturalarının büyüyeceği kuşkusuzdur. Özellikle petrol alımcısı gelişme sürecindeki ülkeleri çıkmaza iten bu olgu, kapitalist dünyanın ekonomik krizi ile birleşince, yeni ekonomik dünya ve uluslararasi yeni para düzeni gibi arayişlari güçlendirmektedir.

- Petrol fiyatlarının dondurulmasının temelde yatan nedeni, sunumun istemden çok olması yani üretim fazlalığıdır. Şimdi OPEC ülkeleri üretimlerini düşürmeye çalişmaktadırlar. Bu nedenle fiyatların gelecekte yeni artışlar göstermesi kaçınılmazdır.

- Türkiye'de 1980 başından bu yana uygulana gelinen çıkmaz ekonomik modelden ötürü, Cenevre toplantısının sonuçları bile beklenmeksizin petrol ürünlerine gereksiz bir zam yapılmıştır.

DÜNYA petrol fiyatlarının sürekli artmaya başlamasından bu yana, paraların değeri bile neredeyse altın yerine petrole göre saptanacak duruma geldi. Dünya pazarlarına petrol sunumunu büyük ölçüde elinde bulunduran Petrol Satan Ülkeler Orgütü (kısa adıyla OPEC), tüm dünyayı ekonomik açıdan sarsabilen karar odağı niteliğini kazandı. Günümüz teknolojisinde dünya genel enerji tüketiminin yüzde 40'ı aşkın bölüntüsü petrolle karşılanıyor. OPEC petrolü ise dünya genel enerji tüketiminin yüzde 20'lik bölüntüsünü karşılayan, uzun döneme dek bir kenara itelenemeyecek bir kaynak.

DONDURULAN PETROL FİYATLARI

Mayıs ayının son haftasında İsviçre' nin Cenevre kentinde, OPEC'in Petrol Bakanları toplantısı yapıldı. Bu tür toplantılar sonucunda, dünya petrol fiyatlarının artması beklenen bir olgu durumuna gelmişse de, bu kez petrol fiyatlarının düşürülmesi bile önerildi. Bu nedenle sert tartışmalar yapıldı ve yıl sonuna kadar petrol fiyatlarının artırılmamasına ya da dondurulmasına karar verildi.

Yapısal bir bunalım içerisinde olan ve enflasyon ile işsizliğin (ekonomistlerin deyişiyle stagflasyonun) sürdüğü kapitalist dünya, petrol fiyatlarının kısa bir süre dondurulması karşısında kendini toparlayabilecek mi? Dünya Bankası'nın 1972-1980 dönemi izlenimlerine göre, OPEC'in görünür resmi fiyatları artsa da, 1972 dolar kuruna göre sabit ya da gerçek fiyatlar sürekli bunun altında kalmıştır. Bir başka değerlendirmeyse söz konusu dönemde Amerika, dünyaya enflasyon yaymıştır. Bu nedenle, geçen dönemde petrol fiyatlarında önemli gerçek artışlar olmamışsa da, gelecekte bu durum sürebilir mi?

1980 yılı aralık ayında Endonezya' nın Bali adasında yapılan OPEC Petrol Bakanları toplantısında, petrole yüzde on zam yapılması benimsenmiş, resmi fiyat varil başına 36 dolar olmuştu.

Ancak 1981 yılının ilk ayında oluşan petrol fiyatları, ülkelere göre büyük ayrılıklar gösteriyordu. En ucuz petrolü 32 dolar ile Suudi Arabistan satarken, en pahalı petrolü de 41 dolar ile Libya satıyordu.

Son yapılan Cenevre toplantısında Suudi Arabistan, kendi fiyatını 32 dolardan 34 dolara çıkarabileceğini belirtirken, buna karşılık öteki ülkelerin de fiyatlarını 34 dolara düşürmelerini istiyordu. OPEC' in en çok petrol üreten üyesinin bu tutumu, yeni zamlı fiyat saptanmasını engellemiştir, ama üye ülkelerin farklı fiyat uygulamasını sürdürecekleri kuşkusuzdur.

Dünya petrol piyasasında önde OPEC gözükse de, uluslararası petrol tekellerinin gözardı edilmeleri doğru olmaz. Kapitalizmin ürünü olan bu tekeller aralarında gizli anlaşmalar da oluşturmuş biçimde, OPEC'e karşın dünya petrol ticaretini kontrol edebilmekte ve OPEC'i etkileyebilmektedirler. OPEC'e üye ülkelerin bazılarında petrol ulusallaştırılmış ya da devletleştirilmişse de, büyük bölüntüsünde uluslararası petrol tekellerinin ağırlıkları vardır. Kaldı ki,petrolün devlet eline alındığı OPEC ülkelerinde bile, bu tekellerin iş yaptıkları gözlenmektedir. Kısacası uluslararası petrol tekelleri bir ölçüde OPEC ile bütünleşebilmiş ve onun arkasındaki gizli güçler durumuna geçebilmişlerdir. OPEC'in kararları ister istemez Exxon, Socal, Mobil, Texaco, Gulf, Shell ve BP gibi uluslararası petrol tekellerinden ya da bir başka deyişle yedi kızkardeşten etkilenmektedir.

OPEC'e üye ülkelerin genel dünya politikalarının birbirinden çok ayrı oldu-

Dünya ekonomisini dolar mı yoksa petrol mü biçimlendiriyor?

ğu da bilinmektedir. OPEC'in üyeleri olarak Suudi Arabistan, Irak, İran, Kuveyt, Venezuella, Katar, Libya, Endonezya, Birleşik Arap Emirlikleri, Cezayir, Nijerya, Ekvator, Gabon, Trinidad ve Tabago gibi ülkeleri saymak, ayrı bir açıklama gerektirmeksizin OPEC'de dünya görüşlerinin çeliştiğini kanıtlamaya yeter. OPEC üyelerinden özellikle Suudi Arabistan'ın Amerikan görüşlerini savunageldiği bir gerçektir. Son yapılan Cenevre toplantısında Suudi Arabistan'ın petrol fiyatlarının artırılmasına karşı çıkması, Amerika'nın yeni Başkanı Reagan'a yapmak istediği atılımlar için ekonomik olanak tanımak, karşılığında da Amerikan desteğini yanında bulundurmak biçiminde yorumlanabilir. Dünyanın zengin ülkesi Amerika, Suudi Arabistan'ın ucuz petrolünü satın alırken, ödeme sıkıntıları içerisinde bulunan petrol dışalımcısı gelişme sürecindeki ülkelerin çok daha pahalıya petrol alabilmeleri, dünyanın çarpık bir gerçeğidir.

FİYAT ARTMASA DA PETROL FATURALARI BÜYÜYOR

İçinde bulunduğumuz 1981 yılı, kapitalist dünya için ekonomik kriz açısından önemli bir dönüm noktasıdır. Batılı endüstriyel ülkelerin 1976 yılından bu yana sürekli düşüş gösteren büyüme dereceleri, 1981 yılında durma noktasındadır. Bu ülkelerin yıllık ekonomik büyümeleri ortalaması 1976 yılında yüzde 5.3 iken, 1978 yılında yüzde 3.8'e ve 1980 yılında yüzde bire düşmüştü. Şimdi 1981 yılında büyümenin sıfır olması beklenmektedir. Kaldı ki, içlerinden yüzde bir-ikilik ekonomik küçülmeyle karşılaşacak olanlar da vardır. Petrol dışalımcısı gelişme sürecindeki ülkelerin de ekonomik büyüme yerine, ülkeler ortalaması olarak yüzde 1.4'lük ekonomik küçülmeyle karşılaşacakları kestirilmektedir.

1981 yılı içerisinde petrol fiyatları artmayacaktır, ama yıl başında yapılmış olan zam nedeniyle ülkelerin petrol faturalarının büyüyeceği kuşkusuzdur. Örneğin endüstriyel ülkelerin 1981 yılı faturalarının 300 milyar doları aşması beklenmektedir. Petrol dışalımcı olan gelişme sürecindeki ülkelerin 1980 yılı faturalarının 51 milyar dolar olmasına karşın, 1981 yılında bu ödeme 57 milyar dolara yükselecektir. Petrol satan ülkelerin gelir fazlaları ise geçen yılki 120 milyar dolarlık düzeyi aşabilecektir. Petrol faturalarının bir ölçüde yükselmesi ve ençok da yaşanılan ekonomik kriz nedeniyle, yeni ekonomik dünya düzeni ve uluslararasında yeni para düzeni gibi arayışlar sürecektir.

EKONOMİK KRİZ ATLATILABİLECEK Mİ?

Bu yıl petrol fiyatlarının az çok durağanlığından yararlanılarak, kapitalist dünyanın yapısal ekonomik bunalımını atlatması için çabalar göstermesi beklenmelidir. Ancak petrol fiyatlarının gelecek yıl için de durağan olması beklenemez. Dünya Bankası'nın kestirimlerine göre gelecekte petrol fiyatlarında, görünürdeki artışlardan çok gerçek artışlar beklenmelidir. Buna hazırlık olarak, tartışmalı Cenevre toplantısında fiyatlar dondurulurken, Suudi Arabistan'ın OPEC üyelerine üretiminde kısıntı yapacağı konusunda güvence verdiği, öteki ülkelerinde üretimlerini düşürmede kararlı oldukları söylenmektedir. Çünkü petrol fiyatlarının dondurulmasının temelde yatan nedeni, petrol sunumunun petrol isteminden çok olması, yani üretim fazlalığıdır. Petrol alımcısı ülkeler tüketimlerini kısabilmişlerdir. Şimdi OPEC ülkeleri de üretimlerini düşürmeye çalışmaktadırlar, üretim fazlalığını üçte bir oranında düşürmüşlerdir de. Gelecek için yeni fiyat artışları kaçınılmazdır.

Petrol fiyatlarının görünürdeki ya da gerçek artışı, kuşkusuz en olumsuz olarak petrol dışalımcısı gelişme sürecindeki ülkeleri etkilemektedir. Bu ülkelerin gelişmelerini yüksek enerji maliyetli model içerisinde sürdürmeleri zorunluluğu doğmuştur ki, bir bakıma gelişmişlik sınırı ileri itelenmiş, gelişme sürecindeki ülkelerin büyük bölüntüsü bu sınırın biraz daha gerisinde bırakılmışlardır. Bu nedenle dünden daha çok bugün yeni ekonomik dünya düzenine ve uluslararası yeni para düzenine gereksinim duyulmaktadır. Uluslararası para sisteminde reform diye, Uluslararası Para Fonu (IMF) bünyesinde bile yenileşmeye gidilmektedir, ama dünya ekonomik düzeni Brandt Raporunda belirtildiği gibi daha köklü değişiklikler gerekmektedir.

VE TÜRKİYE

Dondurulan petrol fiyatları, Türkiye'nin petrol dışalımına ödeyeceği döviz tutarında yeni artışlar olmasını engellemiştir. Her yıl petrol tüketimi artan Türkiye, 1981 yılında petrol dışalımına 4.3 milyar dolar ödeyecektir. OPEC yeni bir zam yapmış olsaydı, belki bu ödeme 500 milyon dolar daha artabilecekti. Ancak dış piyasada petrol fiyatlarının artmaması, Türkiye iç piyasasına yansımamıştır.

OPEC Cenevre toplantısının sonucu bile beklenmeksizin ülkemizde petrol ürünlerine zam yapılmıştır. Üstelik akaryakıt istikrar fonunun mart ayında 10 milyar liralık birikimi bulunduğu ve bu birikimin iki ay içinde erimediği bir gerçek olduğuna göre, akaryakıta zam yapılmasına gerek de yoktu. Yalnız akaryakıtla da yetinilmeyip tüm enerji fiyatları artırıldı. Bu zamların sakıncaları, ARAYIŞ'ın 30.Mayıs.1981 tarihli sayısında ve Olayların Yorumu bölümünde yer alan "Enerji Zamları ve Ekonominin Krizi" yazısında anlatılmıştır. Ülkemizdeki son zamların Türk Lirası'nın değer yitirişinden, vergilerle yeterli ölçüde sağlanamayan kamu gelirlerini artırma çabalarından, Uluslararası Para Fonu (IMF) heyetinin karşısına onların önerdiği biçimde çıkmak isteminden kaynaklandığı gerçektir. Zamlarla gerçek bir kez daha görülmüştür. O gerçek de uygulanan ekonomik modelin Türkiye'yi düzlüğe çıkaramayacağı, giderek açmazlara sürüklediğidir. ●

ULUSLARARASI SORUNLAR

ORTADOĞU DA İSRAİL'İN SALDIRGAN TUTUMU

- **İsrail'in Lübnan'a yaptığı saldırılara karşı kesin bir tutum almak gerekiyor.**

LÜBNAN bunalımına çözüm bulmak üzere ABD Başkanı Ronald Reagan tarafından özel temsilci olarak görevlendirilen Philip Habib Ortadoğu'dan ayrılır ayrılmaz, İsrail Lübnan'daki Filistin kamplarına yoğun bir biçimde saldırmaya başladı.

Bu saldırılar İsrail'in Lübnan konusunda izlediği uyuşmaz ve saldırgan tutumu çok açık bir biçimde sergiliyor.

İsrail Suriye'nin Lübnan'da İsrail hava saldırılarına karşı koşullandırmış olduğu güdümlü uçaksavar füzelerinin kaldırılmasını istemekte. Suriye ise, savunma amacıyla koşullandırmış olduğu bu füzeleri kaldırmak istemiyor.

İsrail'in bu isteği, Lübnan'da Suriye birlikleri ile sağcı Hıristiyan Falanjistler arasındaki çatışmalarda, İsrail'in sağcı Hıristiyan Falanjistleri desteklemek için yapacağı hava saldırıları ile Suriye birliklerini her zaman bombalayabilme hesabına dayanıyor. Suriye'nin ise böyle bir isteği kabul etmesi olanaksız.

Bu durum özel temsilci Philip Habib'in yaptığı temasların başarısızlıkla sonuçlanmasına neden olarak gösterilebilir. Gerçekte, asıl neden, İsrail'in bir komşu ülkeye istediği zaman müdahale edebilme ve saldırabilme hakkını kendisinde görmüş olmasıdır.

Nitekim, Suudi Arabistan'ın ABD'den sağlıyacağı "AVACS" radar sistemine de itiraz ederken, İsrail, kendi girişeceği bir askeri harekâtın, bu sistemle, zamanında öğrenilebileceğini ve başka Arap ülkelerine haber verebileceğini öne sürmektedir. Bir başka deyişle, İsrail, Lübnan'a veya başka Arap ülkelerine her zaman sürpriz saldırılarda bulunabilme hakkını elde tutmak istemekte ve bunu bir hak gibi gördüğünü açıkça söylemektedir.

Öyle anlaşılıyor ki, İsrail'e etkin bir biçimde "dur" denilmezse, Lübnan bunalımının Ortadoğuda sıcak savaşa dönüşmesi güçlü bir olasılıktır.

İsrail'in Lübnan bunalımıyla ilgili olarak takındığı uzlaşmaz tutumun ve özellikle son günlerde Lübnan'daki Filistin kamplarına yöneltiği saldırıların iç politika hesaplarına da dayandığı söylenebilir.

Menachem Begin.

Bilindiği gibi, İsrail'de bu ay sonunda genel seçimler yapılacaktır. Birkaç ay öncesine kadar, Başbakan Begin'in bu seçimlerde ağır bir yenilgiye uğrayacağına kesin gözüyle bakılıyordu. Begin Hükümeti ABD'den aldığı büyük yardımlara karşın ekonomik bunalıma çözüm bulamamış ve özellikle yüksek enflasyonu önleyememiştir.

Fakat Begin Hükümeti son bir iki ay içinde Lübnan konusunda uzlaşmaz bir tutum takınmakla ve Lübnan'daki Filistin kamplarına yaptığı saldırılarla, İsrail'de bugünkü iktidar çevresinde bir ulusal heyecan yarattı ve Begin'in seçim şansı hızla yükselmeye başladı.

Bu nedenledir ki, İsrail'in Lübnan'a ve özellikle Lübnan'daki Filistin kamplarına düzenlediği saldırıların, İsrail'in uzun vadeli planları doğrultusunda olduğu gibi, zamanlama bakımından iç politika hesaplarıyla da yapıldığı akla gelmektedir. İç politika hesaplarıyla dünya barışını tehlikeye düşüren saldırgan davranışların, bu davranışlarda bulunanlara da yarar sağlamadığı, tarihteki birçok örnekleriyle, bilinmektedir.

*
* *

Öte yandan, Lübnan bunalımının ve özellikle İsrail'in Filistin kamplarına karşı yürüttüğü saldırıların Arap ülkeleri arasındaki bölünmeleri bir ölçüde giderdiği de söylenebilir. Gerçekten, Irak ve Ürdün'ün, İsrail'in Suriye'ye saldırması halinde, Suriye'nin yanında yer alacaklarını duyurmaları bu açıdan çok anlamlıdır. Önceki hafta Tunus'ta toplanan Arap Birliği Dışişleri Bakanları Konferansı da oybirliği ile Suriye'yi desteklediğini açıklamıştır. Bu arada, Lübnan bunalımına bir çözüm bulmak üzere Arap ülkeleri arasında Dışişleri Bakanları düzeyinde bir komite kurulması yolunda çalışmalar hızlanmış bulunmaktadır.

Aslında, Lübnan bunalımının çözümünde ve en azından Lübnan'daki iç savaşın sona erdirilmesinde Arap ülkelerinden gelecek ortak bir girişimin son derece etkili olacağı söylenebilir. Bu nedenle, Arap ülkelerinin kendi aralarındaki görüş ayrılıklarını ve bölünmeleri aşarak Lübnan bunalımına gerçekçi çözümler getirebilmeleri, yalnız Lübnan'da iç barışın yeniden kurulmasını sağlamayacak, aynı zamanda bölgede barışın güçlenmesine de katkıda bulunacaktır.

Öte yandan, Lübnan konusunda Arap ülkeleri arasında gerçekleştirilecek ortak tutum, Lübnan bunalımının uluslararası planda da çözümünü hızlandıracaktır. •

GİRDİ FİYATLARI ÜRETİMİ ENGELLİYOR

● Çiftçilerimiz, bu kez de gübre, ilaç, tohumluk, araç–gereç gibi önemli girdilerin yüksek düzeye ulaşan fiyatlarının satınalma güçlerine uygun olarak düşünülmesini beklemektedirler.

Tarım kesiminde çalışanlar günümüzde nüfusun yüzde 58'ini oluşturmaktadır. 100 dekarın altında işletmeye sahip olanlar, toplam işletmeler içinde yüzde 88 gibi büyük bir oran göstermektedir. Bu arada topraksız aile sayısı da giderek artmaktadır. Kırsal alanda çalışanlar öteki kesimlere göre çok düşük bir gelirle geçinmek durumundadır. Tarım kesiminde çalışanların açık ve gizli işsizliği artarak devam etmektedir. Kırsal alanda çalışanlar henüz sosyal güvenceye kavuşturulamamış ve tarım–iş yasası çıkarılamamıştır.

Tarımda, doğal koşullara bağımlılık sürüp gitmekte ve ileri teknolojiler tam anlamıyla uygulanamamakta, yaygınlaştırılamamaktadır.

Öte yandan, bazı temel tarımsal ürünlerin istek ve sunularında gerekli dengenin sağlanamaması nedeniyle, serbest piyasa koşulları altında bu ürünlerin fiyatlarında da büyük dalgalanmalar görülmektedir.

Çiftçinin yeterince örgütlenememiş olması ve pazarlama organizasyonundaki düzensizlikler çiftçiden çok aracıların haksız kazançlarına neden olmaktadır.

Tarımsal girdi fiyatları anormal bir biçimde artmıştır. Çiftçi, ekonomik yönden güçsüzleştiğinden tohumluk, ilâç, gübre gibi verimi arttıran girdileri alıp kullanamaz bir duruma gelmiştir. Tarımsal kredilerin faiz oranı yüzde 100 oranında arttırıldığı hâlde, çiftçi istekleri tam ve zamanında karşılanamamaktadır.

Çok yükselen girdi fiyatları maliyetlere olduğu gibi yansımakta ve ürün fiyatları da yükselmektedir. Ancak, elde ettiği ürünü değer fiyatına satma olanağı bulamayan çiftçimiz, karşı karşıya kaldığı rizikoyla üretimde kararsızdır.

"ARAYIŞ"ta bu konulara sık sık değinilmiş, tarımsal kazançların vergilendirilmesi, tavuk yetiştiricilerinin, besicilerin, pancar ekicilerin ve süt hayvancılığı yapan köylülerimizin sorunları Dergimizde dile getirilmiştir ve yapıcı öneriler ileri sürülmüştür.

Bu arada, tarımsal kazançların vergilendirilmesinde ortaya çıkan aksaklıkların düzeltilmesi çiftçilerimiz üzerinde büyük bir hoşnutluk yaratmıştır.

Çiftçilerimiz, bu kez de gübre, ilâç, tohumluk, araç–gereç gibi önemli girdilerin yüksek düzeye ulaşan fiyatlarının satınalma güçlerine uygun olarak düşünülmesini beklemektedirler.

Ülkemizde toprak kaynaklarının sınırlarına ulaşılmış olması nedeniyle, üretim artışı, alan genişlemesi yerine, ancak, birim alandan elde edilecek verimin arttırılması ile sağlanabilir. Bunun için de, üretim teknolojilerinden yararlanmak ve bunları yeterince ve bilinçli bir şekilde kullanmak gerekmektedir.

Yapılan araştırmalar sulamanın yaklaşık yüzde 40, gübrelemenin yüzde 30 ve iyi nitelikli tohumluğun yüzde 20 oranında üretim artışına neden olduğunu ortaya koymaktadır.

Kalkınma planlarında sözkonusu girdilerin daha çok kullandırılması yönünde özendirici önlemler alınmış ve bunların sonucu olarak, örneğin, buğdayda yüzde 4.3, pamukta yüzde 4.8 ve ayçiçeğinde yüzde 1.6 oranında ortalama yıllık büyüme hızına ulaşılmıştır.

Bununla birlikte bugün ülkemizde hububat ekim alanlarının yüzde 55'inde gübre kullanılmamakta, yüzde 62 oranında kalitesiz ve ilâçsız tohum kullanılmakta, yüzde 45'inde ot mücadelesi yapılmamakta, yüzde 74'ünde sertifikalı tohum kullanılmamaktadır. Yüzde 60'ı bulan meyilli arazilerde ise bu muhafaza önlemleri alınamamaktadır.

Görüldüğü gibi ülkemizde tarımsal girdilerin kullanımı çok geri bir düzeydedir. Türk çiftçisi, tarımda ileri ülkelerin kullandığı girdilerin ancak onda birini kullanabilmektedir.

Durum böyle iken, tohumluk fiyatlarının yaklaşık yüzde 250, gübre fiyatlarının cinslerine göre yüzde 435–800, ilâç fiyatlarının yüzde 200–780, yem fiyatlarının yüzde 200 ve traktör fiyatlarının da yüzde 50–300 oranında arttırılmasıyla pekçok köylümüz, çiftçimiz için, üretim teknolojilerinden yararlanma olanağı kalmamıştır.

Oysa, bunların uygun fiyatlarla çiftçimize sağlanması üretim artışı açısından zorunludur.

Kırsal alana refahı götürmenin, kentlere göçü makul düzeye indirmenin ve tarımdan sanayie aktarılabilecek kaynağı arttırmanın da başta gelen bir gereği budur. ●

TOHUMLUK FİYATLARINDAKİ ARTIŞ

Fiyat: Kg/TL.

TOHUMLUK CİNSİ	YILLAR				ARTIŞ (%)
	1977/78	78/79	79/80	80/81	
BUĞDAY	5.50	5.50	7.50	18.50	254
ARPA	4.50	4.50	6.50	15.00	233

Yaşam boyu spor neden, nasıl yapılmalı?

SELÇUK YAŞAR

ODTÜ Beden Eğitimi, Spor ve Rekreasyon Bölümü Araştırma Asistanı

HAREKETSİZ ve bedensel açıdan fazla enerji harcamayı gerektirmeyen bir yaşantının beden gücü ve ruh sağlığı üzerindeki etkilerini araştıran bilimsel çalışmalar, 1960'ların ikinci yarısında başlamış ve günümüzde de yaygın bir şekilde sürdürülmektedir. Günlük yaşamın çağdaş olanakları, büyük şehirlerde yaşayan toplum kesiminin sayısal artışı, bu insanların hareketsiz, sıkışık, gürültülü yaşam koşulları ve giderek artan ölçülerdeki solunum, dolaşım ve sinir rahatsızlıkları, bilim adamlarının bu konu üzerine dikkatle eğilmelerine neden olmuştur.

Yapılan araştırmalar sonunda, hareketsiz bir yaşantının insanların bedensel ve ruhsal sağlıklarını olumsuz yönde etkilediğini açık bir şekilde ortaya konmuştur. Yavaş yaşamda solunum, dolaşım ve kas sistemlerinin verimliliklerini kaybettikleri, bunların yetersizliği sonucu çeşitli hastalıkların ortaya çıkarak insanların iş kapasitelerini düşürdüğü kanıtlanmıştır. Ayrıca, şehir yaşamının getirdiği sinirsel gerginlik ve yorgunlukların ruhsal olduğu kadar genel sağlık açısından da sorunlara neden olduğu saptanmıştır.

Yıllar süren hareketsiz bir yaşam özellikle orta yaşlardan itibaren olumsuz etkilerini göstermeye başlar. Yeterince kullanılmadığı için kaslar zayıflar, eklemler hareket yeteneklerini büyük ölçüde yitirir. Akciğerlerin kapasitesi daralır, göğüs kafesi esnekliğini, soluk alıp vermede kullanılan kaslar güçlerini yitirir ve solunum kapasitesi düşer. Besinlerle alınan enerji çoğu zaman bütünüyle harcanamadığı için, fazlası vücutta yağ olarak birikmeye başlar.

Kalp hareketsiz yaşantı nedeni ile yeterince yüklenemediği için kalp kasları zayıflar, atım gücü düşer. Doğal bir pompa olarak kalbin çalışma kapasitesi ve verimliliği düşer, az bir bedensel iş yükü altında bile yorulur. Kalp kasları, yetersiz kan dolaşımı nedeni ile gerekli oksijeni alamadığı zaman koroner yetmezliği denen kalp hastalığı ortaya çıkar ve bu durum ölümcül kalp krizlerine gidebilir. Hareketsiz yaşam sonucu damarların esnekliklerini yitirmeleri ve yağ birikmesi sonucu iç çeperlerinin daralması, damar sertliği ve bir ölçüde yüksek tansiyon gibi hastalıkların ortaya çıkmasına neden olur.

Tüm bunların yanında yaşlanmanın getirdiği fizyolojik değişiklikler de göz önüne alınırsa, sağlıklı, mutlu, çabuk yorulmayan, enerjik insanlar olabilmek ve yaşam süresince bu durumu en üst düzeyde tutabilmek için vücudu çalıştırmanın gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Aynı zamanda egzersiz süresince gerçekleşen sinirsel gerginliklerden uzaklaşmanın ruhsal sağlık açısından yararlı olduğu kanıtlanmıştır.

NASIL YAPMALI?

Egzersiz yaparak bedensel bir yarar elde edebilmek için kalp, dolaşım ve solunum sistemleri yeterince yüklenmeli, büyük kas gurupları açılıştırılmalıdır. Bu yüklenme sırasında kalp atışı artmalı ve çalışma süresince belirli bir düzeyi korumalıdır. Çalışmalar düzenli aralıklarla aksatılmadan yapılmalıdır.

Bu amaçla seçilebilecek egzersizler yürüyüş, hafif koşu, koşu, yerinde koşu ve bisiklete binme olabilir.

Günlük yaşantının, zaman zaman bir beden işçisininki kadar yorucu olsa bile, fizyolojik gelişme elde etmek ve bedensel iş kapasitesini en üst düzeyde tutmak için yeterli olmadığı bilinmelidir.

Kişisel bir egzersiz programında göz önüne alınması gereken noktalar, egzersizin şiddeti, süresi, hangi aralıklarla yapılması gerektiği ve çeşididir.

Egzersizin şiddeti, egzersizi yapan kişinin kalp atışı ile doğru orantılıdır ve bedensel iş yükü arttıkça dakikadaki kalp atışı sayısı da artar. Çünkü kalp, çalışan kasların artan oksijen gereksinimini birim zamanda oralara daha fazla kan pompalayarak karşılamak durumundadır.

Orta yaşlardaki bir kişi için egzersiz sırasındaki kalp atışı ile egzersizin şiddeti arasında yaklaşık olarak şöyle bir bağıntı vardır: 160–Çok Zor, 140–Zor, 120–Vasat, 100–Hafif, 80–Çok Hafif. Egzersizden yarar sağlayabilmek için egzersiz sırasında gençler Çok Zor, orta yaşlılar Zor, yaşlılar ise Vasat seviyeleri ile belirtilen kalp atışlarına ulaşmaya ve bunu egzersiz süresince korumaya çalışmalıdırlar. Değişik yaşlar için önerilen kalp atış sayıları, bu yaşlardaki kişiler için maksimum iş kapasitelerinin

yaklaşık dörtte üçü düzeyinde bir çalışma yüküne karşı gelmekte ve egzersizden en üst seviyede faydalanabilmek için gerekli bedensel yüklenme oranlarını göstermektedir. Egzersiz kalp atışı, egzersiz sırasında nabzın 6 saniye süre ile sayılıp bunun 10 ile çarpılmasından bulunabilir. Böylece kişi yeterli bedensel yükte çalışıp çalışmadığını kendisi denetleyebilir.

Olumlu sonuçlar verebilmesi için egzersiz süresinin en az yarım saat olması gerekir, bu süre bir saate kadar uzayabilir. Yeni başlayanlar yarım saatlik bir çalışma ile başlarlarsa, zararlı olabilecek bedensel zorlamalardan korunmuş olurlar. Haftalar ilerledikçe egzersiz süresi arttırılabilir.

Bir egzersiz programında, çalışmalar haftada üç ile beş gün arasında eşit aralıklarla yapılmalıdır. Başlangıçta haftada üç günlük bir program ile başlamak daha iyidir. İleride kişi isterse bunu dört–beş güne çıkarabilir, ancak ulaşılabilecek en üst kapasiteye vardıktan sonra haftada üç günlük düzünlü egzersizler bu düzeyi korumak için yeterlidir.

Yapılan egzersizin çeşidi özellikle ileri yaşlarda bir programa başlanması durumunda ayrı bir önem kazanmaktadır. Otuz yaşın altındakiler, belirli bir sağlık sorunları yoksa, daha önce sayılan egzersiz çeşitlerinden biri ile (hafif koşu, koşu, bisiklete binme gibi) başlayabilirler. Otuz–elli yaş arasındakiler aşırı yorucu ve ağır olmamak koşulu ile aynı egzersizlerle başlayabilirler. Elli yaşın üstündekilerin yürüyüş ile başlamaları daha iyi olur, belirli bir gelişme elde ettikten sonra egzersizlerini yürüyüş–hafif koşu–yürüyüş olarak ve daha ileride de hafif koşu, koşu şeklinde sürdürebilirler.

NELERE DİKKAT EDİLMELİ?

Kırk yaşın üstünde olup bir egzesiz programına başlayacakların mutlaka doktor kontrolundan geçmeleri, kalp elektrokardiogramlarını (EKG) aldırarak kalp muayenesi yaptırmaları gereklidir. Olanak varsa kırk yaş ve üstündekilerin, EKG'lerini, egzersiz koşullarında, bir iş yükü altında aldırarak kalp kontrolu yaptırmaları çok daha iyidir.

Daha önce hareketsiz yaşam süren bir kişi yukarıda anlatılan ilkeler ışığında kendi planlayabileceği bir "Yaşam Boyu Spor" programı ile başlangıç kapasitesini yüzde 20'ye kadar arttırabilir. Bu ise sporcu olmayan normal bir kişi için oldukça önemli bir gelişmedir ve hissedilir bir bedensel rahatlık ve kişisel kapasite gelişimini ortaya çıkarır. Fizyolojik gelişmeler ilk birkaç ayda oldukça hızlı olacaktır ve 3 ay sonunda eğer program düzenli uygulanırsa ulaşılabilecek gelişmenin yüzde 90–95'ine varılabilir. Bu kapasite düzenli egzersizlerle yaşın elverdiği ölçüde en üst düzeyde yaşam boyu tutulabilir. Bir "Yaşam Boyu Spor" programına başlayacakların hiç unutmamaları gereken önemli nokta; bu işi sağlıklı ve mutlu bir yaşam için yaptıklarıdır. Onun için kendileri ile de başkaları ile de yarışmamalıdırlar. Kendilerini aşırı zorlamadan ve özellikle başlangıçta acele etmeden, sabırla fiziksel gelişimlerini izlemelidirler. ●

MUSİKİ

ÜÇ MÜZİK OLAYI

FARUK GÜVENÇ

GERİDE bıraktığımız haftalar içinde Ankaralı müzikseverler üç müzik olayının tanığı oldular: Olağanüstü bir resitalin, ilginç bir balenin ve başkentte ilk defa sergilenen bir Türk operasının.

KAN–UĞURATA İKİLİSİ

SUNA Kan ile Gülây Uğurata, 15 mayıs cuma gecesi Devlet Konser Salonunda parlak bir resital verdi ve Tartini'nin sol minör, Grieg'in do minör, Beethoven'in Kruetzer sonatlarını seslendirdi. İtalyan Kültür Heyeti ile Türkiye Filarmoni Derneğinin birlikte düzenlediği konser, beraber müzik yapmanın, kemanla piyanonun her çağın, her bestecinin üslubuna göre değişik boyutlarda kaynaşmasının ideal bir örneğiydi diyebilirim. Teknik yönden bu kadar kusursuz ve çarpıcı, ifade yönünden bukadar soylu ve heyecan verici konserlere dünyanın en büyük sanat merkezlerinde bile kolay kolay rasIıyamazsınız. Evet, geçen gece Devlet Konser Salonunda olağanüstü bir sanat olayının tanığı olduk. Suna Kan ve Gülây Uğurata dinleyicilerin dinmek bilmeyen coşkulu alkışlarına Bela Bartok'un Rumen Danslarını çalarak cevap verdi ve folklor kökenli bir kompozisyonun, yorumcuların tezgâhında ne büyük bir sanat eseri haline gelebileceğini kanıtladı.

FERHAT İLE ŞİRİN

NAZIM Hikmet'in "Bir Aşk Masalı", uzun süren bir serüvenden sonra Devlet Balesi tarafından sahneye kondu. Bilindiği gibi eser 1979 yılında hazırlanmış ama tam temsil edileceği sırada, afişlerde ve programda Nazım'ın adını görmek istemeyen Kültür Bakanının etkisiyle küllenmiye bırakılmıştı. Bale eserlerinde çoğu zaman bestecinin adı senaryo yazarından daha büyük önem taşır. Ama bu olayda durum biraz farklıdır. Nazım Hikmet, "Bir Aşk Masalı" adlı oyununda eski bir halk öyküsü olan "Ferhat ile Şirin"e yeni bir yorum getirmiştir. Bu yorumda Ferhat ile Şirin ne ölür, ne birbirine kavuşur; Ferhat, halkına hizmet etmeyi aşkına üstün tutmuştur, Şirin ile mutlu bir hayat sürecek yerde, köyüne su getirmek üzere demirdağını delmeye devam edecektir. Görüldüğü gibi, Nazım Hikmet'in senaryosunun özelliği var, halk öyküsünden farklı bir mesajı var. Bu bakımdan metin yazarının adının programlara ve afişlere konması doğru olurdu; her kimlerse, konuyu sorun haline getirenlerin ve bu yüzden "Bir Aşk Masalı"nın gün ışığına çıkmasını iki yıl geciktirenlerin tutumunu anlamak ise kolay değildir. İki yılın sonunda, eski tartışmalar unutulunca "Bir Aşk Masalı"nın temsillerine başlanıldı. Tabii Nazım Hikmet'in adından hiç sözetmeden.

Bir Aşk Masalı'nın müziğini azeri besteci Arif Melikof yazmıştır. Azerbaycanlı bestecilerin çoğu gibi Melikof'un da iki çehresi vardır: Büyük halk kitleleri için yazdığı eserler daima daha kolay anlaşılır, daha ucuz etkilerle doludur, daha melodiktir, daha problemsizdir. Bu bakımdan, Aşk Masalı, aynı bestecinin geçen yıl dinlediğimiz senfonisinden ayrılıyor. Yine de ustaca yazılmış, ustaca orkestralanmış etkili bir müzik. Bu etki Ukraynalı dekoratör Yevgeni Lisik'in harikulâde dekorları, zevkli ve çarpıcı giysileriyle, dansçılarımızın başarılı gösterisiyle daha da artıyor. Bir Aşk Masalı, bu haliyle, uzun bir süre kapalı gişe oynayacağa benzer.

DÖRDÜNCÜ MURAT

İSTANBUL Devlet Opera ve Balesi bir dizi temsil vermek üzere mayısın sonunda Ankara'ya geldi. Ben 23 mayıs cumartesi gecesi Okan Demiriş'in "Dördüncü Murat" adlı operasını izleme olanağı buldum. İlk defa 3 mayıs 1980 tarihinde İstanbul'da sahneye konan eserin

metnini Turan Oflazoğlu yazmış, dekorları Selçuk Tollu, kostümleri Figen Koyunoğlu çizmiş. Cüneyt Gökçer'in sahneye koyduğu operayı Avusturyalı orkestra şefi Wolfgang Scheidt yönetiyordu. Seslendirme, başından sonuna kadar belli bir düzeyin üstündeydi, hemen hemen bütün solistler dikkati çekecek kadar iyiydi. Wolfgang Scheidt'ın yönetimi altında hem orkestra başarılı bir icra çıkardı, hem sahne ile çukur arasında iyi bir uyum sağlanmıştı. Ayrıca, bu kadar durgun bir operaya son derece dengeli, estetik tablolar çizen Cüneyt Gökçer ile güzel kostümleri için Figen Koyunoğlu'nu kutlarım.

Şimdi izin verirseniz biraz da eserden sözedeyim. Dördüncü Murat, Okan Demiriş'in bu türdeki ilk denemesi. Ben herşeyden önce librettoyu dramaturji bakımından yetersiz buldum; yükselişlerden, gerilimden yoksun ve kopuk bir metin. Bu yüzden mantıklı bir çizgisi yoktu operanın, Sultan Murat'ın yaşamından seçilmiş bir takım tablolar yapay bir biçimde yanyana getirilmiş gibiydi.

Okan Demiriş'in opera yazısı deklamasyon esasına dayanıyor; bence besteci bu bakımdan doğru bir yol seçmiş. Ana iskelet sözcüklerden çıktığı için, metin, bütün eser boyunca rahatlıkla anlaşılıyordu. Tabii buna karşılık kompozisyonun tümü, orkestra eşlikli bir büyük reçitatif havasındaydı, eserde Kösem Sultan'ın ikinci perdedeki aryasının dışında, akılda kalacak pek az melodi vardı, aryaların yerini reçitatifler arasına sıkıştırılmış "arioso" pasajlar almıştı.

Bence kompozisyonun asıl tutarsız yönü armonik yapısı; besteci modal ile tonal yazı şekli arasında bocalamış durmuş. Bazı eleştiricilerin Okan Demiriş'i zaman zaman tanınmış başka bestecilerin etkisinde kalmakla suçlamaları bence bu nedene dayanıyor; makamdan çıkan bir armoni anlayışının peşinden tonal bir armoni duyulunca, insan Puccini, Verdi gibi bir bestecinin çehresini görmüş gibi oluyor. Bu arada, bestecinin dramatik yükselişleri müziğiyle besliyemediği kanısını da edindim. Örneğin ikinci perdenin sonundaki kur'an sahnesinde koronun sesleri fügmüş gibi peşpeşe katılıyor müziğe ama hep iki sesli kontrapuntta kalındığı için bir yükseliş sağlanamıyor.

Son bir eleştiri daha: üçüncü perdenin başındaki bale hiç yakışmamış esere. Kötü koreografiden, acemi dansçılardan sözetmiyorum. Müzik kelimenin tam anlamıyla "Made in Hollywood." Sanki Sindbad'ı, ya da Bağdat Hırsızı'nı izliyorum sandım. Sözün kısası, Okan Demiriş bu eseriyle bir operanın nasıl yazılmaması gerektiğini sermiş gözler önüne. Eğer bu ilk denemeden kendisi de bazı dersler almışsa, Bay Demiriş'in ikinci operasını umutla bekliyebiliriz. ●

Yüksek Hakem Kurulu: "SAAT GİBİ ÇALIŞIYORUZ"

● "... Yüksek Hakem Kurulu'nun ağır çalıştığı yolundaki sözler gerçeği tam yansıtmamaktadır. İlkeleri belirledikten sonra, 150 bin işçiyi ilgilendiren sözleşmeleri –saat gibi çalışarak– yürürlüğe soktuk; işçilerimize yakında mutlu haberler vereceğiz..."

ARALIK 1980'den bu yana **"yaptık, yapıyoruz, yapacağız"** la, kendisinden sık sık söz ettiren Yüksek Hakem Kurulu Başkanı Naci Varlık, ağır yaşam koşulları altında aylardır ezilen işçilere, **"saat gibi çalışılmakta olduğunu",** son olarak, bu sözlerle duyurdu.

Sırada bekleyen 1500'ü aşkın toplu sözleşme kapsamındaki yüzbinlerce işçi, **"yakında mutlu haberler alacak"**tı...

Geçen hafta, basında, Yüksek Hakem Kurulu üyelerini **"mutlu eden"** bir haber aldı: Kurul üyelerine her toplantı için ödenecek para belirlenmişti; biriken 1 milyon 44 bin lira da, kısa süre içinde verilmiş olacaktı...

KASIM 1980'DEN BUGÜNE

Yüksek Hakem Kurulu, Kasım 1980'den itibaren, işçi/işveren ilişkilerinde birinci plâna geçti. **"Süresi Sona Eren Toplu İş Sözleşmelerinin Sosyal Zorunluk Hallerinde Yeniden Yürürlüğe Konulması Hakkındaki 2364 Sayılı Kanun"** ile Yüksek Hakem Kurulu'na geniş yetkiler tanınırken, Türkiye'de, **"serbest toplu pazarlık ilkesine dayalı"** toplu sözleşme düzeni de sona erdiriliyordu. Çalışma koşullarının belirlenmesinde artık işçiler ve işçi örgütleri değil, Yüksek Hakem Kurulu söz sahibiydi. Resmî ağızlar, Yasanın, süresi biten toplu iş sözleşmelerinin **"yeniden canlandırılmasına olanak vereceğini"** duyuruyordu; **"kısa sürede öylesine işler başarılacaktı ki, daha önce toplu sözleşme yapılmamış işyerlerinde çalışan işçiler de toplu sözleşmeye kavuşturulacaktı..."** Yasa, **"işçi veya işveren meslekî teşekküllerinin faaliyetlerinin durdurulduğu veya grev ve lokavt yetkilerinin ertelendiği veya askıya alındığı hallerde uygulanacak"**tı.

Yüksek Hakem Kurulu, Yargıtay'ın iş davalarına bakan 9'uncu Dairesi başkanının başkanlığında, Bakanlar Kurulu'nca seçilen iki üye, Çalışma Bakanlığı Çalışma Genel Müdürü, Devlet Plânlama Teşkilâtı Sosyal Plânlama Dairesi Başkanı, biri kamu işverenlerini temsil etmek üzere iki işveren ve iki işçi üyeden oluşuyordu.

Yasa tasarısı üzerinde çalışmalar yapılırken, "uygulama geçici olacaksa, bunun, açıkça belirtilmesi" istenmiş; **"olağan durumlarda uygulanacak Yasalar belirlenmeden olağanüstü durumun düzenlenmesindeki garipliğe"** işaret edilmiş, **"sosyal zorunluk kavramının tanımının ve içeriğinin belli olmadığından"** yakınılmışsa da, değişiklik yapılması sağlanamamıştı.

Yasa tasarısı olduğu gibi geçti...

Altı ay içinde 1979, 1980 ve 1981'de süresi sona eren toplu iş sözleşmelerinin sayısı da 1500'ü aştı.

BEKLEYEN BEKLEYENE

Kurul'un işçi üyeleri Türk-İş Yönetim Kurulu'na bilgi verirken (Mayıs 1981) "1979 yılında süresi sona eren toplu iş sözleşmelerinin bitirilemediğinden" yakınmışlardı. Yüksek Hakem Kurulu Başkanı Naci Varlık ise, Türk-İş Yönetim Kurulu toplantısından önceki açıklamasında, "sıra, 1981 sözleşmelerine gelmiştir" diyordu.

Kaç sözleşmenin bitirildiği konusunda ise kimseden yanıt almak mümkün değildi. Soruya, "150 bin dolayında işçiyi kapsayan sözleşmeler bitirildi..." yanıtı veriliyordu.

İşçiler "sıranın ne zaman ken-

dilerine geleceğini" beklerlerken, Yüksek Hakem Kurulu'nun "ilke kararları" ortaya çıktı.

SÖZLEŞMELERİN AMACI

Yüksek Hakem Kurulu öncelikle "toplu sözleşmelerin amacını" saptıyor, "sözleşmenin amacı" başlığı altında her sözleşmeye şu hüküm konuluyordu:

"Bu toplu iş sözleşmesinin amacı, işyerinde düzenli ve verimli çalışmayı sağlamak, üretimi arttırmak, işverenlerin ve işçilerin hak ve menfaatlerini dengelemek, karşılıklı iyi niyet ve güvenle iş barışını sağlamak, taraflar arasında doğabilecek farklılıkları uzlaştırıcı yollarla kotarmaktır."

ÜYELİK AİDATLARI

Kurul kararına göre, işverenler, bundan böyle ancak, "Yasalar gereğince kesmeye mecbur oldukları aidatları işçi ücretlerinden kesecekler"di. Diğer bir deyişle, "üyelik aidatı kesilirken artık Sendika ana tüzüğüne bakılmayacak"tı. Bu düzenleme ile başta grev fonuna yapılan katkılar olmak üzere, dayanışma gereği olan çeşitli ödemelerin yapılması engelleniyordu. "Sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler için yapılacak kesintilerle ve kooperatif aidatları" da, ancak işçinin yazılı izni ile kesilebilecekti.

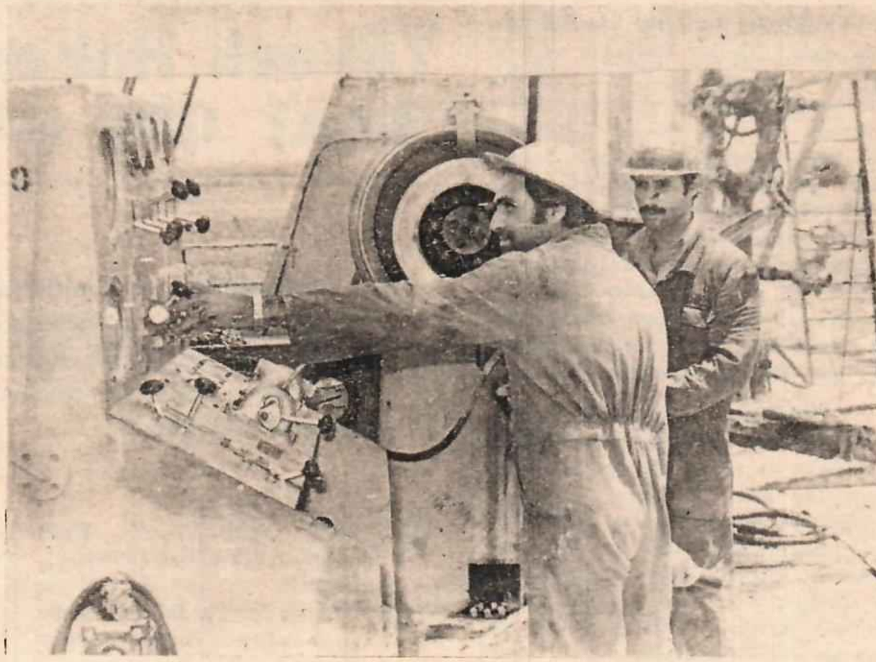
KIDEM TAZMİNATLARI

Yüksek Hakem Kurulu'nun değerlendirmesine göre, "kıdem tazminatına ilişkin 2320 Sayılı Kanundan sonra, bu konuda toplu iş sözleşmelerinde yer alan hükümlerin uygulama kaabiliyeti kalmamış"tı. Bu durumda, sözleşmelerden "kıdem tazminatına ilişkin hükümler çıkarılmalı, yerine, "kıdem tazminatı konusunda Yasa hükümleri uygulanır hükmü" konulmalıydı. Böylece kıdem tazminatlarında gelecekte yapılabilecek değişiklikler bakımından da, gerekli esneklik sağlanmış oluyordu.

Kurul "ihbar önellerinin" toplu iş sözleşmesinde yer alan şekliyle korunmasını karar bağlıyordu.

ÜCRET ZAMLARI

Yüksek Hakem Kurulu, 1979 yılında biten toplu iş sözleşmelerinde 1979/80 yıllar için toplam iki yıllık yüzde 170 bir artış sağlamasını kararlaştırıyordu. 1979 yılı içinde yüzde 80 verilecek, 1980'de, yüzde 80'li artışa yüzde 50 eklenerek ücret zammı bulunacaktı.

1981 yılı zammı olarak verilecekler şöyle saptandı:

"1980 yılı zamlarının uygulanmasıyla meydana gelen aylık, günlük veya saat brüt ücretlerinin üzerine yüzde 10 zam ve ayrıca aylık seyyanen 3000.- TL eklenecektir. Ayrıca sosyal yardımlara global olarak yüzde 15 zam yapılacaktır."

İKRAMİYELER

Yüksek Hakem Kurulu ilke kararlarına göre, 1979 ve 1980 yılları için toplu iş sözleşmesindeki ikramiyeler aynen verilecek, 1981'de ise dördü geçen ikramiyelerin ücretlere yansıtılması sağlanacaktı. Benimsenen formüle göre "**ücrete katılacak ikramiye tutarı**", yıllık ücret tutarı, ödenecek ikramiye tutarı ve ücrete bağlı ödemeler yıllık tutarının toplamına bölünüyor, böylece ikramiye hissesi olarak, "çıplak ücrete yapılacak zam yüzdesi" belirleniyordu.

TATİL GÜNLERİ

Tatil günleri konusunda toplu iş sözleşmelerine şu hükmün yazılması kararlaştırılmıştı:

"Ulusal Bayram ve Genel Tatil Günleri hakkında yasa hükümleri uygulanır."

Toplu İş sözleşmelerinde, 274 ve 275 Sayılı Yasaların çıktığı "**24 Temmuz Günü**", tatil günü kabul edilmişse, bu çıkarılacaktı.

Sendikal izinler, işyerinde çalışan işçi sayısı göz önüne alınarak yeni esaslara bağlanıyor, yıllık ücretli izinlerin en az 18, en çok 30 gün olması kararlaştırılıyordu.

ORTAK KURULLAR

Yüksek Hakem Kurulu, toplu iş sözleşmeleriyle geliştirilen ve sınırlı ölçüde de olsa, işçilere işyerlerinin yönetimine katılma olanağı veren hükümlerin de değiştirilmesi gerektiği görüşündeydi. Buna göre, personel kurulu, disiplin kurulu gibi ortak kurullara bakılacak, düzenlemelerde, "işverenin bir oy farkıyla da olsa çoğunlukta bulunması öngörülmemişse, kurulun teşekkülü, işverene çoğunluk sağlayacak biçimde değiştirilecekti"

ÜCRET FARKLARI

Toplu iş sözleşmelerinin yürürlük tarihi ile Yüksek Hakem Kurulu'nca yenilendiği tarih arasında biriken ücret farkları ise, Yüksek Hakem Kurulu ilke kararına göre, en geç altı ay içinde ödenecekti.

25 maddeden oluşan ilke kararlarının önemli bir kısmına, Kurulun "**işçi**" üyeleri muhalif kaldı.

TÜRK-İŞ ise, kuruldan değil, kurulla getirilen sistemden değil, ancak "**kurulun ağır çalışmasından şikayeti**" yeğledi... ●

TIYATRO

ENİS FOSFOROĞLU TİYATROSU ANKARA'DA

İSMAİL NASIL BÜYÜDÜ?

ENİS Fosforoğlu Tiyatrosu Ankara'da Halk Tiyatrosunda (Menekşe Sineması) "İsmail Nasıl Büyüdü?" *ve* "İşte Bu Evlilik" *adlı oyunları sergiliyor.*

Ankara'da ödenekli tiyatrolar yaz sezonu nedeniyle perdelerini kapatırken ödeneksiz tiyatrolar Ankara'da konuk olmağa başladı. Bu arada büyük sermayeye dayalı "büyük yapım" tiyatroları da sahnelerden çekildiler.

Enis Fosforoğlu ve arkadaşlarının sergilemeye başladıkları "1981 Dilligil en iyi yönetim ödülü"*nü alan* "İsmail Nasıl Büyüdü?" *bürokrasiyi ve torpil olayını hicvediyor. Kishon'un "Tavsiye Mektubu" trügünden yararlanarak Enis Fosforoğlu tarafından yeniden yazılan ve "İsmail Nasıl Büyüdü?" adıyla sahnelenen yapıt sahneye konuşu, sahne düzenlemesi ve oyunculuk açısından basarılı.*

Oyunda Enis Fosforoğlu, Bedia Ener, Sevtap Ataç, Mualla Fırat, Enis Baştuğ, Adnan Yurtoğlu, Birtan Turan, Atilla Ertüs, Orhan Aydın ve Erçin Şanal rol alıyorlar.

FOSFOROĞLU İLE SÖYLEŞİ

1981 Dilligil en iyi yönetim ödülünü "İsmail Nasıl Büyüdü?" adlı oyunla alan Enis Fosfosoğlu, Arayış'ın sorularını yanıtlarken eseri sahnelemesinin amacını şöyle anlattı:

"Önce tiyatro olmasını düşündüm. Slogan ise tiyatro anlaşıyına sığmadığı gibi, seyirciyi ürkütür ve kaçırır. Birçok meslekdaşımın yaptığı gibi yalnızca güldürmek de bence çağdışıdır. Anlatmak istenilen çarpıklıkları, bozuklukları tiyatro sanatının erişilmez coşkusu içinde sunmağa çalışırım."

Tiyatroda inandırıcılığın simgesinin ritm ve oyun temposu olduğunu belirten Fosfosoğlu, "İsmail Nasıl Büyüdü?" adlı oyuna en iyi yönetim ödülünün bu nedenle verildiğini sandığımı söyledi.

Türk tiyatrosunun içinde bulunduğu bunalıma da değinen Fosforoğlu şöyle konuştu:

"İstanbul'un Kadıköy semtinde bu yıl tiyatro yapmağa başladığımızda adımızın duyulabileceği bile kuşkuluydu. Türk tiyatrosunda bir Vodvil sululuğu sürüp gidiyordu.

"(Halk bunu istiyor) diyen vodvilciler gişelerinden ve güldürmekten öte hiçbirşey düşünmüyorlar, büyük hasılatlar elde ediyorlardı. Bir de fildişi kulesine çekilip (Beni anlamıyorlar) diyen bir grup vardı. Bizse ne vodvil sululuğunu ne de fildişi kulesini yeğlemeyip, elimizden geldiğince sanatı toplum için yapmağa çalıştık."

Bu arada Fosforoğlu'nun oyunun yazılışında ve sahneye konuluşunda asistanlığını yapan Bedia Ener çok olumlu bir çalışma yaptıklarını söyledi ve "İsmail Nasıl Büyüdü?"nün konusuna ilişkin görüşlerini şöyle açıkladı:

"Taşra'dan büyük kente gelen İsmail, saf, iyiye yönelik bir gençtir, ve iş aramaktadır. İsmi kulağa tumturaklı gelen bir edebiyatçı genç İsmail'e örnek bir torpil mektubu yazar; bu mektupla bir Holding'e giden İsmail yanlışlıkların da yardımıyla işe girer ve yükselmeye başlar. Oysa Arif Muhittin adlı edebiyatçı genç aynı holdinge kendi adına müracaat edip altı aydır işe alınmamıştır.

"İsmail iş yaşamında başarıya koşarken çevresindeki yanlışlıklarla da savaşır. Fakat gerçekleri görüp, Arif Muhittin'in holdinge gelişiyle işler karışında kendisine doğruları anlatan halktan birine, çaycı Apo'ya veda edip çalıştığı yerdeki dürüst Nedret'i elinden tutar ve "Kuralları öğrenip gelmek" üzere ayrılır kent'ten."

İsmail Na

"İsmail Nasıl Büyüdü?" oyunuyla toplumun çarpıklıklarını dile getiren Enis Fosforoğlu ve arkadaşları "İşte Bu Evlilik" oyununda bireylerin sorunlarını yansıtıyorlar.

Fosforoğlu, Pedro Block'un eseri için şunları söyledi:

"Block", "İşte Bu Evlilik" oyununda evliliğin anotomisini anlatmış. Sevgiyi arayan çiftin ekonomik ve sosyal sorunlarını işleyen Hümanist bir oyun içinde güldürü unsuru da var. Çünkü evlilik bir güldürü kanımca."

(Baştarafı 10 sayfada)

yüzde 7 ya da 8 kalkınma hızları tartışılırken, şimdi yüzde yarımlık hız olacak mı, yoksa olmayacak mı diye tartışıyoruz. Hiç kuşku yok ki ekonomik gelişme yine sıfırın altında kalacak, kısacası gelişme değil küçülme görülecektir.

YABANCI SERMAYE:

YENİ ÖNLEMLER

OCAK 1980 istikrar programıyla, Türkiye'ye hızlı bir yabancı sermaye girmesinin özendirilmesi yoluna gidilmiş ve bu yöndeki bekleyişler yaygınlaşmıştı. Ancak, bugünü değin bu bekleyişleri haklı kılacak bir gelişme gerçekleşmedi. Yabancı sermayeyle ilgili canlanma, garantisiz ticari borçların tasfiyesiyle ilgili plan çerçevesindeki gelişmelerle sınırlı kaldı.

Resmi otoriteler, belki de bu deneyimin etkisiyle "yabancı sermayenin Türkiye'ye kısa dönemde büyük ölçüde gelmesi beklenmemektedir" diyorlar. Buna rağmen, yabancı sermaye konusundaki özendirici politikanın bütün ağırlığıyla sürmesi öngörülüyor. Bu konudaki resmi gerekçe şöyle: "Ödemeler dengesi açığı, tasarruf yetersizliği ve teknoloji transferi sorunlarının sağlıklı şekilde çözümü yönünden direkt yabancı sermaye yatırımlarının önemi böyüktür. Türkiye coğrafi konumu, yetişmiş insan gücü, tabii kaynakları ve bölgesel pazar imkanları açısından yabancı sermayeyi çekecek her çeşit kaynaklara sahiptir."

Yetkililer, bu gerekçe çerçevesinde, 1980 yılında yabancı sermaye konusunda getirilen kolaylıkalara ve yapısal düzenlemelere ilâveten 1981 yılında dinamik ve aktif bir önlemler dizisine daha başvurulacağını yineliyorlar. Yabancı sermaye alanındaki yeni önlemler özetle şöyle:

- 6224 sayılı yabancı sermayeyi teşvik kanunu dışında kalan yabancı sermaye uygulamalarının bu kanunun kapsamına alınacak ve 8/168 sayılı Yabancı Sermaye Çerçeve Kararnamesinin kanun haline getirilmesi için gerekli hukuki düzenlemeler yapılacak.
- Yabancı sermayeyi ve yurt dışındaki işçilerin tasarruflarını cezbetmek amacıyla sermaye piyasasını düzenleyecek esaslar getirilecek.
- Özellikle dış ticaretin ve yabancı sermaye yatırımlarının teşviki ve geliştirilmesi yönünden serbest bölgeler uygulanmasına yönelinecek. Bu alanda Türkiye, sanayileşmiş ülkeler ile Ortadoğu arasındaki köprü konumundan yararlanacak.
- Bugüne kadar çok düşük seviyede faydalanılan madenlerimizin aranması, çıkarılması ve işlenmesi için 6309 sayılı Maden Kanunu'nun sadeleştirilmesi ve günün koşullarına uygun hale getirilmesi sağlanacak. Bu arada, 2127 sayılı Madenlerin Devletleştirilmesi Hakkındaki Kanun, aynı sitikamette gözden geçirilerek madencilikte geniş ölçüde yabancı sermayeden yararlanılacak.
- Yabancı sermaye ve teknolojiden yararlanılmak amacıyla çıkarılmış bulunan Petrol Aramaları Hakkındaki Karar'ın daha fazla güvence vermesi yönünden kanun haline dönüştürülmesi, ayrıca madenler için de benzer teşvik tedbirleri alınacak.
- Turizm yatarımlarında en önemli konulardan biri olan arazi tahsisinin kısa zamanda yapılabilmesi için gerekli tedbirler alınacak. ●

IMF GÖRÜŞMELERİ VE

İKİ YAKLAŞIM

TÜRKİYE ile IMF arasında bu hafta sonunda tamamlanan görüşmeler, oldukça önemliydi. Görüşmelerin önemi, yalnızca mevcut üç yıl süreli sand—by arrangement'ın ikinci yıl politikalarının belirlenmiş olmasından kaynaklanmıyor. IMF için "Türk örneği", ilk kez gelişme yolundaki bir ülke ile üç yıl süreli bir anlaşma yapılması bakımından ağırlık taşıyor. "Türk örneği"nin beklenileni vermemesi, bu bakımdan, örgütün prestijini ve öteki ülkelere önereceği programları ters yönde etkileyebilecek nitelikte. Bu nedenle, "başarılı" sayılan bir yıldan sonra, düzenlemenin ikinci yılında istenmeyen bir durumla karşılaşmamak için oldukça ciddi bir çaba harcanıyor. Belirlenecek ikinci yıl politikalarının bu bakımdan da önemi var.

Varılan noktada, Türkiye bir yol kavşağına gelmiş zurumda ve iki farklı görüş arasında seçim yapmak zorunda.

Bir görüş, birinci yıl politikalarının aynen devamından yana. "Türk ekonomisi tam rayına oturmuşken, uygulanan politikaları değiştirmemek gerekiyor" deniliyor. Başta, IMF Yönetim Kurulu'nda büyük ağırlığı olan ABD olmak üzere, etkin durumdaki sanayileşmiş ülkeler bu görüşü savunuyorlar. Yurt içinde de, ekonominin yönetiminden sorumlu Başbakan Yardımcısı Turgut Özal bu görüşten yana olanların başını çekiyor.

İkinci görüş ise, Türkiye'nin halen uygulamakta olduğu oldukça acı klasik IMF reçetesinin biraz olsun gevşetilmesini öngörüyor. "Gerçekçi kur politikası" adı altında sık sık devalüasyonlar yapılması, faiz oranlarının yükseltilmesi, sıkı para politikası uygulanması, kamu harcamalarının kısıtlanması ve serbest piyasa kurallarına bağlanılmasıyla, uzun süredir kemerleri sıkan Türk kamuoyu ile tehlikelileşmeye başlanan durgunluk içinde kıvranan iş çevreleri üzerinde kurulan baskının biraz olsun hafifletilmesi isteniyor. Ulusal gelir artışını durdurmak, ekonomiyi durgunluğa sürüklemek ve işsizliği arttırmak pahasına enflasyon ile dış ödeme güçlükleriyle savaşımı öngören programın, Türkiye'nin yapısal sorunları, içinde bulunduğu sosyal ve siyasal koşullar uyarınca yumuşatılması vurgulanıyor.

Bu iki görüş arasındaki seçimin yönü oldukça önemli. Ancak, belki de daha önemli olan, klâsik IMF reçetesinin işlerliği konusunda örgür içinde doğan kuşkular. ●

SPORDA DÖRT OLAY

Göztepe, Ankaragücü, ŞİKE ve Federasyon Seçimleri

TÜRK Sporunda son günlerde başarısızlıklar başarıyı, başarılar başarısızlıkları, Ankaragücü'nün birinci lige çıkarılması, şike savlarını ve federasyon başkanlıkları seçimlerindeki söylentileri unutturuyor.

Göztepe 12'ye 5 kala birinci lige çıkarken Türkiye kupası sahibi Ankaragücü federasyon tarafından Türkiye birinci ligine itiliyor, bu moral güçle de Devlet Başkanlığı Kupası'nı Trabzonsporu 1—0 yenerek alıyordu.

Bu olaylar ilk kez beşbin metre koşup, Sofya'da 14 Atleti geride bırakarak birinci gelen Mehmet Yurdadön'ün başarısını bile geri plana itiyordu.

Tüm bu gelişmelerin ayrı ayrı irdelenmesi Türk basını tarafından yapılmıyor, lattâ geçiştiriliyordu sanki.

Göztepe olayını anlayabilmek için 1979 yılının Ekim ayına dönmek, o günden başlayarak günümüze gelmek gerekiyor. Zamanın Göztepe Kulübü Başkanı 10 Ekim 1979 günkü gazetelerde Beden Terbiyesi İzmir Bölge Müdürlüğü yetkililerini suçluyor, çim sahaların birinin en az haftada iki gun Göztepe'ye verilmesini istiyordu.

İzmir B.T. Bölge Müdür Vekili ise 11 Ekim'de yayınlanan demecinde **"Bu çim sahalardan yalnız Göztepe'nin yararlanmasını içine sindiremiyeceğini"** belirtiyor, **"Biz Türkiye'de futbolun amatör gençlerin yetiştirilmesiyle kalkınacağı inancındayız, o nedenle çim sahalardan amatör-profesyonel tüm takımların yararlanmasından yanayız,"** diyordu.

Bu sözler üzerinden bir buçuk yıl geçiyor ve Göztepe Birinci Lige yükseliyordu. Bazı gazeteler İzmir baskılarında bu olayı birinci sayfadan veriyor, bununla da yetinmeyerek, Göztepe eki çıkartıyorlardı.

Göztepe Kulübü nasıl bir ruhla Birinci Lige çıkmıştı? Bu sorunun yanıtını bu gazetelerin eklerinde bulmak olanaksızdı. Oysa asıl üzerinde durulması gereken konu buydu.

Göztepe'yi İkinci Lige düşüren profosyonel, paralı, reklamlı zihniyet, yönetim kadrosundan kaçıp, yerlerine amatörce düşünen reklamsız, parasız çalışmayı yeğleyen insanlar geliyordu.

Bu yöneticiler yalnızca futbola, yani seyir sporuna değil, başta yüzme olmak üzere tüm amatör spor dallarına ağırlık veriyorlar, hemen her dalda ürününü de alıyorlardı.

İşte bu düşünce Göztepe'yi futbolda da istenen yere getiriyordu.

Göztepe İkinci Lige düşende, kulübü bırakıp kaçan para babaları, reklamı bol tüccarlar, ilk kongrede yine sahnede görünüp kulübü amatör ruhdan uzaklaştırmaya çalışacaklar mı? Paranın gucüne karşı amatör zihniyetle çalışanlar dayanabilecekler mi, direnebilecekler mi?

Basın da, bu tür ciddi spor sorunlarına eğilmeme politikasını sürdürecek mi?

FEDERASYON VE ŞİKE

Öte yandan basında şike iddiaları ortaya atılıyor, ligierin bitimine iki-üç hafta kala Futbol Federasyonu Başkanı Yılmaz Tokatlı **"Şike olayını belgeledikleri"** takdirde **"Liglerin son iki haftasını iptal edeceklerini, yeniden oynatacaklarını"** ileri sürüyordu.

1978-79 futbol sezonunda belgeye gerek duyulmaksızın iki kulübün şike yaptıkları iddiasıyla küme düşürüldüklerini Yılmaz Tokatlı unutmuşa benziyordu. O yıl küme düşürülen kulüplerden birinin **"yalnızca kanaat getirilerek"** küme düşürüldügünü unutmak olası mıydı?

Şimdi soruşturma açtıran şike iddialarını incelettiğini ileri süren Liglerin sonucu tescil etmeyen Federasyon, belge bulamayınca şikeleri görmemezlikten mi gelecek?

Dünyanın hiçbir yerinde örneği olmayan lige yükseltme olayı ileride kötü bir geleneğin yerleşmesi olacak mı?

Tüm bu tartışmalar ve soruları, umarız önümüzdeki günlerde herkesin özlediği bir biçimde yanıtlar, bugüne değin olmayan, son örnekleme ile de olmadığı belirlenen bir "Spor Politikası" da saptanır.

FEDERASYON BAŞKANLARI SEÇİMİ

Türkiye'de spora katkısı olmayacağı kesin olan bazı gelişmeleri ön plana çıkaran basın, önemli bir olayı gözardı ediyordu geçtiğimiz günlerde.

Federasyon Başkanları seçimle iş başına gelecekdi, ama nasıl? Beden Terbiyesi Genel Mudurlugünce Tolga Yağızatlı'nın Başkanlığında iki adayın da görev aldığı bir oy ayrımı kurulu oluşturuldu. Bu kurulda görev alanlardan Nefi Güven Eskrim Federasyonu Başkanlığına, Fazıl Özok da Okçuluk Federasyonu Başkanlığına aday olmuşlardı.

ANKARAGÜCÜ OLAYI

Ankaragücü Türkiye Kupası'ndan sonra Devlet Başkanlığı Kupası'nı da kazandı. Ne var ki, birinci lige çıkartılması Ankara'lılar açısından sevindirici olmasına karşın, izlenen tutum yönünden doğru muydu? Liglerde 30 hafta savaşım veren ve küme düşen üç takım ne olacaktı? Ayrıca ikinci ligde gruplarında yine haftalarca ugraş veren ancak, ikinci gelerek birinci lige çıkmak şanslarını yitiren kulüplerin birinci lige çıkmak için yaptıkları başvurulara ne yanıt verilecekti?

Futbol Federasyonunun yönetmelikleri zorlayarak Ankaragücü'nü birinci lige yükseltmesi, ne denli tartışma konusuysa, küme düşen ve Türkiye ikinci liginde lig ikincileri olan kulüplerin durumları da o denli tartışma konusu yapılmalıdır kuşkusuz.

Yayınlanan Yönergenin 11'inci maddesine göre 1.5.1981 tarihine kadar gönderilmeyen oylar geçerli olmayacaktı. Bu hesaba göre oyların 4 Mayıs günü açılıp sayılmasında ve en çok oyu alan üçer adayın Bakan'ın seçimine gönderilmesinde bir engel yoktu. Ne var ki oylar 8 Mayıs Cuma günü açıldı ve sayıldı.

1 Mayıs'tan sonra bazı illerden gelen oylar değerlendirildi mi? Değerlendirilmediyse niye bir hafta gecikmeli sayıldı oylar? Oylar sayılırken Noter bulunduruldu mu, yoksa gerek mi duyulmadı? Kimler ne kadar oy aldı? Bu konuda hangi gerekçe ile açıklama yapılmadı? Sayımda görev alan adaylardan biri sonradan nasıl Federasyon Başkanı oldu?

Gerçekte demokratik gibi görünen, gösterilmeye çalışılan seçimli atan sistemi bir şikemiydi?

Bu soruların yanıtları verilmed[illegible] sürece bu sistemin ne denli demokrati[illegible] duğu vicdanlarda tartışılacak, inandır[illegible] tan uzak olacaktır.

TV PROGRAMINDAN SEÇMELER

13 HAZİRAN CUMARTESİ

17.05... ŞEKER KIZ
Candy, yetimhanedeki çocukların çeşitli sağlık sorunlarını giderebilmek için Dr. Lenard'ın yardımcılığını üstlenir.

17.30... GÖKKUŞAĞI

18.05... MERHABA
İzmir Televizyonunun hazırladığı programda üreticilerin sorunları ele alınıyor. Bu arada, İzmir Değirmendere merkez köyü tanıtılıyor.

18.35... TANGOLAR

18.55... HAYVANLAR ALEMİ

19.30... LAF ARAMIZDA
Ayşen Gruda ve Mehmet Ali Erbil'in başrolünü paylaştıkları "Laf Aramızda" dizisi, yayın hayatına bir çarşamba gecesi atılmıştı... Sonra perşembeye alındı.. Bu haftadan başlayarak Papatya Müjgan'ın maceralarını cumartesi günü, haber öncesinde izleyeceğiz...

21.10 TÜRK SANAT MÜZİĞİ
Türk Sanat Müziği solisti Samime Sanay yaklaşık 40 dakikalık bir konser sunacak. İşte söyleyeceği şarkılar: "Ey ipek kanatlı seher rüzgârı", "Kimseye etmem şikâyet, ağlarım ben halime", "Mihrabım diyerek sana yüz vurdum", "Ümitsiz bir aşka düştüm", "Mahrur bakışlı dilberim", "Ne idi ne oldu halim", "Derdimi anlatırdım, eşsiz gecelerde", "Bekledim, gelecektin ömüre bedel an gibi", "Küşade talihim."

22.00... TV'DE SİNEMA
GİDGET BÜYÜYOR
OYNAYANLAR: Karen Valentine, Robert Cummings, Deward Mulhare.
Gidget, bir profesörün kızıdır. Uzun süre yabancı ülkelerde kaldıktan sonra Amerika'ya döner.

24.00... KLASİK KONSER(2)

14 HAZİRAN PAZAR

11.00... GÜNAYDIN

12.00... WALT DİSNEY
MORGAN ATI
Justin Morgan, Amerika'nın bir kasabasında öğretmenlik yapmaktadır. Kahya Fisk'e borçlanan öğretmen borcunu yetişkin bir at ve tayı ile ödemek ister.

[illegible]0... MÜZİK

13.20... PAZAR SİNEMASI
BİR ŞARKICI DOĞUYOR
OYNAYANLAR: Frans Sinatra, Shelley Winters, Alex Nicol, Raymond Burr, Tommy Farrell, Vaugh Taylor, Tony Curtis.
YÖNETMEN: Josep Pevner
YAPIM YILI: 1951
OYUN SÜRESİ: 88 dakika
Filmin kahramanını adı Danny Wilson, ama yapımcılar bu filmi, ünlü şarkıcı ve aktör Frank Sinatra'nın yaşam öyküsünden esinlenerek hazırladıklarını gizlememişlerdi.

HİKAYESİ

Danny Wilson ile Mike Ryan, küçük bir barda şarkı söyleyip piyano çalarak geçimlerini sağlamaktadırlar. İki kafadar, çalıştıkları bardan kovulurlar. Ünlü bir şarkıcı olan Joy Carroll ile tanıştıktan sonra onun yardımıyla büyücek bir gece kulübünde iş bulurlar.

15.00... KALEM TUTAN ELLER

15.05... YAŞAMA SAVAŞI

15.30... POP MÜZİK

16.25... KERVAN

17.05... DAKTARİ

17.55... SPOR

19.55... TAŞ DEVRİ

21.05... DALLAS
J.R. babasıyla kardeşi Bobby'nin arasını açmak için plân kurmaya devam eder. Bu arada Bobby'nin plânlarını altüst edeceğini bile bile gizlice bir iş anlaşması yapar. Bu nedenle de Ewing Petrol Şirketi büyük bir para sıkıntısıyla karşı karşıya kalacaktır. Bobby, kendini iyice Ewing Petrol Şirketi'nin işlerine kaptırmıştır. İstemeyerek de olsa Pam'i ihmal etmektedir.

15 HAZİRAN PAZARTESİ

19.55... FOLLY FOOT
Dizinin "Garip İhtiyar" adlı bölümü ekrana gelecek.

20.20. GÖZ GÖRE GÖRE:
Programı İzmir TV'si hazırladı. Eldeki fazla ilaçların değerlendirilmesinin konu edildiği programda Fikret Tartan, Melek Tartan, Sema Suca rol alıyorlar.

21.10... UYKUDAN ÖNCE:

21.20... ATATÜRK'TEN ANILAR:
Nazmi Kal'ın hazırlayıp sunduğu programın bu akşamki konuğu emekli Orgeneral Fahri Özdilek.

21.40... KÖKLER:
Dizi filmin 11'nci bölümünün özeti şöyle:
17 yaşındaki Alex Hayley, Okul'dan ayrılır ve Kuzey Karolina'daki babasının yanına döner.

22.35... PEYAMİ SAFA'NIN 20 nci ÖLÜM YILDÖNÜMÜ:

22.55... SPOR

16 HAZİRAN SALI:

19.55... ÇOCUKLARLA MÜZİK:

20.15... KARTON FİLM

21.10... UYKUDAN ÖNCE:

21.20... STÜDYO–1:
Enis Fosforoğlu'nun sunduğu programda, Yanlış beslenme alışkanlıkları ve Karabük'te açılan geri zekâlı çocukların eğitimi ile ilgili çekimler yer alıyor. Programda ayrıca, Harp malülleri derneği tanıtımı var. Müzik bölümünde ise Sibel Eğemen, Neco, Seçil Heper var.

22.05... TV'DE SİNEMA:
KASABADAKİ OYUN
Elizabeth Taylor ve Warren Beatty'nin başrollerini oynadığı film

17 HAZİRAN ÇARŞAMBA:

19.55... AİLE DEDİĞİN:
Buffy ve Jody sınıflarına yeni gelen Lena isimli bir kızla tanışırlar... Annesinin ilgisinden uzak olan Lena başına buyruk bir çocuktur.

21.10... UYKUDAN ÖNCE:

21.20... BERAT KANDİLİ DOLAYISIYLA DİYANET İŞLERİ BAŞKANI TAYYAR ALTIKULAÇ'IN KONUŞMASI:

21.30... BERAT KANDİLİ:
Ankara İçcebeci Camiinden mevlid naklen yayını.

23.00... KLASİK TÜRK MÜZİĞİ:

18 HAZİRAN PERŞEMBE

19.55... HAFTANIN ŞARKISI:

20.00... TARZAN:
Dizi filmin "Karanlık Dünyalılar" adlı bölümü yayınlanacak. Kimo, Nolangiler ve Karanlık Dünyalılar arasındaki düşmanlığı ortadan kaldırmak için girişimlerde bulunur. Tarzana rastlar. Tarzan ona yardım edeceğini söyler. Nolangiler inşaat konusunda ustadır, ama hastadırlar.

21.10... UYKUDAN ÖNCE:
Adile Naşit "Keçeci Murat Usta" adlı masalı anlatacak.

21.20... GAZETECİ:
Dina Moren yaşlı şarkıcı Gorgia O'Hlarlon'in kendisini temsil eden artist ajanı Mark Case'i hırsızlıkla suçlayarak yüzüne içki fırlatması gibi önemli bir haberi yazmaktan yaşlı kadını, yapratmamak amacıyla kaçındığı için patronu olan Keyes tarafından şiddetle azarlanrı.

22.15... MAGAZİN MÜZİK:

19 HAZİRAN CUMA:

19.51... İNANÇ DÜNYASI.

20.15... SAZ ESERLERİ:

21.10... BENİ HATIRLAYINIZ:

21.20... YAŞAMAK İÇİN:
Poul Bryant "Yeni Gine" ormanlarında bir eski dostunu aramaya gider. Ormanda kafatası avcılarının eline esir düşer.

22.10... TÜRK SANAT MÜZİĞİ:
Güler Tacer beş parça ile ekrana geliyor.

22.30... TV FİLMİ:
KADIN HAKİM:
Simone Signoret, Maurice Garrel, Jean Claude Dauphin, Michel Vitold, Rachel Warren' in başrollari oynakıdları Yangın adlı birinci bölümün konusu şöyle:
Kadın Hakim'in yakın arkadaşı Paul şehrin dışında orman içinde bir evin sahibidir. O bölgede yangın çıkar.